

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMİNDE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ, KARIYER KARARLILIĞI VE
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nargiza OSMONOVA

0000-0001-6128-2679

BURSA - 2023

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMİNDE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ, KARIYER KARARLILIĞI VE
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nargiza OSMONOVA

0000-0001-6128-2679

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Asuman YÜKSEL

BURSA - 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Nargiza OSMONOVA

11/06/2023

TEZ YAZIM KILAVUZU'NA UYGUNLUK ONAYI

''Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi'' adlı Yüksek Lisans, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Danışman

Nargiza OSMONOVA

Doç.Dr.Asuman YÜKSEL

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Nagihan OĞUZ DURAN

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS BENZERLİK YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 12/06/2023

Tez Başlığı: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 88 sayfalık kısmına ilişkin, 12/06/2023 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından (*Turnitin*)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %20'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Nargiza OSMONOVA
Öğrenci No: 802133013
Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Adı, Soyadı, Tarih)
Doç.Dr.Asuman YÜKSEL

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda 802133013 numara ile kayıtlı Nargiza Osmonova'nın hazırladığı "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" isimli yüksek lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 23/06/2023 günü 13:00-14:00 Saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Sınav Komisyonu Başkanı

Doç. Dr. Asuman YÜKSEL

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Merve ŞAHİN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

23/07/2023

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	Nargiza OSMONOVA
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Eğitim Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Tezin Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	xv + 90
Mezuniyet Tarihi	.../.../....
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Asuman YÜKSEL

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ, KARIYER KARARLILIĞI VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri ile kariyer kararlılığı düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, eğitim gördüğü fakülte ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaçla Bursa Uludağ Üniversitesinde öğrenim gören 586 (%52 kız, %48 erkek) öğrenci çalışmaya katılmıştır. Araştırma sürecinde veri toplamak için Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği, Kariyer Kararlılığı Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri ile kariyer kararlılığı düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla veriler normal dağılım gösterdiği için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı değerleri hesaplanmıştır. Aynı zamanda sosyodemografik özellikler ile ölçekler arasındaki ilişkileri analiz etmede Bağımsız Örneklemeler t-testi ve ANOVA Analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin kariyer kararlılık düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında negatif yönde, düşük düzeylerde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Öğrencilerin meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin kariyer kararlılık düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı ilişkiler; psikolojik iyi oluş

düzeylei arasında ise negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasında ise pozitif yönde, orta düzeylerde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte araştırma sonucunda öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin fakülte ve sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin kariyer kararlılık düzeyleri ise cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Aynı şekilde öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeylerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kariyer kararlılığı, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, psikolojik iyi oluş, üniversite öğrencileri

ABSTRACT

Name and Surname	Nargiza OSMONOVA
University	Bursa Uludağ University
Institution	Institute of Educational Sciences
Field	Educational Sciences
Branch	Guidance and Psychological Counselling
Degree Awarded	Master
Page Number	xv + 90
Degree Date	.../.../...
Supervisor	Assoc. Prof. Dr. Asuman YÜKSEL

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN GENDER ROLES IN OCCUPATIONAL CHOICE, CAREER DECIDEDNESS, AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AMONG UNIVERSITY STUDENTS

This study aims to investigate the relationship between gender roles in occupational choice, career decidedness, and psychological well-being levels among university students. Additionally, the study examines whether gender roles, career decidedness levels, and psychological well-being levels differ significantly based on gender, faculty, and class variables. A total of 586 students (52% female, 48% male) from Bursa Uludağ University participated in the research. Data were collected using Role of Gender in Occupational Choice Scale, Career Decidedness Scale, Psychological Well-Being Scale, and a Personal Information Form. Pearson Product Moments Correlation coefficients were calculated to explore the relationships between gender roles, career determination levels, and psychological well-being levels in students' occupational choices, as the data exhibited a normal distribution. To analyze the relationships between sociodemographic characteristics and scales, Independent Samples t-test and Single Factor Analysis of Variance were employed. The results indicated a significant, negative, and low-level relationship between career decidedness levels associated with traditional gender roles and psychological well-being levels in students' occupational choice. Positive, low-level relationships were found between career decidedness levels associated with egalitarian gender roles and students' occupational choices, while negative, low-level relationships were observed with psychological well-being levels. Furthermore, a moderately significant, positive relationship was identified between career decidedness and psychological

well-being. The findings demonstrated significant differences in the gender roles of students based on their faculty and class levels. Moreover, the career decidedness levels of students differed significantly according to gender, faculty, and grade levels. Additionally, it was determined that students' psychological well-being levels also differed according to gender, faculty, and class levels.

Keywords: Career decidedness, gender roles in occupational choice, psychological well-being, university students

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim sürecim boyunca bana destek olan, ihtiyaç duyduğum her an yardımcı olan, bilgi birikiminden ve tecrübesinden yararlandığım danışman hocam Doç. Dr. Asuman YÜKSEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca her konuda hissettiğim destekleriyle güvenlerini her zaman bana yansıtan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında vizyonumun ve bakış açımın gelişmesine katkıda bulunan Bursa Uludağ Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans hocalarımın tamamına ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans hocalarıma teşekkür etmek istiyorum.

Son olarak, çalışmaya katılmayı kabul eden değerli katılımcılara da içtenlikle teşekkür ederim.

Nargiza OSMONOVA

İÇİNDEKİLER

	<i>Sayfa</i>
TEZ ONAY SAYFASI	i
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar	xiv
KISALTMALAR	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

(GİRİŞ)

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Soruları	3
1.3. Amaç	3
1.4. Önem	3
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Sınırlılıklar	5
1.7. Tanımlar	5

İKİNCİ BÖLÜM

(KURAMSAL ÇERÇEVE)

2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Meslek Seçimi ve Önemi	6
2.1.1. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler	6
2.1.1.2. Bireye Ait Faktörler	7
2.1.1.3. Topluma Ait Faktörler	8
2.1.2. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	9
2.1.3. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	10
2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	10

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimi	11
2.2.2 Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Türleri	12
2.2.3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin	12
2.2.4. Meslek seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	14
2.2.5. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	15
2.3. Kariyer ve Kariyer Kararlılığı	16
2.3.1. Kariyer Kararlılığı	16
2.3.2. Kariyer Kararlılığı Türleri	17
2.3.3. Kariyer Kararlılığı ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	17
2.3.4. Kariyer Kararlılığı ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	18
2.4. Psikolojik İyi Oluş	19
2.4.1. Psikolojik İyi Oluşu Etkileyen Etmenler	20
2.4.2. Psikolojik İyi Oluş ile ilgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	21
2.4.3. Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	23
2.5. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki	24
2.5.1. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	25
2.5.2. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar ..	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(YÖNTEM)

3. YÖNTEM	29
3.1. Araştırmanın Modeli	29
3.2. Çalışma Grubu	29
3.3. Veri Toplama Araçları	31
3.3.1. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği	31
3.3.2. Kariyer Kararlılığı Ölçeği	31
3.3.3. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	32
3.3.4. Kişisel Bilgi Formu	33
3.4. Veri Toplanması ve Çözümlemesi	33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

(BULGULAR VE YORUM)

4. BULGULAR VE YORUM	34
4.1. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler İle Ölçeklerin Cronbach's Alpha ve Normallik Testi Sonuçları	34
4.2. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	35
4.3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Fakülterele Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	36
4.4. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	38
4.5. Kariyer Kararlılığının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	40
4.6. Kariyer Kararlılığının Fakülterele Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	41
4.7. Kariyer Kararlılığının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	42
4.8. Psikolojik İyi Oluşun Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	42
4.9. Psikolojik İyi Oluşun Fakülterele Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	43
4.10. Psikolojik İyi Oluşun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular....	44
4.11. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Puanları Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular	45

BEŞİNCİ BÖLÜM

(SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER)

5.1. Sonuç ve Tartışma	48
5.1.1. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	48
5.1.2. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Puanlarının Fakülterele Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	50
5.1.3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	51
5.1.4. Kariyer Kararlılık Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	52
5.1.5. Kariyer Kararlılık Puanlarının Fakülterele Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	53

5.1.6. Kariyer Kararlılık Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	54
5.1.7. Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	55
5.1.8. Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Fakültelere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	56
5.1.9. Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma	57
5.1.10. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Puanları Arasındaki İlişkilere İlişkin Tartışma	58
5.2. Öneriler	61
5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler	61
5.2.2. Psikolojik Danışmanlar İçin Öneriler	62
KAYNAKÇA	65
EKLER	81
Ek – 1 Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Etik Kurul Kararı	81
Ek – 2 Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	82
Ek – 3 Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği İzni	83
Ek – 4 Kariyer Kararlılığı Ölçeği İzni	84
Ek – 5 Psikolojik İyi Oluş Ölçeği İzni	85
Ek – 6 Kişisel Bilgi Formu	86
Ek – 7 Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği	87
Ek – 8 Kariyer Kararlılığı Ölçeği	88
Ek – 9 Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	89
Ek – 10 Özgeçmiş	90

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa</i>
1. Katılımcıların demografik özellikleri.....	31
2. Araştırmanın değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler ile ölçeklerin Cronbach's Alpha ve Normallik Testi sonuçları (n=586).....	35
3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği ve alt ölçekleri ortalama puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları.....	37
4. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetinin Rolü Ölçeği ve alt ölçekleri ortalama puanlarının fakültelere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları.....	38
5. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler ile Ölçeklerin Cronbach's Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetinin Rolü Ölçeği ve alt ölçekleri ortalama puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları.....	40
6. Kariyer Kararlılığı Ölçeği ortalama puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları.....	41
7. Kariyer Kararlılığı Ölçeği ortalama puanlarının fakültelere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları.....	42
8. Kariyer Kararlılığı Ölçeği ortalama puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları.....	43
9. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ortalama puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları.....	44
10. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ortalama puanlarının fakültelere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları.....	45
11. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ortalama puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları.....	46
12. Araştırmanın tüm değişkenleri arasındaki korelasyonlar.....	47

KISALTMALAR LİSTESİ

KKÖ: Kariyer Kararlılığı Ölçeği

MSCTCR-E: Meslek Seçiminde Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyetim Rolü

MSTCR-G: Meslek Seçiminde Geleneksel Toplumsal Cinsiyetin Rolü

MSTCRÖ: Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği

PİOÖ: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

SPSS: Stastiscial Package For Social Sciences

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın problem durumu, amacı, soruları, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Üniversite dönemi, bireylerin hayatta rollerini sorgulamaya başladıkları ve genç yetişkinliğe adım atmaya başladıkları bir arayış dönemidir. Bu dönemdeki öğrenciler için en önemli karar doğru mesleği seçmektir. Meslek seçimi bireyin kendi beklentilerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, arzu edilen yönleri çok, arzu edilmeyen yönleri az olan bir mesleğe yönelmeye karar vermesi olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2000). Meslek seçimi, üniversite öğrencilerinin gelecekteki kariyerleri, finansal istikrarları, kişisel tatminleri ve iş-yaşam dengeleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu dönemde bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ve aynı zamanda bu rollerin mesleki seçimlerini etkileme oranı yüksektir (Özpuolat, 2017). Toplumsal cinsiyet rolleri; bireylerden topluma kadar cinsiyetlere bağlı olarak verdikleri basmakalıp yargılar olan ve cinsiyet hakkındaki değerlerine ve inançlarına dayanan roller olarak tanımlanabilir (Gökcan ve Büyükgöze-Kavas, 2018). Blackstone (2003) toplumsal cinsiyet rollerinin bireyler ile çevreleri arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak belirtmiştir. İlk olarak, bireyin aile içinde edindiği toplumsal cinsiyet rolleri, sosyal çevreleriyle (akran grupları, okul, medya vb.) etkileşime girdiği süreçte toplum tarafından desteklenmektedir. Büyüme aşamasında bireyin cinsiyetine uygun kurallar ve davranışlar sosyal çevre ve aile tarafından belirlenmektedir. Aynı zamanda toplumun içindeki sosyal yapılar, kendilerine özgü kültürel dinamikleriyle bireylerin cinsiyetlerine uygun davranışları belirlemektedir ve cinsiyetler arası farklılıkları ortaya koymaktadır. Bu farklılıklar, kişilerin mesleki tercih sınırlarını etkileyebilmektedir (Diekman ve Eagly, 2000). Meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, belirli mesleklerin cinsiyetlere göre erkekler ve kadınlar için algılanan uygunluğuna işaret etmektedir. Birçok toplumda erkeklerin genellikle mühendislik, teknoloji ve işletme gibi alanlarda kariyer yapmaları beklenirken, kadınların kariyerlerini hemşirelik, öğretmenlik ve sosyal hizmet gibi alanlarda sürdürmeleri beklenmektedir (Ceci ve diğerleri, 2009; Diekman ve diğerleri, 2010). Kadınların, bakıcılık ve yetiştirme rolleriyle ilişkilendirilen hemşirelik, öğretmenlik ve sosyal hizmet gibi cinsiyet rolleriyle uyumlu meslekleri seçme olasılığı daha yüksektir. Öte yandan, erkeklerin liderlik ve baskınlık rolleriyle ilişkilendirilen mühendislik, hukuk ve işletme gibi cinsiyet rolleriyle uyumlu kariyerleri seçme olasılıkları daha yüksektir (Eccles, 2007). Toplumsal cinsiyet rolleri,

bireylerin meslek seçimleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluşları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir (Betz ve Voyten, 1997).

Kariyer kararlılığı, bireyin kişisel özellikleri, kültürel faktörler, yetenekleri ve ilgi alanları gibi bireysel ve sosyal etkenlere göre değişebilen; bireyin verdiği kariyer kararına olan bağlılığını ve aldığı karardan duyduğu memnuniyeti ifade eden bir kavramdır (Miller, 2011). Kariyer kararlılığı, bireyin kariyer hedeflerine ulaşma konusundaki motivasyonunu ve kararlılığını etkilediği için kariyer gelişiminin önemli bir yönüdür. Araştırmalar, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin, bireyin kariyer kararları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceğini göstermiştir (Cejka ve Eagly, 1999; Diekman ve Eagly, 2000). Geleneksel olmayan meslekleri seçen kadınlar, daha düşük kariyer kararı seviyelerine ve daha düşük psikolojik iyi oluş seviyelerine yol açabilen sosyal damgalanma ve ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler (Cejka ve Eagly, 1999). Bakıcı rollerini seçen erkekler de aynı zamanda sosyal damgalanma ve ayrımcılığa maruz kalabilir, bu da daha düşük kariyer kararlılığı seviyelerine ve bununla birlikte daha düşük psikolojik iyi oluş seviyelerine yol açabilme oranı yüksektir.

Kariyer kararlılığı, daha düşük stres, kaygı ve depresyon seviyeleri ile ilişkili olduğu için psikolojik iyi oluşun önemli bir yordayıcısıdır (Vondracek, 2013). Araştırmalar, meslek seçimleri konusunda kararsız olan bireylerin olumsuz psikolojik sonuçlar yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Osipow ve Fitzgerald, 1996). İlk kez Bradburn (1969) tarafından tanıtılmış psikolojik iyi oluş kavramı, olumlu duyguların olumsuz duygulara göre daha baskın olduğu durum olarak ifade edilmektedir.

Araştırmalar, toplumsal cinsiyet rollerinin bireylerin meslek seçimlerini önemli ölçüde etkileyerek onların psikolojik iyi oluşlarını da etkileyebileceğini öne sürmektedir (Betz ve Voyten, 1997; Tharenou, 1999). Cinsiyet algıları ile tutarlı meslekleri seçen bireylerin, güçlü bir kariyer kararlılığı duygusuna ve daha fazla psikolojik iyi oluşa sahip olma olasılıkları daha yüksektir. Tersine, cinsiyete dayalı ayrımcılıkla veya önemli kariyer engelleriyle karşılaşan bireyler, daha zayıf bir kariyer kararı duygusuna sahip olabilmekte ve bu da daha düşük psikolojik iyi oluş seviyelerine yol açabilmektedir (Erhan ve diğerleri, 2021). Schmitt, Realo, Voracek ve Allik (2008) tarafından yürütülen bir araştırmada, toplumsal cinsiyet rollerinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi kültürler arası bir bağlamda incelenmiştir. Araştırma, geleneksel cinsiyet rollerinin, farklı kültürlerdeki hem erkeklerde hem de kadınlarda daha düşük psikolojik iyi oluş seviyeleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Lent, Brown ve Hackett (1994) tarafından yapılan ampirik bir araştırmada ise cinsiyet, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, daha kararlı

kariyer hedeflerine sahip kadınların daha yüksek düzeyde öz yeterliliğe, kariyer olgunluğuna ve genel psikolojik iyi oluşa sahip olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, kariyer hedeflerinde daha az düzeyde kararlı kadınların öz-yeterlilik, kariyer olgunluğu ve genel psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu, toplumsal cinsiyet rollerinin, özellikle kariyer hedefleriyle uyumlu olmadığında, kadınların kariyer kararlarını ve psikolojik sağlıklarını etkileyebileceğini göstermektedir. Blustein ve diğerleri (2002), daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınların daha fazla kariyer engeli yaşadıkları ve daha düşük psikolojik iyi oluş seviyelerine sahip oldukları bulunmuştur. Öte yandan, geleneksel olmayan cinsiyet rollerine sahip kadınların daha yüksek düzeyde kariyer özelemlerine ve psikolojik iyi oluşa sahip oldukları bulunmuştur. Sonuç olarak, üniversite dönemindeki öğrencilerin meslek seçimlerini toplumsal cinsiyet rollerine göre yapması, onların psikolojik iyi oluş düzeylerini etkilemekle birlikte kariyer kararlılıklarını da şekillendirmektedir.

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerini ne kadar içselleştirdiğini ve bu rollerinin kariyer kararlılığı düzeyleri arasında ilişkileri araştırmayı hedeflemektedir. Ayrıca, bu çalışmada, öğrencilerin meslek seçimindeki toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, eğitim gördüğü fakülte ve sınıf gibi değişkenleri açısından incelenecektir.

1.2. Araştırma Soruları

Bu araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolleri; cinsiyet, fakülte, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin kariyer kararlılık düzeyleri; cinsiyet, fakülte, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri; cinsiyet, fakülte, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılık düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Amaç

Bu çalışmanın amacını, Bursa Uludağ Üniversitesinde okuyan üniversite öğrencilerinin; meslek seçimlerinde öne çıkan toplumsal cinsiyet rollerinin, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş düzeyleri ile olan ilişkileri tespit etmek oluşturmaktadır.

1.4. Önem

Meslek seçimi, ileri yıllarda tüm mesleki yaşamı etkilemesi, mesleki becerilerin oluşması ve mesleki alanda gelişme olanaklarını belirlemesi nedeniyle gençler için zor ve

önemli bir adımdır. Doğru mesleği seçmek, hayattaki yeri seçmek demektir. Lisede eğitimlerini tamamlayan kız ve erkek mezunlar, kaçınılmaz olarak meslek seçimi ile karşı karşıya kalmaktadır. Mesleki seçimler bireylerin yaş özellikleri, ilgi alanlarının genişliği, meslekler hakkındaki bilgileri ve kendi yetenekleri gibi faktörlere göre yapılmaktadır (Kuzgun, 2007). Elbette, lise mezunlarının üniversitedeki belirli fakülteleere girme nedenleri farklı olabilir: birileri potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak ve yeteneklerini gerçekleştirmek ister, birileri için öğrenci hayatına dahil olmak önemli olabilir ve bazıları için de eğitim sadece diplomaya sahip olmak demektir. Üniversite öğrencileri için meslek seçimi, gelecekteki kariyerlerini ve genel refahlarını belirlediği için önemli bir karardır. Bu dönemde toplumsal cinsiyet rolleri ve aynı zamanda bu rollerin bireylerin mesleki seçimlerini etkileme oranı yüksek olabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri ile etkilenebilen kariyer kararı, insanların tüm hayatını etkileme potansiyeli en yüksek olan konulardan biridir. İnsanlar için kariyer kararları vermek karmaşık bir süreç olabilir; birileri bu kararları kolayca alırken, bazıları zorlanabilmektedir (Gati ve diğerleri, 1996). Bireylerin daha doğru kararlar alabilmesi ve aldıkları kararların sonuçlarını daha iyi değerlendirebilmesi açısından, olumlu duygu durumlarına sahip olmaları önem taşımaktadır. Bu açıdan kariyerleri konusunda kararlılık gösteren bireylerin yüksek psikolojik iyi oluş yaşadıkları öngörülmektedir (Erhan ve diğerleri, 2018). Psikolojik iyi oluş seviyesi yüksek bireyler hem iş hem özel hayatlarında daha destekleyici, mutlu ve memnun olmaktadır (Sharma ve Tankha, 2014). Sonuç olarak, üniversite dönemindeki öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri kariyer kararlılığını şekillendirmekle birlikte psikolojik iyi oluş düzeyini etkilemektedir.

Meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceleme bireylerin meslek seçimleri ve kariyer kararları üzerindeki toplumsal beklenti ve normların etkisine ışık tutmada önem kazanmaktadır. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye dair iç görü sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarının meslek seçimini ve kariyer kararını etkileyen faktörleri ortaya koyarak, toplumsal cinsiyet rollerinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkilerini bilmek, cinsiyet eşitliğini destekleyen ve cinsiyete dayalı ayrımcılığı azaltan müdahaleleri ve programları geliştirmek için kullanılabilmesi düşünülmektedir.

Aynı zamanda mevcut literatürde, toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi cinsiyet, eğitim gördüğü fakülte ve sınıf düzeyi gibi demografik özelliklere göre bir arada inceleyen çalışmaların eksikliği bulunmaktadır. Bu nedenle, bu çalışma, bilgi boşluğunu doldurarak, demografik faktörlerin bu ilişkiler ile ilişkilerini daha iyi anlamaya yardımcı olabilir. Kariyer kararları, bir bireyin gelecekteki meslek

ve iş tercihlerini etkilemektedir. Bu çalışma bulguları, toplumsal cinsiyet rolleri, eğitim düzeyi ve diğer demografik faktörlerin kariyer kararlılığı ile ilişkilerini araştırarak, kariyer planlaması ve yönlendirme süreçlerinde daha etkili stratejilerin geliştirilmesine yönelik rehberlik hizmetlerini planlamada ışık tutacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi demografik özelliklere bağlı olarak inceleyerek, bilgi eksikliklerini gidermeye, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadele etmeye, kariyer planlaması ve yönlendirme süreçlerini geliştirmeye katkı sağlayabilir. Ayrıca, gelecekteki araştırmalara temel teşkil ederek, bu alanda daha ileri çalışmaların yapılmasına yönlendirici olabilir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırma sürecinde, öğrencilerin veri toplama araçlarını içtenlikle ve durumlarını doğru bir şekilde yansıtarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

1. Bu araştırma için toplanan veriler, Bursa ilinde Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencileri (n=586) ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma kapsamında toplanan veriler, uygulanan veri toplama araçları ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Kariyer Kararlılığı: İnsanın kariyerine ilişkin verdiği karara bağlılığı ve bu karardan hoşnut olmasıdır. (Karlıdağ, 2021)

Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Roller: Belirli mesleklerin cinsiyetlere göre erkekler ve kadınlar için algılanan uygunluğu (Demiroğlu, 2008).

Psikolojik İyi Oluş: İnsanların hayata aktif olarak katılmaları, sosyal çevreleriyle sağlıklı ve tatmin edici ilişkiler kurabilmeleri, çalışma ve eğlenme gibi aktivitelere katılabilmeleri, bireysel farkındalıkların olması, seçebilme hakkına sahip hissetmeleri, bir yaşam amacına ulaşmaya çalışmaları ve olumlu duygular hissetme kapasitesine sahip olmaları olarak açıklanmaktadır (Ryff, 2014).

Toplumsal Cinsiyet Roller: Bireylerin, grupların ve toplumların bireyin cinsiyetine bağlı olarak verdikleri basmakalıp yargılar olan ve cinsiyet hakkındaki değerlerine ve inançlarına göre kabul edilmiş yargılar ve normlardır (Gökcan ve Büyükgöze-Kavas, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, meslek seçimi ve önemi, meslek seçimini etkileyen faktörler, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş kavramları gibi konulara odaklanılmıştır. Her bir bölümün ardından, bu kavramlarla ilgili hem Türkiye'de hem de uluslararası düzeyde daha önce yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Meslek Seçimi ve Önemi

Her birey, herhangi bir meslekte yetkin olmak için mevcut yeteneklerini, becerilerini ve ilgi alanlarını keşfetmek ve geliştirmek ister (Yeşilyaprak, 2006). Kişinin seçtiği ve edindiği meslek, onun yeteneklerini kullanmasını ve geliştirmesini sağlar. Mesleklerin çeşitli özelliklerini değerlendirerek, bireyin kendi yeteneklerini, beceri ve ihtiyaçlarını dikkate alarak tercih ettiği mesleği seçmesi ve bu seçimde başarılı olmak için çaba göstermesi meslek seçimi olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2004). Yanıkerem ve diğerleri (2004) meslek seçimini bireyin hayat biçimini seçmesi olarak tanımlamıştır. Örneğin; polis olmayı tercih eden birey, bu kararla sadece bir meslek seçmiş olmaz, aynı zamanda tüm sivilin huzurundan sorumlu olmayı, ülkesinin örnek bir vatandaşı olmayı vb. tercih etmiştir. Zamanımızda birey, sadece maddi anlamda değil, varoluşsal anlamda da çalışmadan var olamaz. Bir insan ne kadar çok çalışırsa, değerini o kadar çok hissetmekte, kendini içinde bulunduğu toplumun bir parçası olarak hissetmektedir (Callero, 2013).

Meslek seçimi, kişinin gelirini, yaşam biçimini, huzur ve mutluluğunu, hatta eş seçimini bile etkileyebilmektedir (Baltaş, 1993). Meslek, bireyin kendini ifade etmesine ve gerçekleştirmesine olanak tanırken, toplum da bireyi mesleğiyle tanımlayarak toplum içinde bir statüye yerleştirmektedir (Deniz, 2001). Bu nedenle, meslek seçiminin bireyin toplumla bütünleşmesinde ve kimlik oluşumunda önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir. Sonuç olarak, meslek seçimi bireyin hayatında önemli bir seçimdir ve doğru meslek seçimi yapmanın bireyin ruh sağlığı, yaşam kalitesi, kendini ifade etme ve toplumla bütünleşme gibi faktörleri olumlu etkilediği görülmektedir.

2.1.1. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler: Meslek seçimi, bireylerin sadece mevcut işler arasından en uygun olanı seçmekle sınırlı olmayan bir süreçtir. Aynı zamanda mesleğe ilgi, bireye ait değerler sistemi, toplumsal beklentiler; kişisel özellikler vb. gibi farklı faktörlerin etkisi altında yapılan bir tercihtir. Meslek sayılarının giderek artması, çeşitliliği ve uzmanlaşma gerekliliği meslek seçimini etkileyen faktörler üzerinde odaklanmanın önemini artırmaktadır

(Korkut-Owen ve diğeri, 2011). Bireylerin meslek seçimi ile ilgili yapılan çalışmalarda, meslek seçimini etkileyen faktörler araştırılmaktadır. Bu faktörler arasında bireyin bilgi birikimi, mesleğe olan ilgisi, değerleri, maddi ve manevi beklentileri ve kişilik özellikleri ön plana çıkmaktadır (Yılmaz ve diğeri, 2017). Aynı zamanda, ülke ve kültürel değişimlere rağmen bireylerin sosyo-ekonomik durumları ve aile faktörü de meslek seçimlerini etkileyen faktörler olarak görülmektedir (Genç ve diğeri, 2007). Meslek seçimini etkileyen faktörler, genel olarak toplumsal faktörler ve bireysel faktörler olarak gruplandırılabilir. Toplumsal faktörler arasında değer yargıları, sosyoekonomik statü, aile ve sosyal çevre yer alırken, bireysel faktörler arasında ise zekâ, bilgi, beceri, kişilik özellikleri, özel yetenekler ve ilgi gibi faktörler bulunmaktadır (Uysal, 1970). Bu faktörlerin bir araya gelmesi, bireylerin meslek seçiminde belirleyici bir rol oynayabilir.

2.1.1.1. Bireye Ait Faktörler: Meslek seçimini etkileyen bireysel faktörlerden biri yetenektir. Bireye özgü bilgi, tecrübe, zekâ, tutum, karakter gibi özelliklerin toplamını ifade eden yetenek meslek seçiminde dikkate alınması gereken bir etmendir. Bireyin yeteneklerini göz önünde bulundurarak mesleki tercih yapması onun bu meslekteki başarısını arttırarak işini severek yapması için olanak sağlamaktadır. Özsoy (2004)'e göre mesleğini sevmeyen bireyin işinde başarısız olması kaçınılmaz bir durumdur. Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirildiği bir çalışmada, öğrencilerin bilinçli bir şekilde yeteneklerine uygun işi tercih ettikleri belirlenmiştir (Çelik ve Üzmez, 2014).

Meslek seçimini etkileyen faktörlerden bir diğeri ilgidir. İlgi, bireylerin bir aktiviteye yönelmek için duydukları heves ve heyecanı ifade eden içsel bir motivasyon kaynağı olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2014). Bireyin, çalışma yaşamında başarılı olma olasılığını arttıran unsur, onun ilgi alanına göre meslek tercih etmesidir (Erdem ve Kayran, 2013). Ensari ve Alay (2017) tarafından yapılan çalışmaya göre, akademisyenlik mesleğini seçenler, mesleğin hayallerindeki meslek ve ilgi alanları olduğu için tercih ettiklerini ve bu mesleği yapmaktan mutlu olduklarını ifade etmişlerdir.

Kişilik özellikleri de meslek seçim kararını etkileyen bir unsurdur (Hepkul, 2014). Kalıcı ve sürekli olarak ortaya çıkan ayırt edici duygu, düşünce ve davranışlar kişilik özelliklerini oluşturur. Yardımseverlik, neşe, dürüstlük, sinirlilik, sabır, cesaret, korkaklık vb. gibi sıfatlar kişilik özellikleri arasında yer alır. Bireyin kendisini daha iyi tanıması ve kişilik özelliklerini göz önünde bulundurarak potansiyeline uygun bir meslek seçmesi, gelecekteki profesyonel başarısını olumlu yönde etkiler (Saritaş, 1997).

Bireyin mesleğini becerilerine göre tercih etmesi, ona iş yaşamında başarılı bir kariyer sağlamaktadır (Holland, 1997). Örneğin, bireyin mühendis olabilmesi için onun matematiksel

zekaya sahip olması gerekmektedir. Ancak diş hekimliği veya genel cerrahi gibi meslekler için matematiksel zekanın yanı sıra el becerisi gerekmektedir. Bir cerrahın el becerisi olmadan mesleğinde başarılı olması imkansızdır (Vurucu, 2010). Sonuç olarak, meslek seçiminde bireyin becerileri de önemli rol oynamaktadır. Bu faktörlerin bir araya gelmesiyle bireyler daha uyumlu ve tatmin edici bir meslek seçimi yapabilirler. Bu sayede iş hayatlarında başarı ve mutluluk elde etme olasılıkları artabilir.

2.1.1.2. Topluma Ait Faktörler: Aile, özellikle ebeveynler, bireyin meslek seçiminde çevresel faktörler arasında en büyük etkiye sahip olan modellerdir (Aytekin, 2005; Büyükgöze Kavas, 2005; Vurucu, 2010). Bireyin ihtiyaçlarının karşılanmasında, kimlik oluşumunda ve şekillenmesinde ailenin büyük bir etkisi vardır (Önel, 2008). Aile, bireyin statü ve rollerini öğrenmesi için yönlendirme ve beklentileriyle etkilidir (Gökçe, 1991; Coştu, 2009). Aile ile çocuk arasındaki yoğun etkileşim ve iletişim, çocuğun eğitimsel ve mesleki gelişimini etkileyen bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok sosyolog, meslek seçiminde ailenin en belirleyici değişken olduğunu ifade etmektedir (Erjem, 2000). Ayrıca, ailenin sosyoekonomik düzeyi bireyin meslek seçiminde önemli bir kriter olarak da kabul edilebilir (Eskicumalı ve Eroğlu, 2014; Kır, 2011).

Bireyin kişiliğinin, sosyal ve psikolojik yapısının şekillenmesinde yaşadığı sosyal çevre etkili olduğu gibi meslek seçiminde de etkisi olduğu söylenebilir (Kuzgun, 2003). Millî Eğitim Bakanlığı tarafından lise öğrencileriyle yapılan bir araştırmada, öğrencilerin okul tercihi konusunda etkili olan faktörler belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin okul seçiminde kendi kararlarını verirken, ailenin, arkadaş çevresinin, öğretmenlerin ve rehber öğretmenlerin etkisi altında oldukları belirlenmiştir (Özsoy, 2004). Gençlerle yapılan bir çalışmada (Kuzgun, 2003), meslek seçiminde psikolojik ve sosyal faktörlerin etkili olduğu vurgulanmıştır. Psikolojik faktörler, değerler, yetenekler, ilgi gibi unsurları içerirken, sosyal faktörler sosyo-ekonomik düzey, aile, sosyal ilişkiler, yaşam tarzı gibi unsurları içermektedir. Bu nedenle bireyin meslek seçiminde çevresel faktörlerin etkisi göz ardı edilemez. Aynı zamanda akranların tercih ettiği meslekler veya toplumda popüler olan meslekler, bireyin kendi tercihlerini etkileyebilmektedir (Kuzgun, 2003).

Bunun yanı sıra, bireyin meslek seçiminde önemli bir etken maddi ve manevi beklentileridir. Bireyler, mesleklerinden elde edecekleri maddi kazanç, statü, prestij gibi unsurları göz önünde bulundurarak tercih yapabilirler. Aynı zamanda mesleki tatmin, işte mutluluk, kişisel gelişim gibi manevi beklentiler de meslek seçiminde etkili olabilir (Özsoy, 2004).

Sonuç olarak, tüm bu faktörler, bireyin meslek seçiminde rol oynar ve tercihlerini etkilemektedir. Meslek seçimi, bireyin kişisel özellikleri, çevresel etkiler ve beklentileri gibi çok yönlü faktörlerin birleşimiyle şekillenmektedir.

2.1.2. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler ile ilgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde Türkiye’de meslek seçimini etkileyen faktörler ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Genç, Kaya ve Genç (2007) tarafından yapılan araştırmada tıp fakültesini seçen öğrencilerin çoğunluğunun, ailelerinin önerileri ve iş güvencesi kaygıları doğrultusunda bu bölümü tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Pekkaya (2015)’nın lisans ve lisansüstü eğitim gören öğrenciler ile yürüttüğü araştırma sonucuna göre kariyer imkânı, iş güvencesi, meslek kazançları, meslek elastikiyeti gibi kişisel faktörler meslek seçimi üzerinde etkili olan faktörler olarak değerlendirilmiştir.

Tülüce (2016) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırma sonucunda kişisel ilgi, aile etkisi ve akademik performans meslek seçiminde önemli faktörler olarak değerlendirilmiştir, ancak mühendislik öğrencilerinin iş bulunabilirliği ve maaştan daha fazla etkilendiği ortaya koyulmuştur.

Can ve Söylemez (2017) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırma sonucunda kişisel ilgi, iş güvencesi, finansal kazanç ve toplumsal beklentilerin meslek seçiminde önemli faktörler olduğu bulunmuştur.

Ensari ve Alay (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, bireylerin meslek seçimini etkileyen 5 faktör belirlenmiştir. Bu faktörler, mesleki bilgi ve beceri, yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, statü beklentisi, aile ve eğitim çevresi, mesleğin yapısal özellikleridir. Araştırmada, bu faktörlerin demografik değişkenlerle ilişkisi incelenmiş ve cinsiyet, medeni durum, yaş grupları, çalışma durumu ve eğitim durumu açısından farklılıklar olduğu görülmüştür.

Göksoy ve Güler (2018) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma sonucunda meslek ve kariyer seçimlerini etkileyen faktörler olarak; kişisel ilgi, ebeveyn etkisi, işe uygunluk ve toplumsal normlar belirlenmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmalar, meslek seçimi üzerinde etkili olan faktörleri çeşitli perspektiflerden incelemekte ve önemli bulgular sunmaktadır. Araştırmalar, aile etkisi, sosyo-ekonomik durum, iş güvencesi, kişisel ilgi, akademik performans, finansal kazanç, toplumsal beklentiler, mesleki bilgi ve beceri, işe uygunluk ve toplumsal normlar gibi çeşitli faktörlerin meslek seçimi üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

2.1.3. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde yurtdışında meslek seçimini etkileyen faktörler ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Luzzo ve diğerleri (1999) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada; kişisel ilgiler, öz yeterlik ve sosyal destek gibi faktörlerin meslek seçimini etkilediği bulunmuştur.

Reay (2001), işçi bireyler ile yürüttüğü araştırmada, onların eğitimsel ve mesleki tercihlerinde çevrelerinde önemsedikleri kişilerin etkisi olduğu yönünde bulgulara ulaşmıştır.

Komives ve diğerleri (2011) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada; üniversite öğrencilerinin okudukları bölümü seçme nedenleri arasında ilk dört nedenin alana duyulan ilgi, alınan puanın bu bölüme yetmesi, alanın kişilik özelliklerine uygunluğu, iş bulma olanağının yüksekliği olduğu belirtilmektedir.

Abas, Hamzah ve Zulkifli (2019)'nin üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada; meslek seçimini etkileyen faktörler, kişisel ilgi, iş güvenliği, maaş, iş-yaşam dengesi ve ebeveyn etkisi olarak belirlenmiştir.

Adeniji ve Adeyemo (2020) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen çalışma, kişisel ilgi, iş güvenliği ve ebeveyn etkisi gibi faktörlerin meslek seçiminde önemli belirleyiciler olduğunu ortaya koymuştur.

Alghamdi ve Alghamdi (2021) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırma sonuçlarına göre kişisel ilgi alanları, iş güvenliği, maaş ve sosyal statü gibi faktörlerin meslek seçiminde önemli belirleyiciler olduğu ortaya koyulmuştur.

Sonuç olarak, bu araştırmalar meslek seçiminde çeşitli faktörlerin etkili olduğunu ve kişisel ilgi, iş güvenliği, ebeveyn etkisi, maaş gibi faktörlerin sıkça dikkate alındığını göstermektedir.

2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Birey, doğduğu andan itibaren cinsiyet sisteminin nesnesi haline gelir. Geleneksel toplumlarda, çocuğun hangi cinsiyette doğduğuna bağlı olarak değişen sembolik doğum törenleri yapılmakta olup; birçok toplumda yenidoğan için kıyafetlerin, bebek arabalarının, oyuncak setlerinin rengi de cinsiyetine göre belirlenmektedir (Lindsey, 2016). Toplumsal cinsiyet rolleri ve bunların meslek seçimi üzerindeki etkilerini değerlendirmeden önce "Cinsiyet" ve "Toplumsal cinsiyet" kavramları arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmaya değer. Modern psikoloji bilimi, bu iki kavramı birbirinden ayırmaktadır. "Cinsiyet (sex)" ve "Cinsiyet (gender)" terimleri sıklıkla birbirinin yerine kullanılsa da tanımsal olarak aralarında açık farklılıklar bulunmaktadır (Meier-Pesti ve Penz, 2008). "Cinsiyet (sex)" terimi, kadın ve erkek

cinsiyetlerinin biyolojik olarak ayrılmasını ve fiziksel özelliklerini ifade etmektedir. Öte yandan "toplumsal cinsiyet (gender)", cinsiyetin kültürel, psikolojik ve sosyal boyutlarını ifade etmektedir (Lindsey, 2016). Bu tanıma ek olarak, toplumsal cinsiyet, fizyolojik farklılıklardan daha çok kadın ve erkeğin nasıl algılandığı, nasıl davranması gerektiği, nasıl düşünmesi gerektiği ve kendi potansiyelini gerçekleştirme gibi farklı görevlerle ilişkilidir (Marshall, 1999). Toplumsal cinsiyet kavramı sadece kişisel kimliğimizle ilgili değil, aynı zamanda kültürel erkeklik ve kadınlık idealleriyle de ilgilidir (Terzioğlu ve Taşkın, 2008). Başka bir deyişle, kadın ve erkekten toplum tarafından yazılmış bir senaryoda tanımlanan görevleri yerine getirmeleri beklenmektedir (Dökmen, 2004). Genel olarak "Cinsiyet" bireyleri kadın veya erkek yaparken, "Toplumsal Cinsiyet" bireyleri kadınsı veya erkeksi yapmaktadır (Lindsey, 2015).

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireyler ve çevreleri arasındaki etkileşimin bir ürünüdür. Bireyler dünyaya geldikten sonra kendilerine yüklenen istek ve beklentileri benimseyerek hem kişiliklerini hem cinsiyet rollerini geliştirmektedirler. Giyilen kıyafetin rengi, alınan oyuncakların çeşidi, bebeklerin ve çocukların çevresi tarafından sevilme şekli, anlatılan masallar, çocukların oyunlardaki rolleri toplum tarafından dayatılan şekilde tercih edilmektedir (Kaylı, 2011). Kültürün gerektirdiği rolleri yerine getirdiklerinde bireyler, aile ve toplum tarafından ödüllendirildiği gibi, rolleri ihmal ettiklerinde ise cezalandırılabilir (Giddens, 2012).

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimi: Cinsiyet rolleri sosyalleşmenin ilk basamağı olan ailede; ailenin davranışları, ailenin bulunduğu toplumun cinsiyete uygun gördüğü rollerin çocuk tarafından yapılması durumunda, ailenin bu davranışları ödüllendirmesi, rollere uygun olmayan davranışları söndürmeye çalışması, aynı zamanda ailenin ve yakın çevrenin rol model olması ile zamanla içselleştirilir (Erbaş; 2019; Erzeybek, 2015). Bireyin tüm yaşamı boyunca devam eden bu süreçte oyunlar, oyuncaklar meslekler ve kişilik özellikleri genellikle kadın ve erkek olarak kategorize edilmektedir. Örneğin oyuncakların arasından seçim yapması gerektiğinde erkekler araba, tabanca, tamir seti gibi oyuncakları seçme eğiliminde olurken kız çocuklar güzellik seti, bebek, mutfak seti gibi oyuncakları seçme eğiliminde olmaktadır (Freeman, 2007). İlk olarak aile ve yakın çevre ile başlayan cinsiyet kalıp rolleri daha sonra okul ve çalışma hayatında şekillenmeye devam etmektedir (Bhasin, 2003). Okuldaki kitaplar, öğretmenlerin tutumları, erkek ya da kız çocuğun cinsiyet rolüne uygun olmayan davranışlar gösterdiği veya oyunlar oynadığı zaman aldığı tepkiler çocuğun cinsiyetine uygun görülen rolleri pekiştireçler, sosyal öğrenme ve taklit yolu ile öğrenmesini sağlamaktadır (Freeman, 2007). Bununla birlikte toplumsal roller bireylere medyanın söylemleri, kitaplar ve çeşitli yayımlar, dini söylemler, dizi ve filmler ile de açık veya örtük

biçimlerde öğretilmeye devam edilmektedir (Şahin ve Gültekin, 2013). Genel olarak, kadınlara ev içi sorumluluklar yüklenirken, erkeklerden ise ev dışında çalışma, gelir sağlama ve liderlik gibi roller beklenir (Akın ve Demirel, 2003). Bu nedenle, kadınlardan ev işlerini yapma, fedakârlık, sakinlik ve duyarlılık gibi özellikler sergilemeleri beklenirken, erkeklerden ise güçlü olma, çalışkanlık, özveri gösterme ve ailelerini koruma ve kollama vb. özellikler beklenmektedir.

2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Türleri: Farklı kültürlerde, hem geleneksel hem de geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rolleri vardır. Kulik (1995) geleneksel cinsiyet rol tutumlarını "kadın ve erkekler için farklı rollerin algılanması" olarak tanımlamaktadır. Erkek rolü, bağımsızlık, girişkenlik ve kendi kendine yeterlilik gibi erkeksi özellikleri içermektedir. Kadın rolleri sıcak, hassas ve duyarlı olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte, androjenlik, farklılaşmamış ve eşitlikçi cinsiyet rolleri gibi geleneksel olmayan cinsiyet rolleri de vardır. Androjenliğe göre birey her iki cinsiyet rolünü de üstlenmektedir (Babahan, 2005). Bem (1974), farklılaşmamış cinsiyet rolleri olduğunu da öne sürüyor. Farklılaşmamış cinsiyet rollerini kabul eden insanlar herhangi bir belirli cinsiyet rolüne bağlı kalmazlar (Babahan, 2005). Eşitlikçi cinsiyet rolleri açısından, herhangi bir cinsiyet için özel bir rol yoktur. Akın ve Demirel (2003) eşitlikçi rolleri "aile, meslek, sosyal ve eğitim hayatında sorumlulukların eşit dağılımı" olarak tanımlamaktadır. Walby (2005), eşitlikçi rol tutumlarını, insanların cinsiyetlerine bakılmaksızın eşit haklara ve fırsatlara sahip olduğu fikri olarak tanımlamıştır. Behnke ve Meuser (2001), çalışan bir anneyle büyüyen üniversite eğitilmiş bir kişinin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri üstlenme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma, onların eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini tercih etme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Karasu ve diğerleri, 2017). Yanardağ ve Özmete (2016), erkeklerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını araştırma sonucunda bekar erkeklerin evli erkeklerden daha eşitlikçi olduğunu bulmuşlardır. Eğitim düzeyi yüksek erkekler, eğitim düzeyi düşük erkeklere göre toplumsal cinsiyet rollerine karşı daha eşitlikçi bir tutuma sahiptir.

2.2.3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Türleri: Toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğe uygun görülen davranış, tutum ve rollere ilişkin toplumsal ve kültürel beklentiler olarak ifade edilebilir (Gökcan ve Büyükgöze-Kavas, 2018). Bu beklentiler, bireylerin eğitim, iş ve kariyer seçimleri dahil olmak üzere hayatlarının farklı yönlerinde sahip oldukları fırsatları ve deneyimleri şekillendirebilir. Toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin olduğu alanlardan biri meslek seçimidir. Meslek seçimi söz konusu olduğunda, erkekler ve kadınlar genellikle farklı tercihlere sahip olabilmektedir. Literatür incelendiğinde, toplumsal cinsiyet rollerinin bireylerin seçtikleri meslekleri etkileyebileceğini gösteren araştırmalara

rastlanmıştır (Huang ve Gove, 2015; Erdoğan ve Bauer, 2009; Dasgupta ve Stout, 2014; Szymanski ve Danube, 2014; Rudman ve Phelan, 2010). Örneğin, kadınlar genellikle eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi geleneksel olarak kadınların egemen olduğu alanlarda kariyer yapmaya teşvik edilirken, erkekler genellikle mühendislik, bilgisayar bilimi ve finans gibi geleneksel olarak erkeklerin egemen olduğu alanlarda kariyer yapmaya teşvik edilmektedir (Betz ve Hackett, 2006; Ceci ve diğerleri, 2009; Diekman ve diğerleri, 2010). Muller ve Denning (2012) tarafından yapılan çalışmada; kadınların işgücüne artan katılımına rağmen, meslek seçimlerinde cinsiyet farklılıklarının devam ettiği tespit edilmiştir. Kadınların hemşirelik ve öğretmenlik gibi geleneksel olarak kadınsı meslekleri sürdürme olasılıklarının daha yüksek olduğunu, erkeklerin ise mühendislik ve bilgisayar bilimi gibi geleneksel olarak erkeksi meslekleri sürdürme olasılıklarının daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur. Çalışmalar ayrıca, cinsiyet rollerinin bir bireyin kariyer gelişimini ve fırsatlarını etkileyebileceğini bulmuştur. Örneğin, kadınlar erkek egemen alanlarda ayrımcılığa veya önyargıya maruz kalabilirken (Finkelstein ve diğerleri, 2013), erkekler geleneksel olmayan kariyerleri takip etme yeteneklerini sınırlayabilen geleneksel erkeksi normlara uyma baskısıyla karşı karşıya kalabilmektedir (LeBreton ve diğerleri, 2018). İş piyasasında yapılan değerlendirmelerde, kadın çalışanların genellikle "empati ve esneklik" gibi özelliklere sahip olduğu düşünülürken, erkek çalışanların ise "yüksek performans, güvenilirlik, zamanında iş tamamlama ve işlerine bağlılık" gibi özelliklere sahip oldukları düşünülmektedir (Demiroğlu, 2008). Genel olarak, toplumsal cinsiyet rolleri meslek seçimini etkileyebilecek birçok faktörden sadece biri olsa da, bireylerin seçtikleri meslek üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Özçatal, 2011).

Bu çalışmada, geleneksel ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimi üzerindeki etkisi ve aynı zamanda onların kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş ile ilişkileri araştırılacaktır. Geleneksel cinsiyet rolleri, kadın ve erkekler için cinsiyetlerine dayalı kültürel ve toplumsal beklentileri ifade eder. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde, erkeklerin çoğu zaman sağlayıcı ve koruyucu olması beklenirken, kadınların bakıcı ve besleyici olmaları beklenir (Bem, 1993; Eagly & Wood, 1999). Öte yandan, eşitlikçi cinsiyet rolleri, erkekler ve kadınlar arasında daha eşit rol ve sorumluluk dağılımı ile karakterize edilir. Eşitlikçi bir toplumda, erkekler ve kadınlar fırsatlara ve kaynaklara eşit erişime sahiptir ve toplumsal cinsiyet normları ve klişeleri tarafından kısıtlanmak yerine kendi tercihlerine göre hayatları hakkında seçimler yapabilirler (Wood & Eagly, 2002).

2.2.4. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde Türkiye’de meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Vatandaş (2011) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen çalışmada kadınlar sırayla gündelikçi, sekreterlik ve hemşirelik mesleklerini kadınsı bulurken amelelik, politika, şoförlük mesleklerini ise erkeksi bulmuştur. Erkekler ise sırayla temizlikçi, sekreterlik ve hemşirelik mesleklerini kadınsı bulurken amelelik, şoförlük ve politikayı erkeksi bulmuşlardır. Bununla birlikte, hemşire, öğretmen, sekreter gibi mesleklerin kadınları nitelediği görülmektedir.

Tütüncüoğlu ve Sak (2018) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada; kadınların geleneksel olarak kadın egemen meslekleri seçme olasılığının daha yüksek olduğu ve erkeklerin geleneksel olarak erkek egemen meslekleri seçme olasılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadınların eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerde kariyer yapma olasılığı daha yüksek iken erkeklerin mühendislik, teknoloji alanlarında kariyer yapma olasılığının daha yüksek olduğu öne sürülmektedir. Geleneksel değer ve normlara dayalı olarak oluşan toplumsal cinsiyet rollerinin, kadın ve erkeğin hangi işlerde çalışabilecekleri ve hangi meslekleri seçecekleri konusunda etkili olduğu görülmektedir.

İnanç ve Özdemir (2017) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırmada toplumsal cinsiyet rolleri ile kariyer gelişimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçları, cinsiyet rollerinin, özellikle erkek egemen alanlarda daha büyük engeller ve ayrımcılıkla karşılaşan kız öğrenciler için meslek seçimi ve gelişiminde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Kalıpçılar ve Nartgün (2017) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada kadınların, cinsiyetlerine daha uygun olarak algılanan meslekleri seçme olasılıklarının daha yüksek olduğu ve erkeklerin daha prestijli olarak algılanan meslekleri seçme olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada toplumsal cinsiyet, basmakalıp yargılar ve aile baskısının meslek seçimlerini etkileyen önemli faktörler olduğu tespit edilmiştir.

Aycan ve Koyuncu (2013), Türkiye'deki erkek üniversite öğrencilerinin kadın üniversite öğrencilerine göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olduğunu, erkeklerin daha klişe erkeksi özellikleri ve kadınların daha klişe kadınsı özellikleri onayladığını bulmuştur.

Sonuç olarak Türkiye'de yapılan birçok çalışma, cinsiyet ve cinsiyet rollerinin meslek seçimi üzerindeki etkisini doğrulamaktadır.

2.2.5. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde yurtdışında meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Byrnes, Miller ve Schafer (1999) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen çalışmada; cinsiyet rollerinin öğrencilerin kariyer özelemlerini ve sonuçlarını şekillendirmede önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Kadınların geleneksel olarak kadın egemen alanlarda meslek seçme olasılıkları daha yüksekken, erkeklerin geleneksel olarak erkek egemen alanlarda meslek seçme olasılıkları daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Ek olarak, kadınların erkeklere kıyasla daha düşük kariyer hedefleri olduğu ve yüksek maaşlı, prestijli kariyerlere ulaşma olasılıklarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Aynı zamanda yurtdışı literatür incelendiğinde, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri ve demografik özellikler arası ilişkiler ile ilgili araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Diedrich ve diğerleri (2015) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma sonuçlarına göre, üniversite yıllarında ilerledikçe üniversite öğrencileri arasında cinsiyet rolü tutumlarında değişiklikler olduğunu göstermiştir. Banchevsky, Westfall ve Park (2019) tarafından yapılan araştırmada bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) alanları bağlamında sosyal baskınlık yönelimi (SDO) ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, erkek egemen alanlardaki öğrencilerin cinsiyet ve meslek arasında daha güçlü ilişkiler sergilediği ortaya koyulmuştur. Sanchez-Sanchez ve diğerleri (2019) tarafından İspanyol üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada daha fazla üniversite yılını tamamlamış öğrencilerin cinsiyet rollerine karşı eşitlikçi tutumlara sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ek olarak, Leon ve diğerleri (2019) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka araştırmada, akademik yolculuklarında daha ileride olan üniversite öğrencilerinin geleneksel olmayan kariyer yollarını dikkate alma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu da onların mesleki seçimlerinde daha eşitlikçi bir yaklaşıma sahip olduklarını göstermektedir. Daha ileri eğitim gören öğrenciler, sınırlı cinsiyet rollerine dayalı geleneksel meslek seçimlerine daha az bağlı kalmakta ve daha özgürce kariyer tercihleri yapmaktadır.

Sonuç olarak yurtdışında literatür incelendiğinde, toplumsal cinsiyet ve meslek seçimlerinde erkeklerin genellikle daha erkeksi iş özelliklerine değer verdiğini, kadınların ise daha kadınsı iş özelliklerine değer verdiğini göstermektedir (Weisgram, Bigler ve Liben, 2010). Bununla birlikte yurtdışında bazı araştırmalar üniversite öğrencileri arasında cinsiyet rolü tutumları ile ilgili yapılan araştırmalarda cinsiyet rolü tutumlarında anlamlı bir fark olmadığını bulurken (Vongas ve Al Hajj, 2018); diğer araştırmalar, kadın üniversite öğrencilerinin erkek üniversite öğrencilerine göre daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olabileceğini bulmuştur (Zhang ve diğerleri, 2021; Wong ve diğerleri, 2017). Wong ve diğerleri tarafından (2017) yapılan bir çalışma Hong Kong'daki erkek üniversite öğrencilerinin, kadın

üniversite öğrencilerine göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olduğunu bulmuştur. Araştırmacılar, farklı bir açıdan bakarak, Hong Kong toplumundaki geleneksel Konfüçyüsçü değerlerin etkisinden kaynaklanabileceğini, bunun hiyerarşiye ve erkek egemenliğine öncelik veren bir toplum yapısının oluşmasına neden olabileceğini öne sürmektedirler.

Genel olarak, araştırmalar toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimlerini etkilediğini göstermektedir. Kadınlar ve erkekler arasında farklı cinsiyet rolleri tutumları ve tercihleri bulunmaktadır. Ancak, bazı araştırmalar bu farklılıkların üniversite öğrencileri arasında anlamlı olmadığını veya kadın öğrencilerin daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

2.3. Kariyer ve Kariyer Kararlılığı

Kariyer, Aytaç (2005) tarafından bireyin iş hayatı süresince gerçekleştirdiği görevler ve aldığı pozisyonlar ile bunları yerine getirmesi için beceri, eğitim ve çalışma isteğiyle örgütte yükselmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir kariyerin esas olarak liseden veya üniversiteden mezun olma, iş kaybı gibi belirli sosyo-mesleki koşullarda seçildiği bilinmektedir (Mau ve diğerleri, 2008). Maddi ücret, sosyal veya resmi statü eksikliği nedeniyle mevcut koşullarda kendini gerçekleştirme fırsatından memnun olmayan, yapılan mesleki faaliyetlerin kendi özellikleri ile tutarsızlığını hisseden birey, meslek ve kariyer seçimini başlatır (Kuzgun, 2004). Genellikle bu seçim, bir yandan bireylerin ilgi ve eğilimleri, diğer yandan seçilen mesleğin gereklilikleri ve olanakları hakkındaki fikirlerine dayanmaktadır. Kariyer kararı verme, insanların tüm hayatını etkileme potansiyeli en yüksek olan konulardan biridir (Greenhaus ve diğerleri, 2009). Gati ve Asher (2001) kariyer kararlarının, bireylerin hayat görüşlerini, toplumsal ilişki içinde buldukları ortamları, kısaca tüm hayatlarını önemli ölçüde etkilediğini belirtmişlerdir.

2.3.1. Kariyer Kararlılığı: İnsanlar için kariyer kararı vermek karmaşık bir süreç olabilir. Bazı insanlar bu kararları kolaylıkla alırken, diğerleri için ise zorlayıcı olabilir (Gati ve diğerleri, 1995). Kariyer kararlılığı, bireyin kariyerine yönelik verdiği karara bağlılığını ve bu karardan memnuniyetini ifade etmektedir (Miller, 2011). Kariyer kararlılığı, Lent ve diğerleri (1994) tarafından öne sürülen Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı'nda çevresel ve bireysel faktörlerin etkisiyle şekillenen bir süreç olarak ele alınmaktadır. Kurama göre, bireyler kendi kariyer kararlarını verme ve iletme gücüne sahip olmakla birlikte, bu kararın çevresel koşullar ve kararın alındığı ortam tarafından etkilenebileceği vurgulanır. Kariyer kararlılığı olmayan bireyler, gelecekteki kariyerlerine hazırlık sürecini zorlayıcı olarak algılayabilirler (Zakay ve Barak, 1984). Savickas (2005) ise kariyer kararlılığının kesinlik, tatmin ve rahatlık

gibi çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, kesin bir kariyer kararı alan bireylerin, kendine güvenen, yaşamları üzerinde kişisel kontrol sahibi olduklarına inanan, kendilerini iyi hisseden, mevcut seçimlerinden memnun olan ve iyi kararlar verebileceklerine inanan bireyler olduğu ifade edilmektedir (Gordon, 1998).

2.3.2. Kariyer Kararlılığı Türleri: Kariyer kararlılığı, değişken kararlılık, kesin olmayan kararlılık ve kesin kararlılık olmak üzere üç farklı türde sınıflandırılmaktadır (Gordon, 1998). Kesin kariyer kararlılığı, bireylerin gelecekteki kariyer hedeflerini belirleyerek planlama yapmaları, kararlarının arkasında durmaları ve kendilerine olan güvenleri ile gerçekleştirebilmeleri olarak ifade edilebilir. Kesin olmayan kariyer kararlılığı ise bireylerin aldıkları kararlarda belirsizlik ve endişe yaşamaları, kararlarını uygulamakta zorlanmalarıdır. Bu durum, anlık cazip durumlara kapılma, aile baskısı gibi etkenlerden kaynaklanabilir. Bireyin kariyeri için bir karar almış olup kararından en ufak bir kuşku duyması ya da rahatsız olması ise kesin olmayan kariyer kararlılığı olarak ifade edilmektedir. Bu bireyler aldıkları kararla ilişkili tamamen özgüvenli, net ve kararlı olamazlar. Çoğunlukla kesin olmayan kariyer kararlılığına sahip bireyler, meslekleri anlık cazip bulma, ebeveyn, okul ya da aile baskısı, erken karar vermiş olma kaygısı gibi durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Değişken kariyer kararlılığı, bireyin kariyeriyle ilgili karar almış olup, bu kararla ilgili kaygı ve oldukça fazla kararsızlık yaşamasıdır. Kariyer hedeflerine ulaşmak için gerekli performans sergilemekte zorlanan, meslek seçimleri konusunda emin olamayan ve dış etkenlerin etkisi altında kararlarını sık sık değiştiren bireyler, değişken kariyer kararlılığı sergilerler (Gordon, 1998).

2.3.3. Kariyer Kararlılığı ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde Türkiye’de kariyer kararlılığı ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Literatüre bakıldığında, Türkiye’de kariyer kararlılığı araştırmalarına olan ilginin, Akçanat ve Uzunbacak (2019)’ın, Lounsbury ve diğerleri (1999) Kariyer Kararlılığı Ölçeği’ni Türkçeye çevirme ve uyarlama çalışmaları ile başladığı söylenebilir. Bunu izleyen yıllarda kariyer kararlılığı konusunda yapılan çalışmalarda kariyer kararlılığının ilişkili olduğu çeşitli değişkenler ile ilgili araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Bu araştırmalar arasında kariyer kararlılığının, yapay zekâ (Gültekin ve Şeşen, 2022), psikolojik iyi oluş (Polat, 2022), sosyal ağ desteği (Cengiz, 2022) ve kariyer stresi (Çöp, 2020) ile ilişkilerini açıklamaya yönelik araştırmalar olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda Türkiye’de kariyer kararlılığı ve demografik özellikler ile ilgili araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Savas ve Bektaş (2012) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Öztürk ve Yılmaz (2016) tarafından yapılan bir araştırma, öğrencilerin eğitim gördüğü fakültelere göre farklı kariyer kararlılık düzeylerine sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Akyüz ve Üstüner (2019) tarafından yapılan başka bir çalışmada da , öğrencilerin eğitim gördüğü fakültelere göre farklı kariyer kararlılık düzeylerine sahip oldukları bulunmuştur.

Eryılmaz ve Kılıç (2019) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, araştırmalar, kariyer kararlılığıyla ilgili faktörleri ve demografik özelliklerin etkisini anlamak için önemli bir bilgi kaynağı olmuştur.

2.3.4. Kariyer Kararlılığı ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde yurtdışında kariyer kararlılığı ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Yurtdışında kariyer kararlılığının kişilik ve yaşam doyumu (Loundsbury ve diğerleri, 1999), kontrol odağı (Cellini ve Kantorowski, 1984), kaygı (Campagna ve Curtis, 2007), özyeterlilik, duygusal istikrar, duygusal yeterlilik (Bubic ve Ivanisevic, 2016), cinsiyet (Sadler ve diğerleri, 2012), mutluluk-mutsuzluk (Chason, 2010) ve psikolojik ve öznel iyi oluş (Arnold, 1989; Uthayakumar ve diğerleri, 2010) ile anlamlı ilişki ve etkileri bulunmuştur.

Cellini ve Kantorowski (1984) üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırmada kontrol odağı ve kariyer kararlılığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, iç kontrol odağına sahip olan bireyler, üniversite yıllarında kariyer planlarını, dış kontrol odağına sahip bireylere göre önemli ölçüde daha sağlıklı bir şekilde tamamlamıştır.

Campagna ve Curtis (2007) üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırmada, kaygı ve kariyer kararsızlığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, durumluk ve sürekli kaygının kariyer kararsızlığına bağımsız katkılar yaptığı ve durumluk kaygının sürekli kaygıdan çok daha güçlü bir kariyer kesinliği yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Chason (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre, kolej öğrencileri arasında kariyer kararlılığı ile seçimden memnuniyet ve olumsuz kariyer düşünceleri arasında ters bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre bireyler, kariyer kararlılıkları doğrultusunda kariyerleriyle ilgili aldıkları kararlarda bir memnuniyet hissi yaşadıklarında, gelecekleri için güven duyarlar ve kariyerleriyle ilgili herhangi bir endişe duymazlar. Ancak, kararlarından dolayı pişmanlık duygusu yaşadıkları durumlarda, kariyerleriyle ilgili kararlarda bir memnuniyetsizlik ortaya çıkar.

Aynı zamanda yurtdışı literatür incelendiğinde, kariyer kararlılığı ve demografik özellikler ile ilgili araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Betz ve Voyten (1997) tarafından yapılan bir araştırmada, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversitede 1.sınıf öğrencileri ve son sınıf

öğrencileri arasında kariyer kararında önemli bir fark bulunmamıştır. Fouad ve diğerleri (2012) tarafından üniversite öğrenciler ile yürütülen araştırmada son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde kariyer kararlılığı bildirdikleri ve bu etkinin net kariyer hedefleri olan öğrenciler için en güçlü olduğu bulunmuştur. Tracey ve diğerleri (2011) Kanadalı üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme sürecini araştıran çalışmada, son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde kariyer kararlılığı bildirdiklerini ve bu etkinin, yüksek düzeyde öz-yeterlik ve kariyer ilgileri olan öğrenciler için en güçlü olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Keshavarz, Miri ve Rastegar (2014) tarafından İranlı üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığı düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur. Taber ve Blankemeyer (2015) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma sonucunda son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde kariyer kararı bildirdikleri bulunmuştur. Çin'deki üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada araştırmacılar, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığı düzeylerine sahip olduğunu bulmuşlardır (Xie, Huang, Peng ve Wei, 2018).

Sonuç olarak, yurtdışında yapılan araştırmalar, kariyer kararlılığı ile kişilik özellikleri, yaşam doyumu, kontrol odağı, kaygı, özyeterlilik, duygusal istikrar, duygusal yeterlilik, cinsiyet, mutluluk-mutsuzluk ve psikolojik öznel iyi oluş arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde, demografik özelliklerin kariyer kararlılığı üzerinde etkili olduğu da araştırmalarla ortaya konulmuştur.

2.4. Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluş, bireylerin olumlu bir benlik saygısına sahip olması, başkalarıyla olumlu ilişkiler kurabilmesi, yaşam amacı olması, kendi potansiyelini geliştirebilmesi, kişisel gelişim yoluyla kendi kaderini tayin etmesi ve bağımsızlığına uygun ortamları seçebilmesi durumlarıyla ilişkili bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Ryff ve Singer, 2008). Ryan ve Deci (2001), iyi oluş kavramını; beceri, özerk olma ve ilişki kurabilme ihtiyaçlarını karşılama yetisi olarak tanımlamışlardır (Akt.Kuyumcu, 2013). Psikolojik iyi oluş, karmaşık ve çok faktörlü bir yapı olarak ortaya çıkmaktadır. Refah ölçüleri; bazen yaşam standardına atıfta bulunan nesnel ölçüler, bazen ise psikolojik, sosyal ve ruhsal yönleri yakalayan ve bireylerin yaşamları hakkında yaptıkları bilişsel ve duygusal yargılara dayanan öznel ölçüler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Schulte ve diğerleri, 2015). Bu ölçümler psikolojik yönlerle (örneğin mutluluk) ilgili olduğunda, genellikle psikolojik iyi olma ölçümleri olarak adlandırılırlar. Yaşam memnuniyeti gibi belirli psikolojik iyi oluş boyutları genellikle “yaşam kalitesi” ölçümlerine dahil edilirken, bu sonuncu çok boyutlu yapı çok daha geniştir ve algılanan stres, işlevsellik

durumu ve fiziksel semptomlar gibi zihinsel ve fiziksel sağlıkla ilgili diğer yönleri de içerir (Salvador-Carulla ve diğerleri, 2014). Hümanist psikoloji geleneğinde ise psikolojik iyi oluş, bireyin kendini gerçekleştirmesini kapsar (Carr ve diğerleri, 2013). Bu yaklaşıma göre psikolojik iyi oluş, bireyin ilerleyebilme, aktif çalışma ve gelişme kapasitesi odaklı işlevi nitelenmektedir.

Yurtdışında literatür incelendiğinde, psikolojik iyi oluş kavramı ve öznel iyi oluş kavramıyla sıklıkla karşılaşılmıştır. Fakat psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş birbirinden farklı kavramlardır. Yaşam kalitesi ve algılanan mutluluk öznel iyi oluşu ifade ederken, psikolojik iyi oluş ise bireyin yaşamında anlam bulması, birey olarak büyüüp gelişmesi ile ilgilidir (Merluzzi ve Ong, 2008). Psikolojik iyi oluşun bilişsel süreçlerle olan ilişkisi araştırmacıların konusu olmuştur. Bazı araştırmacılar mutlu insanların, hayatta daha az mutlu insanlardan daha iyi işlev görme eğiliminde olduğunu bulgulamıştır. Araştırma sonucuna göre daha mutlu bireyler, üretken, sosyal olarak daha meşgul ve daha yüksek gelirlere sahip olma eğilimindedirler (Diener ve Ryan, 2009; Judge ve diğerleri, 2001). Ryan ve Deci (2001) tarafından yapılan çalışma, mutluluk veya öznel iyi oluş düzeyi yüksek olan bireylerin, düşük iyi oluşa sahip bireylere kıyasla daha fazla kendini geliştirdiğini ve daha işlevsel ilişkilendirme stillerine sahip olduğunu göstermektedir.

2.4.1. Psikolojik İyi Oluşu Etkileyen Etmenler: Ryff (1989), psikolojik iyi oluşu etkileyen ve ona bağlı olan 6 etmen sıralamıştır. Bunlar; kendini kabul, otonomi, diğerleriyle olumlu ilişkiler, çevresel ustalık, yaşam amacı ve kişisel gelişimdir.

Kendini kabul boyutu bireyin geçmiş yaşantılarını içselleştirmesi ve kendisine ve benliğine yönelik olumlu duygu ve tutumlara sahip olmasını vurgulamaktadır. Diğerleri ile olumlu ilişki boyutunda ise bireyin çevresi ile sosyal olarak doyurucu, içten bir iletişim kurma yetisine odaklanılmaktadır. Kendini kabul düzeyi yüksek olan bireyler kendilerinin iyi ve kötü yanlarını hoş karşılarlar ve bunlarla yetinirler. Buna karşılık, kendini daha az kabul eden insanlar kendilerini kabul edemezler. Geçmişleriyle ilgili sorunları ile birlikte mevcut durumda olduklarından farklı olmayı tercih ederler (Ryff, 2014).

Otonomi boyutunda bireyin kendi seçimlerini özgür bir şekilde yapabilmesi ve kararlarını kendi sınırlarına göre verebilmesi vurgulanmaktadır (Ryff, 2014). Karar verirken içsel odaklanma özerklikte önemlidir. Yüksek özerkliğe sahip bir kişi, başkalarının bir durumla ilgili değerlendirmelerine bakamaz. Bunun yerine kendi standartlarına göre kontrol eder (Ryff, 1989). Kendi kaderini tayin etme davranışları daha çok özerkliği yüksek kişilerde görülür. Başkalarının yargıları, daha düşük özerkliğe sahip kişilerde çok önemli bir anlama sahiptir. Sosyal baskılara güvenme, düşük özerkliğin göstergesidir (Ryff, 2014).

Çevresel ustalık boyutu bireyin kendi kişisel ihtiyaç ve değerlerine göre çevresini seçebilmesini, yönetebilmesini ve gerektiğinde çevresini daha uygun bir çevre ile değiştirebilmesini içermektedir. Çevredeki fırsatların verimli kullanımı, çevresel ustalığın daha yüksek puanlarının sonucudur. Çevre hakimiyeti düşük olan bireyler çevrelerini düzenleyemezler (Ryff, 2014).

Yaşam amacı, bireylerin yaşamak ve yaşamını sürdürmek için amaç ve hedeflere sahip olup bu hedefleri gerçekleştirmek adına eylemlerde bulunmasını içermektedir. Yaşamdaki anlam ve amaç, psikolojik iyi oluşla yüksek oranda ilişkilidir. Hayatta bir amaca sahip olmak, amaçlılık ve olgunluk beraberinde getirmektedir (Deci ve Ryan, 2008). Bireyin hayatındaki amaca yönelik düşük motivasyonu, şimdiki ve geçmiş zamanda anlam eksikliği ile yüksek oranda ilişkilidir (Ryff, 2014).

Başkalarıyla olumlu ilişkiler boyutuna göre empati, güvene dayalı ilişkiler ve yakın ilişkiler kurma yeteneği, kendini gerçekleştirmiş bir kişinin temel bileşenleridir. Sevme kapasitesi tamamen psikolojik iyi oluşla bağlantılıdır (Ryff, 1989). Başkalarıyla olumlu ilişkileri yüksek olan bir kişide insan ilişkileri daha sıcakken, başkalarıyla olumlu ilişkileri düşük olan kişide kişilerarası ilişkilerde hayal kırıklığı ortaya çıkmaktadır (Ryff, 2014).

Son olarak kişisel gelişim boyutunda ise bireylerin güçlü ve zayıf tüm yönleri ile kendilerini keşfederek güçlü yönlerini, yaşamları süresince geliştirmelerini devamlı büyümeye ve deneyimlemeye açık olmalarını ifade etmektedir (Ryff, 1989; Ryff and Keyes, 1995). Kişisel gelişim, benliğin kademeli olarak gelişmesiyle ilgilidir. Daha düşük bir kişisel gelişim puanı, yaşamda zorluklara yol açar. Kişisel gelişimi düşük olan bir kişide daha düşük kendini geliştirme ihtiyacı da görülmektedir (Ryff, 2014).

2.4.2. Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde Türkiye’de psikolojik iyi oluş ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Literatüre bakıldığında, Türkiye’de psikolojik iyi oluş araştırmalarına olan ilginin, Cenkseven (2004) tarafından “Ryffin Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş” modelinin ele alındığı çalışma ile başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu süreçte, bazı çalışmalar psikolojik eğitim programlarının etkinliğine odaklanırken, diğer çalışmalar ise psikolojik iyi oluşu etkileyen değişkenleri incelemektedir. Genel olarak, üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar incelendiğinde, psiko-eğitim programlarının öğrencilerin psikolojik iyi oluş seviyelerini artırmada etkili olduğu görülmektedir (Kuzucu, 2006; Akın, 2009; Albayrak, 2013).

Psikolojik iyi oluşun; duygusal farkındalık ve öznel iyi oluş (Kuzucu, 2006), benlik saygısı (Çeçen ve Cenkseven 2007), sosyal bağlılık (Kapıkıran ve Kapıran, 2009), sosyo-

demografik değişkenler (İlğan ve diğerleri, 2015), sosyal destek (Uz-Baş ve diğerleri, 2016), bilişsel esneklik (Basut, 2020) ile aralarında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Çeçen ve Cenkseven (2007) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütölen araştırmada psikolojik iyi oluş ve benlik saygısı, sosyal destek ve kontrol odağı arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda benlik saygısı, sosyal destek ve kontrol odağının üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluşun anlamlı yordayıcıları olduğu görölmüştür.

Cenkseven ve Akbaş (2007) yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi oluşun yordayıcılarını incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyetin hem öznel hem de psikolojik iyi oluşun yordayıcısı olduğu, sosyoekonomik düzeyin ise sadece öznel iyi oluşun yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Kapıkıran ve Kapıran (2009) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencileri arasında sosyal bağlılık ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki bulunmuş ve psikolojik iyi oluşun kendini kabul, bireysel gelişim ve diğerleriyle olumlu ilişkiler alt boyutlarıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir.

İlğan ve diğerleri (2015) 'nin örnekleminin üniversite öğrencilerinden oluştuğu araştırmada, psikolojik iyi oluş düzeylerinin belirlenmesi ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin farklı birçok sosyo-demografik değişken açısından ele alınması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin en yüksek puanı başkalarıyla olumlu ilişkiler alt bileşeninden, en düşük puanı ise özerklik alt bileşeninden aldıkları görölmüştür.

Uz-Baş ve diğerleri (2016) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımında psikolojik iyi oluş düzeyleri ile algıladıkları sosyal desteğin rolü araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, psikolojik iyi oluş düzeyi daha düşük olan öğrencilerin daha az sosyal destek algıladığı ve problemlili internet kullanımının arttığı görölmüştür.

Başut (2020) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerin bilişsel esneklik düzeyi ile psikolojik iyi oluş arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş ve baba eğitim düzeyinin bilişsel esneklik düzeyinde farklılık yarattığı belirlenmiştir.

Aynı zamanda Türkiye'de psikolojik iyi oluş ve demografik özellikler ile ilgili araştırmalar yapıldığı görölmüştür. Kadınların erkeklerden daha yüksek psikolojik iyi oluş puanlarına sahip olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Cenkseven ve Akbaş, 2007; Gui, 2009). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin bölümlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini belirten bulgular mevcuttur (İlğan ve diğerleri, 2015; Tekin, 2014; Devran, 2018). Özkara (2015) üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarının sınıf

düzeylerine göre farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Devran (2018) ve Basut (2020), üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin sınıf seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulgusuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak, Türkiye'deki araştırmalar, psikolojik iyi oluşun belirleyicilerini ve etkileyen faktörlerine ışık tutmada yardımcı olmaktadır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar, psikolojik eğitim programlarının önemini vurgulamaktadır. Bu araştırmalar, Türkiye'deki genç nüfusun psikolojik iyi oluşunu desteklemek için etkili müdahalelerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

2.4.3. Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde yurtdışında psikolojik iyi oluş ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Literatüre bakıldığında, yurtdışında psikolojik iyi oluş araştırmaları Ryffin (1989) "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği"ni geliştirdiği çalışma ile başlamıştır. Sonradan Ryff ve Keyes (1995) tarafından yapılan bir araştırmada, Psikolojik İyi Oluş ölçeğinin mutluluk, yaşam doyumu ve depresyon ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, psikolojik iyi oluş düzeyi ile depresyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, yaşam doyumu ve mutluluk düzeyleri ile de pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

VanderZee, Buunk ve Sanderman (1997) kronik hastalığı olan bireyler ile yürüttükleri çalışmalarında psikolojik iyi oluş, sosyal destek ve kontrol odağı kavramları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre, iç kontrol odaklı bireylerin dış kontrol odaklı bireylere kıyasla daha fazla sosyal destek algıladığı tespit edilmiştir. Bu da özellikle dış kontrol odağına sahip bireylerin psikolojik iyi oluşları ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Cardem (2016) yaptığı bir araştırmada, bilişsel esneklik ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olduğunu bulmuştur; bu da daha yüksek düzeyde bilişsel esnekliğe sahip bireylerin daha iyi psikolojik iyi oluşa sahip olma eğiliminde olduklarını düşündürmektedir. Ek olarak, çalışma, bilişsel esnekliğin stres ve psikolojik iyi oluş arasında bir aracı görevi gördüğünü bulmuştur; bu da daha yüksek bilişsel esneklik düzeylerinin bireylerin stresle daha iyi başa çıkmasına yardımcı olabileceğini ve nihayetinde daha iyi psikolojik iyi oluşu teşvik edebileceğini göstermektedir. Genel olarak, çalışma, psikolojik iyi oluşu geliştirmede bilişsel esnekliğin önemini vurgulamaktadır.

Aynı zamanda yurtdışı literatür incelendiğinde, kariyer kararlılığı ve demografik özellikler ile ilgili araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Cuseo ve Fecas (2002) tarafından California'daki üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre önemli ölçüde daha yüksek düzeyde psikolojik iyi oluş bildirdikleri bulunmuştur. Araştırmacılar, son sınıf öğrencilerinin üniversite hayatının zorluklarını

aşmalarına yardımcı olan baş etme stratejileri ve olumlu tutumlar geliştirmiş olduğunu öne sürmektedir. Eisenberg ve diğerleri (2007) son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre önemli ölçüde daha yüksek düzeyde kaygı ve depresyon bildirdiği bulgusuna ulaşmışlardır. Walker (2009), üniversite öğrencilerinin akademik yıllarında ilerledikçe psikolojik iyi olma düzeylerinin artma eğiliminde olduğunu bulmuştur. Fazilat-Pour ve diğerleri(2017) tarafından yapılan bir araştırmada, İran'daki erkek üniversite öğrencilerinin, kadın üniversite öğrencilerine kıyasla daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Mamun ve diğerleri (2019) tarafından Bangladeş'teki üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada, erkek üniversite öğrencilerinin kadın üniversite öğrencilerine kıyasla önemli ölçüde daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur. Öte yandan, İbrahim ve diğerleri (2013) tarafından yapılan bir araştırmada, Malezya'daki kadın ve erkek üniversite öğrencileri arasında psikolojik iyi oluş düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kim ve Park (2017) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırma sonuçlarına göre, üniversite son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde psikolojik iyi oluş ve yaşam memnuniyeti bildirmişlerdir. Ryff ve Heidrich (1997) tarafından yetişkinlerle yapılan bir çalışmada, mevcut ve gelecekteki olası psikolojik iyi oluş düzeylerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, geçmiş yaşantılar ile şimdiki ve gelecekteki psikolojik iyi oluş seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca, farklı yaş grupları arasında da farklılıklar tespit edilmiştir. Gençlerde yaşam etkinliklerinin, orta yaşlılarda arkadaş ve ailenin, yaşlı grupta ise iş ve eğitim süreçlerinin iyi oluş üzerinde en etkili faktörler olduğu belirlenmiştir. Genç katılımcıların ileriki yıllarda psikolojik iyi oluş seviyelerinin artacağına dair beklentiye sahipken, orta yaşlı katılımcıların ise daha düşük bir seviyede veya sabit bir düzeyde psikolojik iyi oluşa sahip olacıklarına dair düşünce daha yaygındır.

Sonuç olarak, literatür incelemesine göre, psikolojik iyi oluşun depresyon ile negatif, mutluluk ve yaşam doyumu ile pozitif ilişkili olduğu ve ayrıca bilişsel esneklik, sosyal destek, kontrol odağı ve demografik özelliklerin psikolojik iyi oluş üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

2.5. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Roller, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki. Toplumsal cinsiyet rolleri bir sosyal yapı olarak bireylerin erkekler ve kadınlar için neyin uygun ve neyin uygun olmadığına dair inançlarını şekillendirmektedir. Bu rollerin bireylerin meslek seçimi ve kariyer kararlılığı üzerinde önemli etkileri vardır ve bu da psikolojik iyi oluş düzeylerini etkileyebilir (Betz ve Voyten, 1997). Toplumsal cinsiyet rolleri, erkeklik ve kadınlıkla ilişkilendirilen beklenti ve inançlar olarak çoğu zaman bireylerin mesleki

tercihlerini belirleme kapasitesine sahiptir. Geleneksel olarak, STEM gibi alanlarda (bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik) erkeklerin kariyer yapmaları beklenirken, kadınların kariyerlerini öğretmenlik ve hemşirelik gibi bakım gerektiren mesleklerde sürdürmeleri beklenir (Betz ve Hackett, 2006; Ceci ve diğerleri, 2009; Diekman ve diğerleri, 2010). Birçok çalışma, toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Örneğin, Baruch ve Barnett (1986) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada, geleneksel cinsiyet rolleriyle daha fazla özdeşleşen öğrencilerin cinsiyete özgü bölümleri seçme olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gottfredson (1981) tarafından yapılan bir araştırma, bireylerin cinsiyet rolleri yönelimlerine uygun meslekleri seçtiklerini öne sürmektedir. Bu, erkeksi özelliklerle güçlü bir şekilde özdeşleşen bireylerin erkek egemen meslekleri sürdürme olasılıklarının daha yüksek olduğu, kadınsı özelliklerle güçlü bir şekilde özdeşleşenlerin ise kadın egemen meslekleri sürdürme olasılıklarının daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Konrad, Ritchie, Lieb ve Corrigan (2000) tarafından Amerikalı gençler ile yürütülen bir başka araştırmada; geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine bağlı kalan kadınların erkek egemen alanlarda kariyer yapma olasılıklarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, geleneksel cinsiyet rollerine bağlı kalan erkeklerin, kadınların egemen olduğu alanlarda kariyer yapma olasılığı daha düşüktür. Cinsiyet kimlikleriyle tutarlı meslekleri seçen bireylerin, güçlü bir kariyer kararlılığı duygusuna ve daha fazla psikolojik iyi oluşa sahip olma olasılıkları daha yüksektir. Tersine, cinsiyete dayalı ayrımcılıkla veya önemli kariyer engelleriyle karşılaşan bireyler, daha zayıf bir kariyer kararı duygusuna sahip olabilir ve bu da daha düşük psikolojik iyi oluş seviyelerine yol açabilir (Erhan ve diğerleri, 2021). Sonuç olarak, üniversite dönemindeki öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri kariyer kararlılığını şekillendirmekle birlikte psikolojik iyi oluş düzeyini etkilemektedir.

2.5.1. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Roller, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde yurtiçinde meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Literatür incelendiğinde, Cifci ve Ülker (2019) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırma sonuçlarına göre; geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının daha yüksek kariyer kararlılığı seviyeleri ile ilişkili olduğu, eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarının ise daha düşük kariyer kararlılığı seviyeleri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, mesleki cinsiyet stereotiplerinin, kariyer kararı öz-yeterliği aracılığıyla kariyer kararı verme üzerinde önemli bir dolaylı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın birincil odak noktası cinsiyet rolü tutumları, mesleki cinsiyet kalıp yargıları, kariyer kararı öz-yeterliği ve kariyer kararı

arasındaki ilişki olmasına rağmen, aynı zamanda bu değişkenler ile Türk üniversite öğrencileri arasında psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki de incelenmiştir. Sonuçlar, geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının psikolojik iyi oluşla negatif ilişkili olduğunu, eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarının ise psikolojik iyi oluşla pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir.

Kaynak ve Türüt-Aşık (2017) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırmada; androjen cinsiyet rolü yöneliminin kariyer kararı verme öz yeterliliği ile pozitif ilişkili olduğu, geleneksel cinsiyet rolü yöneliminin ise kariyer kararı verme öz yeterliliği ile negatif ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur.

Literatür incelendiğinde, Türkiye’de, bu araştırmada konu edilen meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır. Ancak bu araştırmada konu edilen diğer değişkenler olan kariyer kararlılığı ile psikolojik iyi oluş olan arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen araştırmalara rastlanmıştır. Arslan ve Bayraktar-Uyar (2020) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırma sonucunda, kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluşu etkilediği tespit edilmiştir.

Erhan ve diğerleri (2021) ise lisansüstü eğitim alan öğrenciler üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiş ve kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde psikolojik sağlamlığın aracılık rolünü incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre, kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde psikolojik sağlamlığın aracılık rolü olduğu belirlenmiştir.

2.5.2. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Roller, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar: Bu bölümde yurtdışında meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki ile ilgili yapılmış olan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Yurtdışında literatür incelendiğinde; toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki psikoloji alanında daha önce incelenmiştir. Lent, Brown ve Hackett (1994) tarafından yapılan ampirik bir araştırmada cinsiyet, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, daha kararlı kariyer hedeflerine sahip kadınların daha yüksek düzeyde öz yeterliliğe, kariyer olgunluğuna ve genel psikolojik iyi oluşa sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kariyer hedeflerinde daha az kararlı kadınların öz-yeterlilik, kariyer olgunluğu ve genel psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu, toplumsal cinsiyet rollerinin, özellikle kariyer hedefleriyle uyumlu olmadığında, kadınların kariyer kararlarını ve psikolojik sağlıklarını etkileyebileceğini göstermektedir.

Bussey ve Bandura (1999) tarafından yürütülen başka bir çalışmada toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimi ve öz yeterlik üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet rollerinin meslek seçiminde önemli bir etkiye sahip olduğu ve geleneksel cinsiyet rollerine uyan bireylerin geleneksel olmayan kariyerlerde daha düşük öz-yeterlik düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur.

Blustein ve diğerlerine (2002) göre, daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınların daha fazla kariyer engeli yaşadıkları ve daha düşük psikolojik iyi oluş seviyelerine sahip oldukları bulunmuştur. Öte yandan, geleneksel olmayan cinsiyet rollerine sahip kadınların daha yüksek düzeyde kariyer özelemlerine ve psikolojik iyi oluşa sahip oldukları bulunmuştur.

Chao, Walz ve Gardner (1992) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine bağlı kadınların erkeklere kıyasla kariyer yollarında daha az kararlı oldukları ve kariyer yollarına daha az bağlı oldukları tespit edilmiştir. Benzer şekilde, geleneksel cinsiyet rollerine bağlı kalan erkeklerin, kadınlara kıyasla kariyer yollarında daha kararlı ve daha bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Betz ve Voyten (1997) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen çalışmada kadınların erkeklere göre daha büyük kariyer engelleri ve daha az mesleki kimlik deneyimleme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir, bu kadınların neden kariyerleri hakkında daha az kararlı olduklarını açıklamaktadır.

Literatür incelendiğinde, yurtdışında, bu çalışmada konu edilen meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen sınırlı sayıda çalışmalara rastlanılmıştır. Schmitt, Realo, Voracek ve Allik (2008) tarafından yürütülen bir çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi kültürler arası bir bağlamda incelenmiştir. Bununla birlikte çalışmada konu edilen diğer değişkenler olan kariyer kararlılığı ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmalara rastlanmıştır. Arnold (1989) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma, farklı düzeylerdeki lisans ve yeni mezun öğrenciler arasında kariyer kararı ile psikolojik iyi oluş boyutları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda, kariyer kararlılığı ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Uthayakumar ve diğerleri (2010) tarafından yürütülen bir çalışma da kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluş üzerinde etkili olduğu sonucu bulunmuştur.

Croteau ve Kusek (2015) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin daha düşük psikolojik iyi oluş seviyeleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Spesifik olarak, geleneksel erkeklik ideolojisine bağlı olan erkekler daha düşük düzeyde yaşam doyumu ve daha yüksek düzeyde olumsuz duygulanım bildirirken,

geleneksel cinsiyet rollerine bağlı kalan kadınlar daha düşük düzeyde olumlu duygulanım bildirmiştir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine bağlılık aynı zamanda daha yüksek düzeyde toplumsal cinsiyet rolü çatışması ile ilişkilendirilmiştir, bu da daha düşük düzeyde yaşam doyumu ve daha yüksek düzeyde olumsuz etki ile ilişkilendirilmiştir. Lent, Brown ve Hackett (1994) tarafından yapılan ampirik bir araştırma sonuçlarına göre, daha kararlı kariyer hedeflerine sahip kadınların daha yüksek düzeyde öz yeterliliğe, kariyer olgunluğuna ve genel psikolojik iyi oluşa sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kariyer hedeflerinde daha az kararlı kadınların öz-yeterlilik, kariyer olgunluğu ve genel psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bussey ve Bandura (1999) tarafından yürütölen başka bir çalışmada toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimi ve öz yeterlik üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet rollerinin meslek seçiminde önemli bir etkiye sahip olduğu ve geleneksel cinsiyet rollerine uyan bireylerin geleneksel olmayan kariyerlerde daha düşük öz-yeterlik düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur. Blustein ve diğerlerine (2002) göre, daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınların daha fazla kariyer engeli yaşadıkları ve daha düşük psikolojik iyi oluş seviyelerine sahip oldukları bulunmuştur. Öte yandan, geleneksel olmayan cinsiyet rollerine sahip kadınların daha yüksek düzeyde kariyer özelemlerine ve psikolojik iyi oluşa sahip oldukları bulunmuştur. Chao, Walz ve Gardner (1992) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine bağlı kadınların erkeklere kıyasla kariyer yollarında daha az kararlı oldukları ve kariyer yollarına daha az bağlı oldukları tespit edilmiştir. Benzer şekilde, geleneksel cinsiyet rollerine bağlı kalan erkekler, kadınlara kıyasla kariyer yollarında daha kararlı ve daha bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde, kariyer kararlılığı ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olabileceğini öne süren bazı kanıtlar vardır. Uthayakumar ve diğerleri, (2010) tarafından yapılan araştırma sonucunda kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluş üzerinde bir etkisinin olduğu sonucu bulgulanmıştır. Benzer şekilde, Choudhary ve Sharma (2019) tarafından yapılan bir araştırmada, kariyer kararı verme öz-yeterliliğinin, Hintli üniversite öğrencileri arasında psikolojik iyi oluş ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu bulunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine ve analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılık ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla tasarlanmıştır. Buna göre, araştırmanın ilişkisel bir tarama çalışması olduğu söylenebilir. Bu araştırma modeli, iki veya daha fazla değişkenin birlikte değişim derecelerini belirleyerek, bu değişkenler arasındaki nedensel ilişkiye dair ipuçları elde etmek amacıyla kullanılmaktadır (Karasar, 2012).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2022- 2023 yılları arasında Bursa Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim gören ve araştırmaya sosyal medya araçları üzerinden gönüllü ve çevrim içi katılan 702 lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme yöntemi, araştırmaya yalnızca Whatsapp ve Instagram aracılığıyla haberdar olan gönüllü üniversite öğrencileri katıldığı için kolayda (kazara/uygun ulaşılabilir) örnekleme yöntemidir. Kolayda örnekleme, zaman, maliyet ve işgücü gibi kısıtlamalar nedeniyle, örnekleme işleminde erişimi ve uygulanabilirliği kolay olan birimlerin seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2012). Çevrim içi formda tüm maddeleri yanıtlamak zorunlu olduğundan 702 kişilik çalışma grubunda herhangi bir kayıp değer analizi yapılmamıştır. 702 kişilik çalışma grubu, tek yönlü uç değer analizi (Z standart puanı ± 3 dışında kalan değerler uç değer olarak belirlenmiştir) sonrası 586 kişiye inmiştir. Sonuç olarak toplam 586 üniversite öğrencisine ait veri bu araştırma kapsamında kullanılmıştır (bkz. Tablo 1).

Tablo 1'de araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1*Katılımcıların demografik özellikleri*

		<i>Öğrenci Sayısı</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Erkek	281	48
	Kadın	305	52
Fakülte	Tıp	28	4,8
	İktisadi ve İdari	66	11,3
	Mühendislik	45	7,7
	Veteriner	35	6
	Ziraat	35	6
	Eğitim	63	10,8
	İlahiyat	32	5,5
	Fen-Edebiyat	36	6,1
	Hukuk	38	6,5
	Güzel Sanatlar	27	4,6
	İşletme	40	6,8
	Mimarlık	45	7,7
	Sağlık Bilimleri	23	3,9
	Diş Hekimliği	36	6,1
	Spor Bilimleri	37	6,3
Sınıf	1.sınıf	133	19,3
	2.sınıf	87	14,8
	3.sınıf	103	17,6
	4.sınıf	163	27,8
	Yüksek Lisans	107	18,3
	Doktora	13	2,2

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %48'nin erkeklerden, %52'sinin kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Çalışma grubundaki öğrenciler, Bursa Uludağ Üniversitesinin 15 fakültesinden gelmektedir. Katılımcıların 133'ü (%19,3) 1.sınıf, 87'si (%14,8) 2.sınıf, 103'ü (%17,6) 3.sınıf, 163'ü (%26,) 4.sınıf, 107'si (%18,3) yüksek lisans, 13'ü (%2,2) doktora öğrencisidir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği, Kariyer Kararlılığı Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği (MSTCRÖ): MSTCRÖ, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünü belirlemek için Gökcan ve Kavas (2018) tarafından geliştirilmiştir.

3.3.1.1. MSTRÖ'nin Puanlanması: Ölçek 5'li likert tipi, toplam 17 ifadeden oluşan bir ölçektir. Katılımcılardan her bir ifade için 'hiç katılmıyorum', 'çok az katılıyorum', 'biraz katılıyorum', 'çoğunlukla katılıyorum' ve 'tamamen katılıyorum' seçeneklerinden birini seçerek işaretlemeleri istenir. İki faktörü bulunan ölçeğin on maddesi (1, 3, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 15) 'Geleneksel' faktörü, yedi maddesi (2, 4, 7, 8, 14, 16, 17) 'Eşitlikçi' faktörü oluşturmaktadır. Geleneksel faktörde yüksek bir puan, öğrencilerin meslek seçimlerinde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine daha fazla önem verdiğini gösterirken; eşitlikçi faktörde yüksek bir puan ise, öğrencilerin meslek seçimlerinde cinsiyet eşitliğine daha fazla değer verdiğini göstermektedir (Gökcan ve Kavas, 2018).

3.3.1.2. MSTRÖ'nin Geçerlik ve Güvenirliği: Gökcan ve Kavas (2018)'ın lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada ölçeğin her bir alt boyutu için hesaplanan iç tutarlık katsayıları; geleneksel toplumsal cinsiyet rolü faktörü için (α) .88, eşitlikçi boyut için .77 olarak hesaplanmıştır. Yine aynı araştırmada MSTRÖ için doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi uyum indekslerinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2 = 257.666$, $df = 118$, $\chi^2 / sd = 2.18$). Model uyum değerleri, (GFI = .94, CFI = .95, RMSEA = .049, SRMR = .040) olarak saptanmıştır. Bu sonuçlar, modelin iyi uyum verdiğini ve geçerliğinin sağlandığını göstermektedir (Gökcan ve Kavas, 2018). Benzer şekilde Beşparmak (2021) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır. Bu ölçek için, bu tez çalışması kapsamında yeniden hesaplanan iç tutarlık katsayıları; MSTCR-G için .71, MSTCR-E için .70 olarak bulunmuştur (Bkz. Tablo 2).

3.3.2. Kariyer Kararlılığı Ölçeği (KKÖ): KKÖ, Lounsbury ve diğ. (1999) tarafından geliştirilmiş bireylerin kariyer kararlılık düzeylerini belirlemeye yönelik bir ölçektir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Akçakanat ve Uzunbacak (2019) tarafından yapılmış ve ölçeğin üniversite öğrencileri için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

3.3.2.1. KKÖ'nin Puanlanması: Ölçek 5'li likert tipi, toplam 6 ifadeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir. Katılımcılardan her bir ifade için 'kesinlikle katılmıyorum', 'katılmıyorum', 'kararsızım', 'katılıyorum' ve 'kesinlikle katılıyorum' seçeneklerinden birini seçerek

işaretlemeleri istenir. Ölçekteki 2, 5 ve 6.maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanların artması, bireyin kariyer kararlılığına sahip olduğunu ifade etmektedir (Akçakanat ve Uzunbacak, 2019).

3.3.2.2. KKÖ'nin Geçerlik ve Güvenirliği: KKÖ'nin Türkçeye uyarlama çalışmaları üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin dil eşdeğerliğini değerlendirmek için İngilizce öğretmenliği öğrencilerine İngilizce-Türkçe ve Türkçe-İngilizce çeviriler yapıldıktan sonra İngilizce ve Türkçe formdaki puanlar arasında anlamlı ve pozitif yönde korelasyonlar bulunmuştur. Ayrıca, KKÖ'nün açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonuçlarına göre, ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Pearson korelasyon analizi sonucunda ölçekteki tüm maddeler için .88 düzeyde ilişki bulunmuştur. KKÖ'nin madde faktör yüklerinin her madde için .50 ile .79 arasında olduğu hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .80 ve test-tekrar test korelasyonu .73 olarak bulunmuştur. (Akçakanat ve Uzunbacak, 2019). Bu tez çalışması kapsamında bu ölçek için yeniden hesaplanan iç tutarlık katsayısı .79 olarak saptanmıştır (Bkz. Tablo 2).

3.3.3. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖÖ): PİÖÖ, Diener ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlaması Telef (2013) tarafından yapılmış insanın psikolojik iyi oluş halini belirlemeye yönelik bir ölçektir. Diener ve diğerleri (2009), başlangıçta ölçeği "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" olarak adlandırmışlardır. Ancak daha sonra içeriği daha doğru bir şekilde yansıttığı düşünülen "Flourishing Scale" olarak ismini değiştirmişlerdir. Bu çalışmada, "flourishing" kelimesinin tam olarak Türkçe karşılığı bulunamadığı için ölçek, "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" olarak kullanılmıştır.

3.3.3.1. PİÖÖ'nin Puanlanması: Ölçek 7'li likert tipi, toplam 8 ifadeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir. Katılımcılardan her bir ifade için 'kesinlikle katılmıyorum', 'katılmıyorum', 'biraz katılmıyorum' 'kararsızım', 'biraz katılıyorum', 'katılıyorum' ve 'kesinlikle katılıyorum' seçeneklerinden birini seçerek işaretlemeleri istenir. Bütün maddeler olumlu şekilde ifade edilmektedir. Ölçekten en az 8 en fazla 56 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça bireyin psikolojik iyi oluş düzeyinin yüksek olduğu söylenmektedir (Telef, 2013).

3.3.3.2. PİÖÖ'nin Geçerlik ve Güvenirliği: PİÖÖ'nin Türkçeye uyarlama çalışmaları üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin dil eşdeğerliğini değerlendirmek için İngilizce öğretmenliği öğrencilerine İngilizce-Türkçe ve Türkçe-İngilizce çeviriler yapıldıktan sonra İngilizce ve Türkçe formlardaki puanlar arasında anlamlı ve pozitif yönde korelasyonlar bulunmuştur. PİÖÖ'nin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analiz sonuçlarına göre, ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. PİÖÖ'nin madde faktör

yüklerinin her madde için .54 ile .76 arasında olduğu hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .80 ve test-tekrar test korelasyonu .86 olarak bulunmuştur (Telef, 2013). Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi uyum indekslerinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2 = 79.61$, $df = 20$, $\chi^2 /sd = 4.64$). Model uyum değerleri, (GFI = .96, CFI = .95, RMSEA = .008, SRMR = .004) olarak saptanmıştır. Bu tez çalışması kapsamında bu ölçek için yeniden hesaplanan iç tutarlık katsayısı .78 olarak saptanmıştır (Bkz. Tablo 2).

3.3.4. Kişisel Bilgi Formu: Hazırlanan Kişisel Bilgi Formunda öğrencilerin cinsiyeti, okudukları fakülte ve sınıf düzeyi hakkında bilgiler içeren sorular yer almaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmadan elde edilen veriler, Bursa Uludağ Üniversitesi Etik Değerlendirme Kurulu (30 nolu karar ve 25.11.2022 tarihli yazı) (bkz. Ek 5) kararı onayı ile Bursa Uludağ Üniversitesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz ve bahar dönemlerinde, Google Forms aracılığıyla oluşturulan bir form aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmaya katılmadan önce katılımcılar araştırmanın amacı hakkında ve cevapların gizli tutulacağına dair bilgilendirilmiştir. Katılımcılara ulaşmak için sosyal medya araçları, topluluk grupları kullanılmıştır. Bununla birlikte araştırma linki enstitü tarafından UDOS üzerinden Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencilerine onların öğrenci maillerine ulaştırılmıştır.

Araştırma analizleri, "SPSS for Windows 22.00" paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Analizlerde anlamlılık düzeyi olarak $p < .01$ ve $p < .05$ kabul edilmiştir. Tabachnick and Fidell (2013)'e göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 aralığında olup, sosyal bilimler araştırmaları için normal dağıldığı kabul edilmektedir. Bu bilgiler ışığında Tablo 2 incelendiğinde, tüm ölçekler için çarpıklık basıklık değerlerinin belirtilen sınırlar içerisinde olduğu ve verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Bu sebeple, bu araştırmanın verilerinin analiz sürecinde parametrik analiz yöntemleri tercih edilmiştir. Araştırmada, öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş puanlarının cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla 'Bağımsız Örneklem t-Testi' ve 'Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)' kullanılmıştır. Varyansların homojenliği için Levene testi kullanılırken, ANOVA sonrasında ise Games-Howell testi ile çeşitli karşılaştırmalar yapılmıştır. Ayrıca, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesinde 'Pearson Momentler Korelasyon Analizi' kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin analiz sonuçları ve bulguları sunulmaktadır. İlk olarak, üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlığı ve psikolojik iyi oluş düzeyleri hakkında betimsel veriler ve ölçeklerin normallik ve güvenilirlik testi sonuçları paylaşılmıştır. Daha sonra, öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre nasıl değiştiğiyle ilgili bulgular sunulmuştur. Ardından, öğrencilerin kariyer kararlılık düzeylerinin aynı değişkenlere göre nasıl değiştiğiyle ilgili bulgular sunulmuştur. Aynı şekilde, öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin de cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre nasıl değiştiğiyle ilgili bulgular sunulmuştur. Son olarak, bu bölümde meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri (toplam ve alt boyutlar), kariyer kararlılık ve psikolojik iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkilere dair bulgular yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler İle Ölçeklerin Cronbach's Alpha ve Normallik Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan 586 öğrencinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği MSTCR alt boyutları olan geleneksel (MSTCR-G) ve eşitlikçi (MSTCR-E) puanları, Kariyer Kararlılığı Ölçeği toplam puanları (KKÖ-T), Psikolojik İyi Oluş Ölçeği toplam puanlarına (PİO-T) ilişkin minimum-maksimum, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de verilmiştir. Ayrıca ölçeklerin Cronbach Alpha ve normallik testi sonuçları da Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2

Araştırmanın değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler ile ölçeklerin Cronbach's Alpha ve normallik testi sonuçları (n=586)

<i>Değişkenler</i>		<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Skewness</i> (Çarpıklık)	<i>Kurtosis</i> (Basıklık)	α
MSTCRÖ	MSTCRÖ-G	1	2,50	1.29	.38	1.450	1.379	.71
	MSTCRÖ-E	2.29	5	4.51	.53	-1.293	1.476	.70
KKÖ		1.17	5	3.90	.72	-.848	.115	.79
PİO		3.75	7	5.78	.62	-.981	1.247	.78

Not: MSTCRÖ: Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği, MSTCR-G: Geleneksel, MSTCR-E: Eşitlikçi, KKÖ: Kariyer Kararlılığı Ölçeği toplam, PİO: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Tablo 2 incelendiğinde, Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği için en yüksek ortalamanın MSTCRÖ-E ($\bar{x}=5$), en düşük ortalamanın ise MSTCRÖ-G ($\bar{x}=1.29$) puanlarında olduğu; Kariyer Kararlılığı Ölçeği için en yüksek ortalamanın ($\bar{x}=3.90$) puanlarında olduğu; Psikolojik İyi Oluş Ölçeği için en yüksek ortalamanın ($\bar{x}=5.78$) puanlarında olduğu görülmektedir.

Tablo 2'den çarpıklık- basıklık değerlerine bakıldığında, MSTCRÖ ait alt ölçekler olan MSTCR-G ve MSTCR-E çarpıklık katsayılarının -1.293 - 1.450 ve basıklık katsayılarının 1.379 - 1.476 aralığında olduğu görülmüştür. KKÖ çarpıklık katsayısı- 0.848 ve basıklık katsayısının 0.115 olduğu, PİOÖ çarpıklık katsayısı- 0.981 ve basıklık katsayısının 1.247 olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, tüm ölçekler için çarpıklık ve basıklık değerleri Tabachnick ve Fidell (2013) tarafından önerilen ± 1.5 aralığında bulunmaktadır. Bu durumda, değişkenlerin normal dağılıma sahip olduğu varsayılmış olup, analiz sürecinde parametrik analiz yöntemleri tercih edilmiştir.

Bu araştırma kapsamında ölçekler için yeniden hesaplanan Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde, değerlerin 0.70 'in üzerinde olduğu görülmektedir. Cortina (1993) tarafından belirtildiği üzere, bir ölçeğin güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermek için 0.70 ve üzeri bir Cronbach Alfa değeri gerekmektedir. Bu çalışmada elde edilen değerlerin 0.70 'in üzerinde olduğu, dolayısıyla tüm ölçeklerin ve alt ölçeklerin güvenilir ölçekler oldukları görülmektedir.

4.2. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Cinsiyete Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği ortalama puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik 'Bağımsız Örneklem T-testi' yapılmıştır. Bağımsız örneklem T-testinden elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği ve alt ölçekleri ortalama puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
MSTCRÖ-T	Erkek	281	2.64	.17	2.18	.029
	Kadın	305	2.60	.20		
MSTCRÖ-G	Erkek	281	1.27	.36	-1.25	.127
	Kadın	305	1.32	.38		
MSTCRÖ-E	Erkek	281	4.59	.49	3.48	.001
	Kadın	305	4.43	.56		

Tablo 3 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği ve Meslek Seçiminde Eşitlikçi Cinsiyetin Rolü alt ölçek ortalama puanlarının, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($t(586)_{MSTCR-T}=2.18, p < 0.05$; $t(586)_{MSTCR-E}=3.48, p < 0.05$); Meslek Seçiminde Geleneksel Cinsiyetin Rolü alt ölçek ortalama puanlarının ise $t(586)_{MSTCR-G}=-1.25, p=.127$ anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Erkek üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rolleri ortalama puanları ($\bar{x} = 4.59, Sd = 0.49$) kadın üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rolleri ortalama puanlarından ($\bar{x} = 4.43, Sd = 0.56$) anlamlı olarak daha yüksektir.

4.3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Fakültelere Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini puanlarının öğrencilerin eğitim gördükleri fakültelerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinden elde edilen sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetinin Rolü Ölçeği ve alt ölçekleri ortalama puanlarının fakültelere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Fakülte</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
MSTCR-T	Tıp	28	2.68	.22	1.027	.424	
	İktisadi ve İdari Bilimler	66	2.65	.23			
	Mühendislik	45	2.63	.18			
	Veteriner	35	2.59	.15			
	Ziraat	35	2.58	.20			
	Eğitim	63	2.57	.25			
	İlahiyat	32	2.57	.17			
	Fen-Edebiyat	36	2.64	.18			
	Hukuk	38	2.62	.11			
	Güzel Sanatlar	27	2.64	.18			
	İşletme	40	2.65	.20			
	Mimarlık	45	2.62	.15			
	Sağlık Bilimleri	23	2.65	.21			
	Dış Hekimliği	36	2.58	.17			
	Spor Bilimleri	37	2.61	.08			
	MSTCR-G	Tıp	28	1.29			.40
İktisadi ve İdari Bilimler		66	1.47	.44	2-4		
Mühendislik		45	1.41	.39	2-5		
Veteriner		35	1.17	.25	2-6		
Ziraat		35	1.18	.30	2-9		
Eğitim		63	1.46	.44	2-10		
İlahiyat		32	1.29	.30	2-15		
Fen-Edebiyat		36	1.32	.29	3-15		
Hukuk		38	1.15	.29	4-6		
Güzel Sanatlar		27	1.16	.30	5-6		
İşletme		40	1.29	.36	6-9		
Mimarlık		45	1.29	.42	6-10		
Sağlık Bilimleri		23	1.23	.38	6-15		
Dış Hekimliği		36	1.30	.39			
Spor Bilimleri		37	1.12	.20			
MSTCR-E		Tıp	28	4.66	.55	4.950	.000
	İktisadi ve İdari Bilimler	66	4.32	.63	1-6		
	Mühendislik	45	4.39	.74	2-9		
	Veteriner	35	4.63	.49	2-10		
	Ziraat	35	4.57	.70	2-15		
	Eğitim	63	4.17	.68	3-10		
	İlahiyat	32	4.54	.67	3-15		

Fen-Edebiyat	36	4.52	.64	4-6
Hukuk	38	4.70	.40	6-9
Güzel Sanatlar	27	4.75	.35	6-10
İşletme	40	4.61	.54	6-11
Mimarlık	45	4.52	.52	6-13
Sağlık Bilimleri	23	4.69	.49	6-15
Diş Hekimliği	36	4.41	.66	
Spor Bilimleri	37	4.74	.57	

Not:1- Tıp, 2- İktisadi ve İdari Bilimler, 3- Mühendislik, 4- Veteriner, 5- Ziraat, 6- Eğitim, 7- İlahiyat, 8- Fen-Edebiyat, 9- Hukuk, 10- Güzel Sanatlar, 11- İşletme, 12- Mimarlık, 13- Sağlık Bilimleri, 14- Diş Hekimliği, 15- Spor Bilimleri

Tablo 4'e bakıldığında, MSTCR-G ($F= 4.292$; $p<.05$) ve MSTCR-E ($F= 4.950$; $p<.05$) puanlarının öğrencilerin fakültelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşmanın hangi fakülteler arasında görüldüğünü tespit etmek amacıyla, meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri değişkenleri bazında varyansların homojen dağılmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi ile incelenmiştir. Fakülteler arasında 'Meslek seçiminde Geleneksel Toplumsal Cinsiyetin Rolü' ve 'Meslek seçiminde Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyetin Rolü' puanlarında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri bazında fark incelendiğinde, grup içinde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri puanlarının Mühendislik, Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerinde yüksek olduğu görülürken, en düşük Hukuk, Veteriner, Spor Bilimleri ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerde görülmüştür. Diğer yandan meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri bazında fark incelendiğinde ise, grup içinde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri puanlarının Tıp, İşletme, Hukuk, Spor Bilimleri ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerinde yüksek olduğu görülürken, en düşük Mühendislik, Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerde görülmüştür.

4.4. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri puanlarının öğrencilerin buldukları sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinden elde edilen sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetinin Rolü Ölçeği ve alt ölçekleri ortalama puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
MSTCR-T	1. sınıf	113	2.58	.27	.708	.131	
	2. sınıf	87	2.66	.20			
	3. sınıf	103	2.62	.20			
	4. sınıf	163	2.63	.17			
	Yüksek Lisans	107	2.62	.22			
	Doktora	13	2.62	.25			
MSTCR-G	1.sınıf	113	1.42	.44	4.938	0.000	
	2. sınıf	87	1.38	.43			1-3
	3. sınıf	103	1.26	.34			1-4
	4. sınıf	163	1.22	.31			1-5
	Yüksek Lisans	107	1.26	.36			
	Doktora	13	1.32	.33			
MSTCR-E	1.sınıf	113	4.25	.61	8.366	0.000	
	2. sınıf	87	4.49	.54			1-2
	3. sınıf	103	4.57	.47			1-3
	4. sınıf	163	4.63	.44			1-4
	Yüksek Lisans	107	4.57	.54			1-5
	Doktora	13	4.49	.47			

Not:1- 1.sınıf, 2- 2.sınıf, 3- 3.sınıf, 4- 4.sınıf, 5- Yüksek Lisans, 6- Doktora

Tablo 5'e bakıldığında, MSTCR-G ($F= 4.938$; $p<.05$) ve MSTCR-E ($F= 8.366$; $p<.05$) puanlarının öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşmanın hangi sınıf düzeyleri arasında görüldüğünü tespit etmek amacıyla, meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri değişkenleri bazında varyansların homojen dağılmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi ile incelenmiştir. '1. sınıf' ve '3.,4. sınıf ve yüksek lisans' arasında 'Meslek seçiminde

Geleneksel Toplumsal Cinsiyetin Rolü' puanlarında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Bu farklılaşmaya göre, 1.sınıf düzeyindeki öğrenciler 3.sınıf, 4.sınıf ve yüksek lisans düzeyindeki öğrencilerden daha çok meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini bildirmişlerdir. 'Meslek seçiminde Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyetin Rolü' puanlarında ise 1. sınıf ve '2.,3.,4. sınıf ve yüksek lisans' arasında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. 2., 3., 4.sınıf ve yüksek lisans düzeyindeki öğrenciler 1.sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini bildirmişlerdir.

4.5. Kariyer Kararlılığının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin Kariyer Kararlılığı Ölçeği ortalama puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik 'Bağımsız Örneklem T-testi' yapılmıştır. Bağımsız örneklem T-testinden elde edilen sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Kariyer Kararlılığı Ölçeği ortalama puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin T-testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
KKÖ	Erkek	281	4.09	.63	6.58	.000
	Kadın	305	3.72	.75		

Tablo 6 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin Kariyer Kararlılığı Ölçeği ortalama puanlarının, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($t(586)_{KKÖ-T}=6.58, p < 0.05$). Erkek üniversite öğrencilerinin kariyer kararlılık ortalama puanları ($\bar{x} = 4.09, Sd = 0.63$) kadın üniversite öğrencilerinin kariyer kararlılık ortalama puanlarından ($\bar{x} = 3.72, Sd = 0.75$) anlamlı olarak daha yüksektir.

4.6. Kariyer Kararlılığının Fakültelere Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Kariyer Kararlılığı puanlarının öğrencilerin eğitim gördükleri fakültelerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinden elde edilen sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Kariyer Kararlılığı Ölçeği ortalama puanlarının fakültelere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Fakülte</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>	
KKÖ	Tıp	28	4.18	.55	8.352	.000		
	İktisadi ve İdari Bilimler	66	3.33	.73				
	Mühendislik	45	3.75	.67				1-2,6
	Veteriner	35	4.20	.26				2-1,4,5,7,9
	Ziraat	35	4.06	.78				2-10,11,12
	Eğitim	63	3.54	.83				2-14,15
	İlahiyat	32	4.18	.51				3-4,15
	Fen-Edebiyat	36	3.65	.85				3-14,15
	Hukuk	38	4.21	.53				4-6,8
	Güzel Sanatlar	27	4.16	.49				6-1,4,7,9
	İşletme	40	4.03	.69				6-10,15
	Mimarlık	45	3.98	.74				
	Sağlık Bilimleri	23	3.92	.78				
	Dış Hekimliği	36	3.97	.57				
	Spor Bilimleri	37	4.20	.36				

Not:1- Tıp, 2- İktisadi ve İdari Bilimler, 3- Mühendislik, 4- Veteriner, 5- Ziraat, 6- Eğitim, 7- İlahiyat, 8- Fen-Edebiyat, 9- Hukuk, 10- Güzel Sanatlar, 11- İşletme, 12- Mimarlık, 13- Sağlık Bilimleri, 14- Dış Hekimliği, 15- Spor Bilimleri

Tablo 7’e bakıldığında, KKÖ ($F= 8.352; p<.05$) puanlarının öğrencilerin fakültelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşmanın hangi fakülteler arasında görüldüğünü tespit etmek amacıyla, kariyer kararlılığı değişkeni bazında varyansların homojen dağılmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi ile incelenmiştir. Kariyer kararlılığı bazındaki fark incelendiğinde, grup içinde kariyer kararlılığı en yüksek Spor Bilimleri, Hukuk, Güzel Sanatlar ve Veteriner Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerinde olduğu görülürken, en

düşük Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler, Fen-Edebiyat Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerde görülmüştür.

4.7. Kariyer Kararlılığının Sınıf Düzeyine Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Kariyer Kararlılığı puanlarının öğrencilerin buldukları sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinden elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Kariyer Kararlılığı Ölçeği ortalama puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
KKÖ	1. sınıf	113	3.64	.76	8.705	.000	1-3
	2. sınıf	87	3.65	.76			1-4
	3. sınıf	103	3.97	.70			1-5,6
	4. sınıf	163	4.09	.59			2-3
	Yüksek Lisans	107	3.99	.73			2-4
	Doktora	13	4.16	.60			2-5

Not:1- 1.sınıf, 2- 2.sınıf, 3- 3.sınıf, 4- 4.sınıf, 5- Yüksek Lisans, 6- Doktora

Tablo 8’e bakıldığında, KKÖ ($F= 8.705$; $p<.05$) puanlarının öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşmanın hangi sınıf düzeyleri arasında görüldüğünü tespit etmek amacıyla, kariyer kararlılığı değişkeni bazında varyansların homojen dağılmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi ile incelenmiştir. Kariyer kararlılığı bazındaki fark incelendiğinde, öğrencilerin okuduğu sınıf düzeyleri arttıkça öğrencilerdeki kariyer kararlılık düzeylerinin arttığı gözlemlenmiştir.

4.8. Psikolojik İyi Oluşun Cinsiyete Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ortalama puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik ‘Bağımsız Örneklem T-testi’ yapılmıştır. Bağımsız örneklem T-testinden elde edilen sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ortalama puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin T-testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
PİÖÖ	Erkek	281	5.90	.50	4.68	.000
	Kadın	305	5.67	.69		

Tablo 9 incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ortalama puanlarının, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($t(586)_{PİÖÖ-T}=4.68$, $p < 0.05$). Erkek üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ortalama puanları ($\bar{x} = 5.90$, $Sd = 0.50$) kadın üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ortalama puanlarından ($\bar{x} = 5.67$, $Sd = 0.69$) anlamlı olarak daha yüksektir.

4.9. Psikolojik İyi Oluşun Fakültelere Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Psikolojik İyi Oluş puanlarının öğrencilerin eğitim gördükleri fakültelerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinden elde edilen sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ortalama puanlarının fakültelere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Fakülte</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>	
PİOÖ	Tıp	28	5.95	.62	2.258	.005		
	İktisadi ve İdari Bilimler	66	5.66	.76				
	Mühendislik	45	5.85	.68				
	Veteriner	35	5.83	.45				
	Ziraat	35	5.66	.69				2-10
	Eğitim	63	5.55	.77				6-7
	İlahiyat	32	6.00	.42				6-10
	Fen-Edebiyat	36	5.73	.54				
	Hukuk	38	5.93	.50				
	Güzel Sanatlar	27	6.06	.31				
	İşletme	40	5.78	.60				
	Mimarlık	45	5.72	.69				
	Sağlık Bilimleri	23	5.68	.64				
	Diş Hekimliği	36	5.73	.59				
	Spor Bilimleri	37	5.93	.30				

Not:1- Tıp, 2- İktisadi ve İdari Bilimler, 3- Mühendislik, 4- Veteriner, 5- Ziraat, 6- Eğitim, 7- İlahiyat, 8- Fen-Edebiyat, 9- Hukuk, 10- Güzel Sanatlar, 11- İşletme, 12- Mimarlık, 13- Sağlık Bilimleri, 14- Diş Hekimliği, 15- Spor Bilimleri

Tablo 10'da bakıldığında, PİOÖ ($F= 2.258$; $p<.05$) puanlarının öğrencilerin fakültelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşmanın hangi fakülteler arasında görüldüğünü tespit etmek amacıyla, psikolojik iyi oluş değişkeni bazında varyansların homojen dağılmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi ile incelenmiştir. 'Güzel Sanatlar Fakültesi' ve 'İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi' arasında 'Psikolojik İyi Oluş' puanlarında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Buna göre, İlahiyat ve Güzel Sanatlar Fakültesinde eğitim gören öğrenciler İktisadi ve İdari Bilimler ve Eğitim Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerden daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerini bildirmişlerdir.

4.10. Psikolojik İyi Oluşun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Psikolojik İyi Oluş puanlarının öğrencilerin buldukları sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinden elde edilen sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ortalama puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
PİÖÖ	1. sınıf	113	5.56	.82	5.533	.000	1-3 1-4 2-3
	2. sınıf	87	5.68	.58			
	3. sınıf	103	5.87	.56			
	4. sınıf	163	5.92	.48			
	Yüksek Lisans	107	5.81	.60			
	Doktora	13	5.67	.68			

Not: 1-1.sınıf, 2- 2.sınıf, 3- 3.sınıf, 4- 4.sınıf, 5- Yüksek Lisans, 6- Doktora

Tablo 11'e bakıldığında, PİÖÖ (F= 5.533; $p<.05$) puanlarının öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşmanın hangi sınıf düzeyleri arasında görüldüğünü tespit etmek amacıyla, psikolojik iyi oluş değişkeni bazında varyansların homojen dağılmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi ile incelenmiştir. '3.sınıf, 4. sınıf' ve '1.,2. sınıf' arasında 'Psikolojik İyi Oluş' puanlarında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Bu farklılaşmaya göre, 3. ve 4.sınıf düzeyindeki öğrenciler 1.sınıf ve 2.sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha iyi psikolojik iyi oluş düzeylerini bildirmişlerdir.

4.11. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Puanları Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin MSTCR-T, MSTCR-G, MSTCR-E, KKÖ ve PİÖÖ puanları arasındaki ilişkileri tespit etmek için Pearson momentler korelasyon analizi uygulanmıştır. Uygulamaya ilişkin veriler Tablo 12'de sunulmaktadır.

Tablo 12*Araştırma kapsamında, tüm değişkenler arasındaki korelasyonlar*

Ölçekler ve Alt Ölçekler	1	2	3	4	5	
1. MSTCR-T	r	1				
	p					
2. MSTCR-G	r	.45**	1			
	p	.00				
3. MSTCR-E	r	.43**	-.62**	1		
	p	.00	.00			
4. KKÖ	r	.071	-.26**	.32**	1	
	p	.85	.00	.00		
5. PİÖÖ	r	.15**	-.10**	-.24**	.50**	1
	p	.00	.00	.00	.00	

**p<.01, *p<.05

Not: MSTCR-T: Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Toplam, MSTCR-G: Meslek Seçiminde Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rollerini, MSTCR-E: Meslek Seçiminde Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyet Rollerini Toplam, KKÖ: Kariyer kararlılığı Ölçeği, PİÖÖ: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Pearson momentler korelasyon analizleri sonucunda, MSTCR-T toplam puanları ile alt ölçekleri olan MSTCR-G ($r = .45, p < .01$), MSTCR-E ($r = .43, p < .01$) puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

Tablo 12'e bakıldığında, MSTCR-G puanları ile KKÖ ($r = -.26, p < .01$) ve PİÖÖ ($r = -.10, p < .01$) puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde ilişkiler olduğu bulunmuştur. Buna göre, meslek seçiminde daha çok geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini sergileyen öğrencilerin kariyer kararlılık düzeylerinin ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Öte yandan KKÖ ($r = .32, p < .01$) puanları ile MSTCR-E puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu ancak PİÖÖ ($r = -.24, p < .01$) puanları ile

MSTCR-E puanları arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiye rastlanmıştır. Buna göre, meslek seçiminde daha çok eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini sergileyen öğrencilerin kariyer kararlılık düzeylerinin arttığı ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Yine Tablo 12 incelendiğinde, KKÖ puanları ile PİÖÖ ($r = .50, p < .01$) puanları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkiler olduğu bulunmuştur. Bulgular, öğrencilerin kariyer kararlılık düzeyleri arttıkça psikolojik iyi oluş düzeylerinin arttığını göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonuçlarının tartışması ve çıkarılan sonuçlara yer verildikten sonra, araştırmacılara ve okul psikolojik danışmanlarına öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin fakülte ve sınıf düzeylerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Öğrencilerin kariyer kararlılık düzeylerinin ise cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeylerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Aynı şekilde öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeylerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Toplumsal cinsiyet rolleri değişkeninin ‘Geleneksel Toplumsal Cinsiyetin Rolü’ alt boyutunun kariyer kararlılık düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet rolleri değişkeninin ‘Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyetin Rolü’ alt boyutunun kariyer kararlılık düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı ilişki; psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ise negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Son olarak, kariyer kararlılık değişkeninin ve psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Aşağıda her bir bulguya yönelik tartışma ayrı bölümler olarak verilecektir.

5.1.1. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma. Araştırma sonucunda öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin, cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu araştırmadaki meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin cinsiyete göre farklılaşmasına göre, erkek üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri, kadın üniversite öğrencilerinden daha yüksektir. Bu, son yıllardaki cinsiyet eşitliğini teşvik etme, eşitlikçi cinsiyet rollerinin faydalarına dair farkındalığın artması ve geleneksel cinsiyet rollerine meydan okuma durumu bireylerin cinsiyetleri ne olursa olsun geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden sıyrılmaları ile açıklanabilir. Buna göre erkeklerin eşitlikçi tutumlar benimsemesi ve toplumsal beklentilere uymayan kariyerleri seçmeleri olasılığı yüksek olabilir. Araştırmalar, toplumsal cinsiyet çalışmaları dersleri alan erkeklerin feminist tutumlara sahip olma ve toplumsal cinsiyet rolleri konusunda daha eşitlikçi görüşlere sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Holland, 2016). Bir başka olası açıklama da, özellikle erkek egemen alanlarda, kadın üniversite öğrencilerinin geleneksel

toplumsal cinsiyet rollerine ve beklentilerine uyma konusunda daha fazla baskı hissetmeleridir. Bu baskı, toplumsal cinsiyet klişelerinin daha fazla kabul görmesine ve bunlara meydan okuma konusunda isteksizliğe yol açabilir (Eagly ve Steffen, 1984). Ayrıca araştırmalar, kadınların akademik ve profesyonel ortamlarda daha fazla ayrımcılığa ve önyargıya maruz kalabileceğini göstermiştir, bu da onları feminist olarak tanımlamakta veya toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmakta daha tereddütlü hale getirebilmektedir (Brescoll ve Uhlmann, 2008).

Literatür incelendiğinde, bazı araştırmalar üniversite öğrencileri arasında toplumsal cinsiyet rollerinde anlamlı bir fark olmadığını bulurken (Torres-Harding ve diğerleri, 2006); diğer araştırmalar, erkek üniversite öğrencilerinin kadın üniversite öğrencilerine göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olabileceğini bulmuştur (Wong ve diğerleri, 2017; Kalıpçılar ve Nartgün, 2017; Vatandaş, 2011; Aycan ve Koyuncu, 2013). Vatandaş (2011) tarafından araştırmadan elde edilen bulgular, cinsiyet rollerinin üniversite öğrencileri arasında belirli mesleklerin algılanmasını etkilediğini göstermektedir. Kadınlar ev işlerini, sekreterlik pozisyonlarını ve hemşireliği daha kadınsı olarak algılama eğilimindeyken, erkekler el emeği, siyaset ve araba kullanmayı daha erkeksi olarak değerlendiriyor. Bu sonuçlar, toplumsal cinsiyet normlarının ve değerlerinin bireylerin kariyer seçimlerini şekillendirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca Kalıpçılar ve Nartgün (2017), kadınların cinsiyetleriyle uyumlu olarak algılanan meslekleri seçme olasılıklarının daha yüksek olduğunu, erkeklerin ise daha prestijli olarak görülen meslekleri seçme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu, sosyal beklentilerin, klişelerin ve ailevi baskıların kariyer kararı vermede etkili faktörler olduğunu göstermektedir. Genel olarak, bu çalışmalar toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimleri ve kariyer gelişimi üzerindeki etkisinin altını çizmektedir. Wong ve diğerleri tarafından (2017) yapılan bir çalışma Hong Kong'daki erkek üniversite öğrencilerinin, kadın üniversite öğrencilerine göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olduğunu bulmuştur. Yazarlar bunun, hiyerarşiye ve erkek egemenliğine öncelik veren Hong Kong toplumundaki geleneksel Konfüçyüsçü değerlerin etkisinden kaynaklanabileceğini öne sürmektedirler. Aycan ve Koyuncu (2013) tarafından yapılan araştırmada, Türkiye'deki erkek üniversite öğrencilerinin kadın üniversite öğrencilerine göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olduğunu ortaya koyulmuştur. Bu çalışmada erkeklerin daha fazla klişe erkeklik özelliklerini onayladığı, kadınların ise daha fazla klişe kadınlık özelliklerini onayladığını bulmuştur. Sonuç olarak, araştırmalar erkek üniversite öğrencilerinin kadın üniversite öğrencilerine göre daha yüksek geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olabileceğini öne sürmektedirler.

Sonuç olarak, bu araştırmanın sonuçları, mevcut literatürdeki diğer çalışmalarla çelişkili olup, üniversite öğrencileri arasında cinsiyet rolleri ve tutumları üzerinde etkili olan faktörleri daha iyi anlamak ve ayrıntılı bir şekilde incelemek için bu alanda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

5.1.2. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Puanlarının Fakültelere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma. Araştırma sonucunda öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin fakültelere göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri Mühendislik, Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerde yüksekken, Hukuk, Veteriner, Spor Bilimleri ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerde düşük olduğu görülmüştür. Diğer yandan meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri ise Tıp, İşletme, Hukuk, Spor Bilimleri ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerde yüksek iken, en düşük Mühendislik, Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerde görülmüştür. Geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rollerine dayalı meslek seçiminde bu farklılıklara katkıda bulunan birkaç faktör olabilir. Bir olasılık, Mühendislik ve Eğitim gibi belirli alanların tarihsel olarak geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilmiş olması ve bu durumun öğrencilerin bu mesleklere yönelik tutumlarını etkileyebilmesidir. Buna karşılık, Hukuk, Spor Bilimleri ve Güzel Sanatlar gibi alanlar, daha eşitlikçi tutumlara sahip öğrencileri çekebilecek şekilde, cinsiyet açısından daha tarafsız ve eşitlikçi cinsiyet rollerini destekleyici olarak ortaya çıkabilir. Ek olarak, kültürel ve sosyal normlar, öğrencilerin cinsiyet rollerine ve kariyer seçimlerine yönelik tutumlarını şekillendirmede rol oynamaktadır (Eccles ve Wang, 2016). Örneğin, bazı kültürlerde, erkeklerin mühendislik alanlarında kariyer yapmaları için daha büyük bir baskı olabilirken, kadınların eğitim veya sağlık alanlarında kariyer yapmaları teşvik edilebilir.

Literatür incelendiğinde, meslek seçiminde geleneksel cinsiyet rollerinin bazı fakültelerde okuyan öğrencilerde daha yüksek, bazılarında ise daha düşük olduğunu gösteren sınırlı sayıda araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin, Banchevsky, Westfall ve Park (2019) tarafından yapılan bir araştırma, mühendislik ve ekonomi gibi erkek egemen alanlardaki öğrencilerin cinsiyet ve meslek arasında daha güçlü ilişkilere sahip olduğunu ve bunun da geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine daha fazla bağlılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Öte yandan, eğitim ve sosyal hizmet gibi kadınların çoğunlukta olduğu alanlardaki öğrencilerin cinsiyet ve meslek arasında daha zayıf ilişkilere sahip olması, geleneksel cinsiyet rollerine daha az bağlı olduklarını göstermektedir. Sonuç olarak, mevcut çalışmalar, mühendislik, ekonomi ve

idari bilimler gibi erkek egemen alanlardaki öğrenciler arasında meslek seçimlerinde geleneksel cinsiyet rollerinin daha yüksek bir yaygınlığa sahip olabileceğini düşündüren sınırlı kanıtlar sunmaktadır.

5.1.3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklaşıp Farklaşmadığına İlişkin Tartışma. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri puanlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklara göre, 1.sınıf öğrencileri daha çok geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sahipken, 2., 3., 4.sınıf ve yüksek lisans öğrencileri ise daha çok eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahiptir. Bu durum, birkaç faktör ile açıklanabilir. Olasılıklardan biri, öğrenciler üniversite eğitimlerinde ilerledikçe, cinsiyet rolleri ve kariyer seçimleriyle ilgili farklı bakış açıları ve fikirlere daha fazla maruz kalmaktadırlar. Bu maruz kalma, geleneksel cinsiyet rollerine yönelik tutumlarında değişikliğe ve geleneksel olmayan kariyer yollarını düşünmeye daha fazla istekli olmalarına yol açabilmektedir. Örneğin, daha genç öğrenciler, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirme eğiliminde olan toplumsal ve kültürel normlardan daha fazla etkilenmekte olabilirler. Bu normlar, henüz alternatif bakış açılarına veya deneyimlere fazla maruz kalmamış öğrenciler için özellikle güçlü olabilmektedir. Bu farklılığa katkıda bulunabilecek diğer bir faktör yaş ve yaşam deneyimidir. 1.sınıf öğrencileri genel olarak son sınıf üniversite öğrencilerine göre daha genç ve işgücünde daha az deneyimlidir ve cinsiyet rolleri ve kariyer seçimlerini çevreleyen toplumsal beklentiler ve normlardan daha fazla etkilenebilirler. Tracey ve Robbins'e (2010) göre, akademik yolculuklarında daha ileride olan öğrenciler, bir benlik duygusu geliştirmek ve kendi değer ve inançları üzerinde düşünmek için daha fazla zamana sahiptir. Sonuç olarak, akademik yolculuklarının farklı aşamalarındaki öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerine karşı farklı tutumlara sahip olmalarının olası nedenlerinin yanı sıra, başka faktörlerin de söz konusu olabileceğini not etmek önemlidir.

Literatür incelendiğinde, öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin akademik yolculukları boyunca değişebileceği fikrini destekleyen sınırlı sayıda araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin; Diedrich ve diğerleri (2015) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma sonuçlarına göre, 1.sınıftaki öğrencilerin 3. ve 4.sınıftaki öğrencilere göre geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini destekleme olasılıklarının daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur. Spesifik olarak, 1.sınıf öğrencilerinin, erkeklerin evin geçimini sağlaması ve kadınların bakıcı olması gerektiğine ve erkeklerin baskın ve iddialı, kadınların ise besleyici ve duyarlı olması gerektiğine inanma olasılıkları daha yüksek bulunmuştur. Sanchez-Sanchez ve

diğerleri (2019) tarafından İspanyol üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada daha fazla üniversite yılını tamamlamış öğrencilerin cinsiyet rollerine karşı eşitlikçi tutumlara sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ek olarak, Leon ve diğerleri (2019) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada, akademik yolculuklarında daha ileride olan üniversite öğrencilerinin geleneksel olmayan kariyer yollarını dikkate alma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur ve bu onların mesleki seçimlerinde daha eşitlikçi bir yaklaşıma eğilimini göstermektedir. Sonuç olarak, bu araştırmalar akademik yolculuklarında ilerledikçe öğrenciler arasında daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine doğru bir eğilim olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bireysel farklılıkların ve bağlamsal faktörlerin bu tutumları şekillendirmede rol oynayabileceğini ve bu değişikliklerin altında yatan mekanizmaları daha iyi anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu belirtmek önemlidir.

5.1.4. Kariyer Kararlılık Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma. Araştırma sonucunda öğrencilerin kariyer kararlılık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, erkek üniversite öğrencilerinin kariyer kararlılık düzeyleri kadın üniversite öğrencilerinin kariyer kararlılık düzeylerinden daha yüksektir. Bu durum, erkek ve kadınlar arası sosyalleşmede farklılıklar olması ile açıklanabilir. Erkekler ve kadınlar, kariyer beklentileri ve rolleri açısından farklı şekilde sosyalleşmektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, erkeklerin daha kariyer odaklı olmaya teşvik edilmesiyle sonuçlanarak daha yüksek düzeyde kariyer kararlılığına yol açabilmektedir (Cech ve Blair-Lou, 2018). Erkek öğrencilerin kızlara oranla daha yüksek kariyer kararlılık bildirmelerinin bir diğer sebebi ise, bazı mesleklerin erkeklere veya kadınlara daha uygun olarak algılanmaları olabilir (Eagly ve Wood, 1999). Bu klişeler, erkek ve kadınların kendilerine sunulan farklı kariyer seçeneklerine sahip olmalarına yol açarak onların kariyer kararlılığı düzeylerini etkileyebilmektedir. Ek olarak araştırmalar, kadınların ayrımcılık, önyargı ve temsil eksikliği gibi faktörler nedeniyle STEM alanlarındaki kariyerler veya liderlik pozisyonları gibi belirli kariyer yollarını takip ederken daha fazla engelle ve zorlukla karşılaşabileceğini öne sürmektedir (Diekman ve diğerleri, 2010).

Literatür incelendiğinde, bu araştırma sonuçları diğer araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Keshavarz, Miri ve Rastegar, 2014; Savas ve Bektaş, 2012; Xie, Huang, Peng ve Wei, 2018). İranlı üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığı düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur (Keshavarz, Miri ve Rastegar, 2014). Türkiye’de üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığına sahip olduğunu ortaya

koymuştur (Savas ve Bektaş, 2012). Çin'deki üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada araştırmacılar, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığı düzeylerine sahip olduğunu bulmuşlardır (Xie, Huang, Peng ve Wei, 2018). Öte yandan, Eryılmaz ve Kılıç (2019) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığına sahip olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, kariyer kararını etkileyen faktörler farklı kültürel ve sosyal bağlamlarda değişebileceğinden, bu bulguların tüm üniversite öğrencilerine genellenemeyeceğini belirtmek önemlidir. Ek olarak cinsiyet, kariyer kararını etkileyebilecek birçok faktörden yalnızca biridir ve etkili olabilecek bireysel ve bağlamsal faktörleri dikkate almak önemlidir (Gati ve diğerleri, 1996).

5.1.5. Kariyer Kararlılık Puanlarının Fakültele Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma. Araştırma sonucunda, fakültele göre öğrencilerin kariyer kararlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, Spor Bilimleri, Hukuk, Güzel Sanatlar ve Veteriner Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerinde kariyer kararlılık düzeyleri yüksekken, Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler, Fen-Edebiyat Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerde kariyer kararlılık düzeyleri düşüktür. Farklı fakülte veya alanlarda öğrenim gören öğrencilerin farklı kariyer kararlılığı düzeylerine sahip olmasının çeşitli nedenleri olabilir. Bir olasılık, farklı mesleklerin doğası, kariyer hedefleri ve ilgi alanları hakkında daha net bir fikre sahip olan insanları çekebilmesidir. Hukuk Fakültesi veya Veteriner Fakültesi'nde okuyan öğrencilerin belirli bir kariyer yoluna karşı güçlü bir ilgisi olabilir ve bu da daha yüksek düzeyde kariyer kararlılığına yol açabilir. Öte yandan, İktisadi ve İdari Bilimler ile Fen-Edebiyat Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer seçenekleri daha çeşitli olabilir ve bu da belirli bir kariyer yoluna karar vermelerini zorlaştırabilir. Bununla birlikte daha spesifik kariyer hedefleri olan fakültelerdeki öğrenciler, daha yüksek düzeyde kariyer kararlılığına sahip olabilir. Örneğin, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin profesyonel bir sporcu olma hedefi netken, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kariyer seçenekleri daha geniş olabilmektedir.

Literatür incelendiğinde, öğrencilerin farklı fakültele göre farklı kariyer kararlılık düzeyleri sahip olabileceğini gösteren araştırmalar az sayıda bulunmaktadır. Öztürk ve Yılmaz (2016) tarafından yapılan bir araştırma, Güzel Sanatlar, Hukuk ve Veterinerlik Fakültelerindeki öğrencilerin, Eğitim ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerindeki öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Akyüz ve Üstüner (2019) tarafından yapılan başka bir çalışmada, Güzel Sanatlar ve Spor Bilimleri Fakültelerindeki öğrencilerin,

Eğitim Fakóltesindeki öğrencilere göre daha yüksek kariyer kararlılığına sahip oldukları bulunmuştur. Sonuç olarak, bu çalışmalar öğrencilerin kariyer kararlılığı ve eğitim gördüğü fakólter arasında bir ilişki tespit etmiş olsa da, bu alanda daha fazla araştırmanın gerekliliğini kabul etmek önemlidir.

5.1.6. Kariyer Kararlılık Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma. Araştırma sonucunda öğrencilerin kariyer kararlılık düzeylerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin okuduğu sınıf düzeyleri arttıka öğrencilerdeki kariyer kararlılık düzeylerin arttığı gözlemlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin eğitim sürecinde ilerledikçe, kişisel güçlü yanlarının ve ilgilerinin daha net anlaşılması ve kariyer kaynaklarına ve rehberliğe daha fazla erişim fırsatları ile açıklanabilir. Yüksek öğrenim öğrencilere farklı kariyer yollarını keşfetmeleri ve güçlü yanlarını, ilgi alanlarını ve değerlerini daha iyi anlamaları için daha fazla fırsat sağlamaktadır (Blustein ve diğerleri, 2001). Bu artan öz-farkındalık, kariyer kararı vermede daha fazla netlik ve güvene yol açabilmektedir. Aynı zamanda son sınıflarda olan öğrenciler kariyer danışmanlığı, stajyerlik ve mezun bağlantıları gibi kariyer kaynaklarına ve ağlarına erişim sağlamaktadır (Lent ve diğerleri, 2000). Bu kaynaklar, öğrencilerin çeşitli endüstrileri ve meslekleri daha iyi anlamalarına yardımcı olabileceği gibi pratik deneyim kazanma fırsatları da sağlayabilmektedir. Bununla birlikte, öğrenciler zamanla üniversitede edindikleri deneyimlerin bir sonucu olarak daha iyi karar verme becerileri geliştirmektedirler (Gati ve diğerleri, 1996). Geçmiş hatalardan ders almış, yeni iç görüler kazanmış ve eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmiş olabilirler, bunların tümü daha yüksek kariyer kararlılığına katkıda bulunabilmektedir.

Literatür incelendiğinde, bazı araştırmalarda, son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek kariyer kararı seviyelerine sahip olduğu bulunurken (Taber ve Blankemeyer, 2015; Fouad ve diğerleri, 2004, Tracey ve diğerleri, 2011) diğer çalışmalarda anlamlı bir fark bulunmamıştır (Betz ve Voyten, 1997). Taber ve Blankemeyer (2015) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma sonucunda son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde kariyer kararı bildirdikleri bulunmuştur. Fouad ve diğerleri (2004) tarafından üniversite öğrenciler ile yürütölen araştırmada son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde kariyer kararlılığı bildirdikleri ve bu etkinin net kariyer hedefleri olan öğrenciler için en güçlü olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, Tracey ve diğerleri (2011) Kanadalı üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme sürecini araştıran çalışmada, son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek

düzeyde kariyer kararlılığı bildirdiklerini ve bu etkinin, yüksek düzeyde öz-yeterlik ve kariyer ilgileri olan öğrenciler için en güçlü olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, diğer araştırmalar, sınıf düzeyleri arasında kariyer kararlarında önemli bir fark bulamamıştır. Örneğin, Betz ve Voyten (1997) tarafından yapılan bir araştırmada, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversitede 1.sınıf öğrencileri ve son sınıf öğrencileri arasında kariyer kararında önemli bir fark bulunmamıştır. Karışık bulgular, öğrencilerin sınıf düzeyi ile kariyer kararlılığı arasındaki ilişkinin karmaşık olabileceğini ve bireysel farklılıklar, kültürel bağlam ve eğitim deneyimleri gibi çeşitli faktörlerden etkilenebileceğini göstermektedir.

5.1.7. Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Cinsiyete Göre Farklaşp Farklaşmadığına İlişkin Tartışma Araştırma sonucunda, cinsiyete göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, erkek üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri kadın üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinden daha yüksektir. Bu durum, kadınların, cinsiyete dayalı ayrımcılık, sosyal beklentiler, baskılar ve başa çıkma mekanizmalarındaki farklılıklar gibi sosyal ve kültürel faktörler dolayısıyla erkeklere göre daha yüksek oranda depresyon ve kaygı yaşama eğiliminde olma ile açıklanabilir. Toplumumuzda kadına verilen değer yetersiz olması ve erkeklerle karşı karşıya kaldıkları eşitsiz koşullar ve fırsatlar adaletsizlik duygusuna yol açabilmektedir. Bu da kadınların iyilik halinde düşüşe neden olabilir (Timur, 2008). Fuller ve diğerleri (2004) de araştırmalarında erkeklerin kadınlara göre daha fazla sosyalleşme fırsatına sahip olmasının psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olmasına katkıda bulunduğunu bulmuşlardır. Erkekler, toplum içindeki düşüncelerinde, duygularında ve davranışlarında daha fazla özgürlüğe ve daha geniş seçeneklere sahiptir. Bu zengin sosyal olanaklar sayesinde iyilik hallerini koruma ve sürdürmede kadınlara göre daha avantajlı olarak algılanmaktadırlar. Diğer bir açıklama ise kadınların psikolojik olarak daha kırılgan ve hassas görülmesidir. Kadınlarda duygusal sorunlar ve kaygı bozukluklarının erkeklere göre daha yaygın olması, kadınlarda psikolojik iyi oluş düzeyinin daha düşük olmasını açıklayabilir (Deniz ve Ünsal, 2010; Erol, Toprak ve Yazıcı, 2002).

Literatür incelendiğinde, erkek üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin belirli bağlamlarda kadın üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinden daha yüksek olabileceğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Fazilat-Pour ve diğerleri (2017) tarafından yapılan bir araştırma, İran'daki erkek üniversite öğrencilerinin, kadın üniversite öğrencilerine kıyasla daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Mamun ve diğerleri (2019) tarafından Bangladeş'teki üniversite öğrencileri ile

yapılan bir araştırmada, erkek üniversite öğrencilerinin kadın üniversite öğrencilerine kıyasla önemli ölçüde daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur. Öte yandan, İbrahim ve diğerleri (2013) tarafından yapılan bir araştırmada, Malezya'daki kadın ve erkek üniversite öğrencileri arasında psikolojik iyi oluş düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bununla birlikte kadınların erkeklerden daha yüksek psikolojik iyi oluş puanlarına sahip olduğu araştırmalar da bulunmaktadır (Cenkseven ve Akbaş, 2007; Gui, 2009). Psikolojik iyi oluş düzeylerindeki cinsiyet farklılıklarının nedenlerinin karmaşık ve çok yönlü olabileceğini ve bir dizi bireysel ve sosyal faktörden etkilenebileceğini not etmek önemlidir (Galambos and Leadbeater, 2000). Örneğin, cinsiyet rolü beklentileri, kültürel normlar ve kaynaklara erişim, psikolojik iyi oluş düzeylerindeki cinsiyet farklılıklarını şekillendirmede rol oynayabilmektedir.

5.1.8. Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Fakültelele Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma. Araştırma sonucunda öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin fakültelele göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, İlahiyat ve Güzel Sanatlar Fakültesinde eğitim gören öğrenciler İktisadi ve İdari Bilimler ve Eğitim Fakültelerinde eğitim gören öğrencilerden daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahiptir. Bu durum, muhtemelen Güzel Sanatlar Fakültesinin eğitim sürecinde bireylerin kendini ifade etmeyi, yaratıcılığı ve duygusal farkındalığı teşvik eden doğası ile onların psikolojik iyi oluş düzeylerini etkileyebilmesi ile açıklanabilir. Bununla birlikte İlahiyat Fakültesinde eğitim gören öğrenciler Eğitim ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde eğitim gören öğrencilerden daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahiptir. İlahiyat Fakültesi'nde okuyan öğrenciler, hayatlarında daha güçlü bir amaç veya anlam duygusuna sahip olabilir ve bu da daha fazla psikolojik iyi oluşa katkıda bulunabilir. Kendi çalışmalarının değerleri ve inançları ile doğrudan ilişkili olduğunu ve dünyada olumlu bir etki yarattığını hissedebilirler (Schnell, 2020). Bu fakülteledeki öğrencilerin güçlü topluluk duygusu ve oluşan sosyal destek daha fazla psikolojik iyi oluşa katkıda bulunmaktadır (Koenig, 2014). Öğrenciler, akranlarına ve öğretim üyelerine karşı bir aidiyet ve bağ duygusu hissedebilir, bu da strese karşı koruyucu görev görebilir ve psikolojik iyi oluşu artırabilir.

Literatür incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin bölümlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini belirten bulgular olduğu görülmektedir (İlğan, Sevinç, Niron, Kılıç ve Yumuşak, 2015; Tekin, 2014; Devran, 2018). Sonuç olarak, benzer sonuçlar bildirmeyen önceki literatürün ışığında, bu çalışmanın bulguları, farklı fakültelele arasında psikolojik iyi oluş düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğunu

göstermektedir. Bu sonuçlar, mevcut araştırmalarla birlikte, psikolojik iyi oluşun çok çeşitli faktörlerden etkilenen karmaşık ve çok yönlü bir kavram olduğunun kabul edilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Bahsedilen fakültelerdeki bölümler arasında belirli genel eğilimler gözlenirken, bireysel farklılıklar ve koşulların da bireyin psikolojik iyi oluşu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu not etmek önemlidir (Ryff ve diğerleri, 2004).

5.1.9. Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma. Araştırma sonucunda öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, 4.sınıf düzeyindeki öğrenciler 1.sınıf ve 2.sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha iyi psikolojik iyi oluş düzeylerine sahiptir. Bu durum, 1. ve 2. Sınıf öğrencilerinin üniversitedeki ilk yıllarında yeni bir akademik ve sosyal ortama uyum sağlama, akademik başarı ve gelecek hedefleri konusundaki belirsizlik gibi faktörler olması ve bunların psikolojik iyi oluş düzeylerini etkileme olasılığı ile açıklanabilir.

Literatür incelendiğinde, son sınıf üniversite öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerinden daha iyi psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olup olmadığına dair çelişkili kanıtlar bulunmaktadır. Bazı araştırmalar, son sınıf öğrencilerinin daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olabileceğini öne sürerken (Cuseo ve Fecas, 2002; Kim ve Park, 2017; Walker, 2009; Özkara, 2015), diğer araştırmalar, öğrenciler üniversitede ilerledikçe psikolojik iyi oluşun ve refahın düşebileceğini öne sürmektedirler (Devran, 2018; Basut 2020; Eisenberg ve diğerleri, 2007). Cuseo ve Fecas (2002) tarafından California'daki üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre önemli ölçüde daha yüksek düzeyde psikolojik iyi oluş bildirdikleri bulunmuştur. Araştırmacılar, son sınıf öğrencilerinin üniversite hayatının zorluklarını aşmalarına yardımcı olan baş etme stratejileri ve olumlu tutumlar geliştirmiş olduğunu öne sürmektedir. Kim ve Park (2017) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırma sonuçlarına göre, üniversite son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde psikolojik iyi oluş ve yaşam memnuniyeti bildirmişlerdir. Walker (2009), üniversite öğrencilerinin akademik yıllarında ilerledikçe psikolojik iyi olma düzeylerinin artma eğiliminde olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde Özkara (2015) üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarının sınıf düzeylerine göre farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Spesifik olarak, 3.sınıf öğrencilerinin ve lisansüstü öğrencilerinin 2.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde psikolojik iyi oluş sergiledikleri gözlemlenmiştir. Öte yandan, Devran (2018) ve Basut (2020), üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin sınıf seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulgusuna ulaşmışlardır. Çalışmalarında elde edilen sonuçlar, farklı akademik yıllar arasında psikolojik

iyi oluş düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte, Eisenberg ve diğerleri (2007) son sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine göre önemli ölçüde daha yüksek düzeyde kaygı ve depresyon bildirdiği bulgusuna ulaşmışlardır. Bu, son sınıf öğrencilerin üniversite yaşamının zorluklarının ve stres faktörlerinin daha fazla farkında olabileceğini ve bunun da daha yüksek düzeyde zihinsel sağlık endişelerine katkıda bulunabileceğini öne sürmektedirler.

Sonuç olarak çelişkili kanıtlar göz önüne alındığında, üniversite öğrencileri arasında sınıf düzeyi ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi daha derinden anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

5.1.10. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Roller, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Puanları Arasındaki İlişkilere İlişkin Tartışma. Bu bölümde, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş puanları arasındaki ilişkilere dair bulgular tartışılmıştır.

Araştırma bulguları incelendiğinde, meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile kariyer kararlılık ve psikolojik iyi oluş puanları arasında düşük düzeyde anlamlı ve negatif yönlü ilişkiler olduğu görülmüştür. Buna göre, meslek seçiminde daha çok geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini sergileyen öğrencilerinde kariyer kararlılık düzeylerinin ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Geleneksel cinsiyet rolleri genellikle hangi mesleklerin erkekler ve kadınlar için uygun olduğuna dair toplumsal beklentilerle birlikte gelmektedir (Diekman ve diğerleri, 2011). Öğrenciler bu beklentilere uyma konusunda baskı hissettiklerinde, ilgi alanları veya yetenekleri ile uyumlu olmayan bir kariyer yolu seçebilirler, bu da kariyer kararlılığının ve psikolojik iyi oluşun azalmasına yol açabilir. Aynı zamanda geleneksel cinsiyet rolleri sergileyen öğrenciler, kariyer seçeneklerini cinsiyet klişelerine göre sınırlayabilir, bu da genel kariyer kararlılığı duygularını azaltabilir ve kariyer ilerleme fırsatlarını sınırlayabilmektedir (Diekman ve Eagly, 2008). Bununla birlikte meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri ile kariyer kararlılık puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler; psikolojik iyi oluş puanları arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Buna göre, meslek seçiminde daha çok eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini sergileyen öğrencilerin kariyer kararlılık düzeylerinin arttığı ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Meslek seçiminde daha eşitlikçi cinsiyet rolleri sergileme ile kariyer kararlılığındaki değişimler ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin sosyal ve kültürel faktörlerden kaynaklanmış olması muhtemeldir (Eagly ve diğerleri, 2000). Meslek seçimlerinde daha eşitlikçi cinsiyet rolleri sergileyen bireyler, geleneksel cinsiyet rollerine bağlı olanlardan daha fazla zorluk ve engelle karşılaşabilir. Örneğin, erkek egemen alanlarda kariyer

yapmak isteyen kadınlar, toplumsal cinsiyet normlarına uymaları için ayrımcılık, destek eksikliği ve toplumsal baskı yaşayabilir. Benzer şekilde, geleneksel olarak kadınların egemen olduğu kariyerleri sürdürmeyi seçen erkekler, kariyer kararlılıklarını ve psikolojik iyi oluşlarını etkileyen damgalama ve klişelerle karşı karşıya kalabilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet normlarına meydan okuyan ve geleneksel olmayan kariyer yolları izleyen bireyler, toplumsal beklentileri kırma ve ayrımcılık ve sosyal onaylanmama ile başa çıkma baskıları nedeniyle daha yüksek düzeyde stres ve kaygı yaşamaktadır (Schmitt ve diğerleri, 2002). Bu faktörler, psikolojik iyi oluşlarını etkileyebilir ve kariyer kararlılığının azalmasına yol açabilir.

Literatür incelendiğinde, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasında ilişkiyi doğrudan inceleyen sınırlı sayıda araştırmalara rastlanılmıştır. Schmitt ve diğerleri (2008) tarafından yürütülen bir araştırmada, toplumsal cinsiyet rollerinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi kültürler arası bir bağlamda incelenmiştir. Çalışmada, geleneksel cinsiyet rollerinin, farklı kültürlerdeki hem erkeklerde hem de kadınlarda daha düşük psikolojik iyi oluş seviyeleri ile ilişkili olduğunu bulunmuştur. Cifci ve Ülker (2019) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırma sonuçlarına göre; geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının daha yüksek kariyer kararlılığı seviyeleri ile ilişkili olduğu, eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarının ise daha düşük kariyer kararlılığı seviyeleri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, mesleki cinsiyet stereotiplerinin, kariyer kararı öz-yeterliği aracılığıyla kariyer kararı verme üzerinde önemli bir dolaylı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın birincil odak noktası cinsiyet rolü tutumları, mesleki cinsiyet kalıp yargıları, kariyer kararı öz-yeterliği ve kariyer kararı arasındaki ilişki olmasına rağmen, aynı zamanda bu değişkenler ile Türk üniversite öğrencileri arasında psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki de incelenmiştir. Sonuçlar, geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının psikolojik iyi oluşla negatif ilişkili olduğunu, eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarının ise psikolojik iyi oluşla pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Croteau ve Kusek (2015) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin daha düşük psikolojik iyi oluş seviyeleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Spesifik olarak, geleneksel erkeklik ideolojisine bağlı olan erkekler daha düşük düzeyde yaşam doyumu ve daha yüksek düzeyde olumsuz duyguları bildirirken, geleneksel cinsiyet rollerine bağlı kalan kadınlar daha düşük düzeyde olumlu duyguları bildirmiştir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine bağlılık aynı zamanda daha yüksek düzeyde toplumsal cinsiyet rolü çatışması ile ilişkilendirilmiştir, bu da daha düşük düzeyde yaşam doyumu ve daha yüksek düzeyde olumsuz etki ile ilişkilendirilmiştir. Bussey ve Bandura (1999) tarafından yürütülen başka bir çalışmada toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimi ve öz yeterlik üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet rollerinin

kariyer seçiminde önemli bir etkiye sahip olduğu ve geleneksel cinsiyet rollerine uyan bireylerin geleneksel olmayan kariyerlerde daha düşük öz-yeterlik düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur. Blustein ve diğerleri (2002) tarafından yapılan araştırmaya göre, daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınların daha fazla kariyer engeli yaşadıkları ve daha düşük psikolojik iyi oluş seviyelerine sahip oldukları bulunmuştur. Öte yandan, geleneksel olmayan cinsiyet rollerine sahip kadınların daha yüksek düzeyde kariyer özelemlerine ve psikolojik iyi oluşa sahip oldukları bulunmuştur. Chao, Walz ve Gardner (1992) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine bağlı kadınların erkeklere kıyasla kariyer yollarında daha az kararlı oldukları ve kariyer yollarına daha az bağlı oldukları tespit edilmiştir. Benzer şekilde, geleneksel cinsiyet rollerine bağlı kalan erkekler, kadınlara kıyasla kariyer yollarında daha kararlı ve daha bağlı olduğu tespit edilmiştir. Betz ve Voyten (1997) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırmada kadınların erkeklere göre daha büyük kariyer engelleri ve daha az mesleki kimlik deneyimleme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir, bu kadınların neden kariyerleri hakkında daha az kararlı olduklarını açıklamaktadır.

Araştırma sonucunda ayrıca, kariyer kararlılık ve psikolojik iyi oluş arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin kariyer kararlılık düzeyleri arttıkça psikolojik iyi oluş düzeylerinin arttığı söylenebilir. Bu durum net bir kariyer hedefi anlayışına sahip olan ve bu hedeflere ulaşmaya kendini adanmış bireyin, daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olması ile açıklanabilir. Tersine, yüksek düzeyde psikolojik iyi oluş sergileyen birey, kariyer hedefleri konusunda daha net bir anlayışa sahip olabilir ve bu hedeflere ulaşma konusunda daha kararlı olabilir. Literatür incelendiğinde, kariyer kararlılığı ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olabileceğini öne süren bazı kanıtlar bulunmaktadır. Lent, Brown ve Hackett (1994) tarafından yapılan ampirik bir araştırma sonuçlarına göre, daha kararlı kariyer hedeflerine sahip kadınların daha yüksek düzeyde öz yeterliliğe, kariyer olgunluğuna ve genel psikolojik iyi oluşa sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kariyer hedeflerinde daha az kararlı kadınların öz-yeterlilik, kariyer olgunluğu ve genel psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Uthayakumar ve diğerleri (2010) tarafından yapılan bir araştırma, kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluş üzerinde etkili olduğunu bulmuştur. Arslan ve Bayraktar-Uyar (2020) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırma sonucunda, kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluşu etkilediği tespit edilmiştir. Erhan ve diğerleri (2021) ise lisansüstü öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırmada, kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde psikolojik sağlamlığın aracılık rolünü incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, kariyer

kararlılığının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde psikolojik sağlamlığın aracılık rolü olduğu bulgulanmıştır. Benzer şekilde, Choudhary ve Sharma (2019) tarafından yapılan bir araştırmada, kariyer kararı verme öz-yeterliliğinin Hintli üniversite öğrencileri arasında psikolojik iyi oluş ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, net bir kariyer hedefine veya yön duygusuna sahip olmanın, bir amaç, anlam ve motivasyon duygusu sağlayabildiği için daha yüksek düzeyde psikolojik iyi oluşa katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasında karmaşık bir ilişki bulunmaktadır. Bireylerin kendi ilgi, yetenek ve değerlerine uygun meslekleri seçmeleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluşlarını artırabilir. Aynı zamanda, toplumsal cinsiyet normlarının ve beklentilerinin dönüşümü, cinsiyet eşitliğini teşvik eden bir ortamın oluşmasına katkıda bulunabilir ve bireylerin kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluşlarını olumlu yönde etkileyebilir.

5.2. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak hazırlanan öneriler araştırmacılara ve okul psikolojik danışmanlarına yönelik olarak iki bölüm halinde sunulmuştur.

5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler. Bu araştırmada; meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara dair önerilere bu bölümde yer verilecektir.

- Bu araştırmanın örneklemini Bursa ilinde bulunan Uludağ Üniversitesinde yüksek öğretime devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemek için gelecekte yapılacak benzer araştırmalar, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ve farklı yaş gruplarından, farklı sosyoekonomik geçmişe sahip bireylerle gerçekleştirilebilir.
- Araştırma sonucunda meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasında negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin neden kariyer kararlılığını ve psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilediğini açıklayabilecek mekanizmaları araştırmak yerinde olacağı düşünülmektedir. Bu, toplumsal beklentilerin, aile ve akran baskısının ve öz inançların öğrencilerin kariyer seçimleri ve psikolojik iyi oluş üzerindeki etkileri incelenebilir.
- Boylamsal bir çalışma yürütmek ve meslek seçiminde geleneksel cinsiyet rollerinin kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş üzerindeki uzun vadeli etkilerini incelemek de

yararlı olabilir. Bu, toplumsal cinsiyet klişelerine meydan okumayı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi amaçlayan erken müdahalelerin potansiyel faydalarına ilişkin iç görüler sağlayabileceği düşünülmektedir.

- Araştırma sonucunda meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin, kariyer kararlılığı ile pozitif, psikolojik iyi oluş ile negatif yönde ilişkisi olduğu saptanmıştır. İlerideki çalışmalar için bu ilişkileri etkileyen yaş, sosyoekonomik durum veya kültürel geçmiş gibi araçlar olup olmadığını araştırıp bunların etkililiğinin sınanması önerilebilir.
- Üniversite öğrencileri arasında kariyer kararlılığı ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olduğuna dair bu araştırmanın bulgularına dayanan daha ileri araştırmalar için bu ilişkiyi açıklayabilecek altta yatan mekanizmaları araştırmak değerli olacaktır. Bu, benlik saygısı, sosyal destek veya akademik başarı gibi diğer değişkenlerin aracı veya düzenleyici etkileri incelenebilir.

5.2.2. Psikolojik Danışmanlar İçin Öneriler. Meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolleri, kariyer kararlılığı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi önemli bir araştırma alanıdır. Bunun nedeni, toplumsal cinsiyet rollerini çevreleyen toplumsal beklentilerin bireylerin kariyer yollarını, kariyer kararlılık düzeylerini ve psikolojik iyi oluşu etkileyebilmesidir. Toplumsal cinsiyetle ilgili engelleri aşma, toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleme ve psikolojik iyi oluşu iyileştirme ile ilgili çalışmaları yapacak psikolojik danışmanlarına dair öneriler bu bölümde sunulmuştur.

- Bu araştırmanın sonucunda üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerinin cinsiyet, fakülte ve öğrenim yılına göre farklılaştığı görülmüştür. Bu bulgulara dayanarak, lise ve üniversitelerde öğrencilere toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı kazandırmak için, psikolojik danışmanlar tarafından bilgilendirici seminer ve konferanslar düzenlenebilir. Bu tür çalışmalar, psikolojik danışmanların liderliğinde gerçekleştirilerek toplumda cinsiyet eşitliği konusunda daha geniş bir değişim ve dönüşüm sağlama potansiyeline sahip olabilir.
- Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinde kariyer kararlılık düzeylerinin cinsiyet, fakülte ve öğrenim yılına göre farklılaştığı görülmüştür. Bu bulgulara dayanarak, kariyer keşfini teşvik etme, 1.sınıf öğrencilerini destekleme amacıyla psikolojik danışmanların rehberlik hizmetlerinin planlanmasının ve kariyer belirlemeyi teşvik etmek için belirli fakülteler ile iş birliği yapmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

- Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, fakülte ve öğrenim yılına göre farklılaştığı görülmüştür. Bu bulgulara dayanarak, rehberlik hizmetlerinin cinsiyete duyarlı bir yaklaşım benimseme ve kadın öğrencilerin benzersiz deneyimlerine ve endişelerine göre uyarlanmış başa çıkma mekanizmaları geliştirmelerine yardım amaçlı şekilde planlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Farklı fakültelerden öğrencilerin endişe ve kaygılarını önleme çalışmalarında, okudukları fakültenin özelliklerine dayalı müdahale ve programların hazırlanması faydalı olacaktır. Örneğin, İlahiyat ve Güzel Sanatlar fakültelerindeki öğrenciler, yaratıcılığı ve duygusal ifadeyi destekleyen müdahalelerden fayda görebilirken, İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerindeki öğrenciler stres yönetimi ve kariyer gelişimine odaklanan müdahalelerden faydalanabilir.
- Aynı fakülte'deki öğrencilerin bağlantı kurmaları ve deneyimlerini paylaşmaları için psikolojik danışmanlar tarafından akran destek grupları oluşturulabilir. Bu, psikolojik iyi oluş için önemli olan topluluk ve aidiyet duygusunun geliştirilmesine yardımcı olabilir.
- Bu araştırmada, bireylerde meslek seçiminde daha çok geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri sergilendikçe kariyer kararlılığın ve psikolojik iyi oluşun azaldığı bulunmuştur. Aynı zamanda bu araştırmada, bireylerde meslek seçiminde daha çok eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri sergilendikçe kariyer kararlılığı yükseldiği ve psikolojik iyi oluşun azaldığı bulunmuştur. Bu bulgulara dayanarak, lise yıllarından itibaren meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini sergileyen öğrencilerin içselleştirilmiş önyargıları ve toplumsal baskılarını ele alarak karar verme sürecinde sağlıklı kararlar vermeye yardımcı olan becerilerin geliştirilmesi ve onlara başa çıkma stratejileri kazandırılmasına yönelik rehberlik programların geliştirilmesine yönelik rehberlik hizmetlerinin planlanması faydalı olacaktır.
- Meslek seçiminde eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini sergileyen öğrenciler ile yapılacak geliştirme programlarında bireylerin ise karşılaşacakları toplumsal baskılar ve bununla ilgili zorlukla baş edebilmeleri için yardımcı olan becerilerin geliştirilmesi ve başa çıkma stratejileri kazandırılmasına yönelik rehberlik hizmetlerinin planlanmasının faydalı olacağı, ve bunun bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyini olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.
- Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin kariyer kararlılığının yüksek düzeyde olmasının psikolojik iyi oluş üzerinde olumlu bir etkisi olacağını göstermektedir. Bu

bulguya dayanarak, psikolojik danışmanlar tarafından yapılacak kariyer danışmanlığı ve geliştirme programlarında üniversite öğrencilerinin kariyer hedeflerine ulaşmaları için beceri kazanma veya mevcut becerilerini geliştirme sürecine katkı sağlanması önemli görülmektedir. Bu beceriler, güçlü yanlarını ve ilgi alanlarını anlamak için öz değerlendirme, bilinçli kararlar vermek için araştırma ve bilgi toplamayı, profesyonel bağlantılar kurmak için ağ kurmayı, etkili etkileşim için iletişim becerilerini, eleştirel düşünme ve problem çözme yeteneklerini, takım çalışması becerileri, sürekli öğrenmeye bağlılık ve uyum sağlamayı içerebilir.

KAYNAKÇA

- Abas, M. S., Hamzah, M. I., & Zulkifli, N. H. (2019). Factors influencing career choice among undergraduate students. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 9(2), 383-396.
- Adeniji, A. A., Adeyemo, D. A. (2020). Career choice determinants among undergraduate students in Nigeria. *European Journal of Business and Social Sciences*, 4(6), 176-190.
- Akçakanat, T. ve Uzunbacak, H. H. (2019). Kariyer kararlılığı: türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi* , 4(9) , 159-170.
- Akın, A. (2009). *Akılci duygusal davranışçı terapi odaklı grupla psikolojik danışmanın psikolojik iyi olma ve öz-duyarlık üzerindeki etkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki* ; 25(4), 3-82.
- Akyüz, B. ve Üstüner, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin kariyer gelişimi: Güzel sanatlar ve eğitim fakültelerinin karşılaştırılması. *Uluslararası Eğitim Metodolojisi Dergisi*, 5(3), 244-255.
- Albayrak, G. (2013). *Psiko-eğitim programı ile psikodramanın, üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarına etkisinin karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Alghamdi, T. H., Alghamdi, A. H. (2021). Factors influencing career choice among university students: A case study of Saudi Arabia. *International Journal of Human Resource Studies*, 11(3), 112-127.
- Arııcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Arnold, J. (1989). Career decidedness and psychological well-being: a two-cohort longitudinal study of undergraduate students and recent graduates. *Journal of Occupational Psychology*, 62(2), 163-176.
- Arslan, Ü. ve Bayraktar-Uyar, B. (2020). Do career decidedness and career distress influence psychological and subjective well-being? The mediating role of mindfulness, *International Journal of Contemporary Educational Research*, 7(2), 271-280.

- Aycan, Z. ve Koyuncu, M. (2013). Generational differences in work values and attitudes among turkish university students. *Journal of Business and Psychology*, 28(1), 39-54. <https://doi/10.1007/s10869-012-9261-8>
- Aytaç, S. (2005). Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi Planlaması Gelişimi ve Sorunları. *Ezgi Kitabevi*.
- Aytekin, B. (2005). *Ergenlerde meslek seçimi ile ilgili çevresel etmenlerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara University, Turkey.
- Babahan, A. (2005). *Arap toplumunda cinsiyetlerin oluşumunda çocuk yetiştirme pratiklerinin rolü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Baltaş, A.(1993). *Öğrenme ve sınavlarda üstün başarı*. Remzi Kitabevi.
- Banchefsky, S., Westfall, J., & Park, B. (2019). Social dominance orientation and gender: The moderating role of dominant group's gender composition in gender-STEM stereotypes. *Sex Roles*, 80(5-6), 276-290. <https://doi/10.1007/s11199-018-0947-8>
- Baruch, G. K., Barnett, R. C. (1986). Gender roles and social policy in an aging society. *Sex Roles*, 14(9-10), 517-530.
- Başut, G. (2020). Psikolojik iyi oluş, bilişsel esneklik ve olumsuz ruh hali arasındaki ilişki: Bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1600-1613.
- Bem, S. L. (1993). *The lenses of gender: Transforming the debate on sexual inequality*. Yale University Press.
- Betz, N. E., Fitzgerald, L. F. (1987). *The career psychology of women*. Academic Press.
- Betz, N. E., Hackett, G. (2006). Career self-efficacy theory: Back to the future. *Journal of Career Assessment*, 14(1), 3-11.
- Betz, N. E., Voyten, K. K. (1997). Efficacy and outcome expectations influence career exploration and decidedness. *The Career Development Quarterly*, 46(2), 179–189. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1997.tb01004.x>
- Bhasin, K. (2003). *Toplumal cinsiyet "Bize Yüklenen Roller"*. Kadav Yayınları.
- Blackstone, A. M. (2003). *Gender Roles and Society*. ABC-CLIO.
- Blustein, D. L., Devenis, L. E., Kidney, N. M., & Tang, T. S. (2002). Career barriers, career decision self-efficacy, and career development: A social cognitive perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 60(2), 186-202.
- Bradburn, N. M. (1969). *The structure of psychological well-being*. Aldine Publishing Company.

- Brescoll, V. L., Uhlmann, E. L. (2008). Can an angry woman get ahead? Status conferral, gender, and expression of emotion in the workplace. *Psychological Science, 19* (3), 268-275.
- Bubic, A., Ivanisevic, K. (2016). The role of emotional stability and competence in young adolescents' career judgments, *Journal of Career Development, 43*(6), 498-511.
- Bussey, K., Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review, 106*(4), 676–713. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.4.676>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Byrnes, J. P., Miller, D. C., & Schafer, W. D. (1999). Gender differences in risk taking: A meta-analysis. *Psychological Bulletin, 125*(3), 367-383.
- Callero, P. L. (2013). The role of work in human flourishing: A sociological perspective. *The Sociological Quarterly, 54*(2), 219-233. <https://doi.org/10.1111/tsq.12015>
- Campagna, C. G., Curtis, G. J. (2007). So worried I don't know what to be: Anxiety is associated with increased career indecision and reduced career certainty. *Australian Journal of Guidance and Counselling, 17*(1), 91–96. <https://doi.org/10.1375/ajgc.17.1.91>
- Can, İ., Söylemez, E. (2017). Factors influencing career choices of Turkish university students. *Journal of Education and Practice, 8*(8), 155-162.
- Cardem, I. L. (2016). The relationship between cognitive flexibility and psychological well-being in the elderly. *European Journal of Geriatrics, 18* (1), 67-72.
- Carr, S., Colthurst, K., Coyle, M., Elliott, D. (2013). Attachment dimensions as predictors of mental health and psychosocial well-being in the transition to university. *European Journal of Psychology of Education, 28*(2), 157-172.
- Çeçen, A. R., Cenkseven, F. (2007). Psikolojik iyi oluşun duygusal farkındalık, benlik saygısı ve öznel iyi oluş üzerine etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 22*(59), 57-70.
- Cech, E. A., Blair-Loy, M. (2018). Gender-role stereotypes and barriers to occupational choice for women in STEM. *Frontiers in Psychology, 9*, 2207. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02207>
- Ceci, S. J., Williams, W. M., & Barnett, S. M. (2009). Women's underrepresentation in science: Sociocultural and biological considerations. *Psychological Bulletin, 135*(2), 218–261. <https://doi.org/10.1037/a0014412>

- Cejka, M. A., Eagly, A. H. (1999). Gender-stereotypic images of occupations correspond to the sex segregation of employment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(4), 413–423. <https://doi.org/10.1177/0146167299025004005>
- Çelik, N., Üzmez, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: Çağrı merkezi hizmetleri örneği . *Elektronik Mesleki Gelişim Ve Araştırmalar Dergisi* , 2(1) , 94-105 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejoir/issue/5376/72962>
- Cellini, J. V., Kantorowski, L. A. (1984). Locus of control and career decidedness: Some methodological notes. *Psychological Reports*, 55(2), 613–614. <https://doi.org/10.2466/pr0.1984.55.2.613>
- Cengiz, H. (2022). Algılanan sosyal desteğin kariyer kararlılığına etkisinde iyimserliğin aracılık rolü. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 2516-2530.
- Cenkseven, F. (2004). *Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi*. [Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Cenkseven, F., Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 43–65.
- Chao, R. K., Walz, P. M., & Gardner, P. D. (1992). Formal and informal mentorships: A comparison on mentoring functions and contrast with nonmentored counterparts. *Personnel Psychology*, 45(3), 619-636.
- Chason, A. K. (2010). *The relationship among negative career thoughts, profile evaluation, differentiation, career decidedness and satisfaction with choice*. [Unpublished doctoral thesis]. Florida State University, Florida, United States of America.
- Choudhary, N., Sharma, S. (2019). Career decision-making self-efficacy and psychological well-being among university students: A moderated mediation model. *Journal of Psychology in Africa*, 29(2), 152-156.
- Cifci, İ., Ülker, A. (2019). Gender role attitudes, occupational gender stereotypes, career decision self-efficacy and career decidedness among Turkish university students. *Sex Roles*, 81(3-4), 200-213.
- Çöp, S. (2020). Kariyer stresinin kariyer kararlılığı üzerindeki etkisinde sosyal ağ desteğinin aracılık rolü: Gastronomi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(10), 835-856.
- Coştu, Y. (2009). Toplumsallaşma kavramı üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 11(3), 117-140.

- Croteau, J. M., Kusek, K. M. (2015). Egalitarian gender role beliefs, career outcome expectations, and career decision-making self-efficacy in college women and men. *Journal of Career Assessment*, 23(2), 251-264.
- Cuseo, J., Fecas, V. G. (2002). The relationship between academic and social integration and psychological well-being among college students. *Journal of College Student Development*, 43(5), 612-624. . <http://doi/10.1353/csd.2002.0063>
- Dasgupta, N., Stout, J. G. (2014). Girls and women in science, technology, engineering, and mathematics: STEMing the tide and broadening participation in STEM careers. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 1 (1), 21-29.
- Deci, E. L., Ryan, R. M. (2008) Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 49(3), 182-185.
- Demiroğlu, B. (2008). *Mesleki ve teknik eğitimde oğrencilerin (toplumsal) cinsiyetine gore aldıkları roller*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Deniz, D., Ünsal, P. (2010). İşyerinde yıldırma algısında dışadönük ve nevroitik kişilik yapıları ile cinsiyetin rolü. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 12(1), 29-44.
- Deniz, S. (2001). Bireyin meslek seçimini etkileyen kaynaklar: Yeni teknolojilerden internet . *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (6) , 0-0 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23530/250707>
- Devran, H. (2018). *Süleyman Demirel üniversitesi fakültelerinde eğitim gören oğrencilerinde psikolojik iyi oluş düzeyi ve etkileyen etmenler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Diedrich, J., Warren, S., & Nicholson, N. (2015). Changes in attitudes toward gender roles among college students. *Sex Roles*, 72(7-8), 331-346. . <http://doi/10.1007/s11199-015-0515-5>
- Diekman, A. B., & Eagly, A. H. (2000). Stereotypes as dynamic constructs: Women and men of the past, present, and future. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(10), 1171-1188.
- Diekman, A. B., Brown, E. R., Johnston, A. M., & Clark, E. K. (2010). Seeking congruity between goals and roles: A new look at why women opt out of science, technology, engineering, and mathematics careers. *Psychological Science*, 21(8), 1051–1057. <https://doi.org/10.1177/0956797610377342>

- Diener, E., Ryan, K. (2009). Subjective well-being: A general overview. *South African Journal of Psychology*, 39(4), 391–406.
- Dökmen, Z. (2015). *Toplumsal cinsiyet*. Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Z. (2018). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. Sistem Yayıncılık.
- Eagly, A. H., & Steffen, V. J. (1984). Gender stereotypes stem from the distribution of women and men into social roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(4), 735-754.
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54(6), 408-423.
- Eagly, A. H., Wood, W. (2013). The nature-nurture debates: 25 years of challenges in understanding the psychology of gender. *Perspectives on Psychological Science*, 8(3), 340-357.
- Eccles, J. S. (2007). Where are all the women? Gender differences in participation in physical science and engineering. *American Psychological Association*, 2015. <https://doi.org/10.1037/11549-013>
- Eccles, J. S., Wang, M. T. (2016). What motivates females and males to pursue careers in mathematics and science? *International Journal of Behavioral Development*, 40(2), 100-106.
- Eisenberg, D., Golberstein, E., & Gollust, S. E. (2007). Help-seeking and access to mental health care in a university student population. *Medical Care*, 45(7), 594-601. <http://doi/10.1097/MLR.0b013e31803bb4c1>
- Eisenberg, D., Golberstein, E., Hunt, J. B. (2009). Mental health and academic success in college. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 9(1), 1-37.
- Ensari, M. Ş., Alay, H. K. (2017). Meslek seçimini etkileyen faktörlerin demografik değişkenler ile ilişkisinin araştırılması: İstanbul ilinde bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 409-422
- Erbaş, S. (2019). Küçük Zihinlere Yerleştirilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini. *Mavi Atlas*, 7 (1), 185-210. . <http://doi/10.18795/gumusmaviatlas.524906>
- Erdem, B., Kayran M. F. (2013). Balıkesir üniversitesi turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 81-106.
- Erhan, T., Karagöz, Ş., Uzunbacak, H. H. (2021). Kariyer kararlılığın psikolojik iyi oluş üzerine etkisinde psikolojik sağlamlığın aracılık rolü. *Journal of Management and Economics Research*, 19(4), 171-198.

- Erjem, Y. (2000). Öğretmenlik mesleğine yönelmede ailenin işlevi, *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(19), 70-79.
- Erol, A., Toprak, G., & Yazıcı, F. (2002). Üniversite öğrencisi kadınlarda yeme bozukluğu ve genel psikolojik belirtileri yordayan etkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 3(10), 25-37.
- Eryılmaz, G., Kılıç, Y. (2019). Gender, perceived social support, and career decision-making self-efficacy as predictors of career decidedness among Turkish university students. *Journal of Career Assessment*, 27(3), 457-471.
- Erzeybek, B. (2015). *Anne babanın çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumları*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Eskicumalı, A., Eroğlu, S. (2014). Meslek seçimine etki eden faktörlerin belirlenmesi: İzmir ilinde bir araştırma [Determining the factors influencing career choice: A study in Izmir province]. *Ege Akademik Bakış*, 14(3), 437-452.
- Fazilat-Pour, M., Mohammadi, S., & Shokri, O. (2017). The relationship between self-efficacy, psychological well-being and academic achievement among university students. *Journal of Education and Health Promotion*, 6, 29. https://doi/10.4103/jehp.jehp_46_16
- Finkelstein, L. M., Ryan, K. M., & King, E. B. (2013). What do men and women want? Effects of gender differences and job characteristics on work-life balance preferences. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(1), 1-18.
- Fouad, N. A., Guillen, A., & Smith, P. L. (2004). Gender, race, and occupational choice: A study of African American and White college students. *Journal of Vocational Behavior*, 65(2), 255-276.
- Fouad, N. A., Guillen, A., Harris-Hodge, E., Henry, C., Novakovic, A., Terry, S., & Kantamneni, N. (2006). Need, awareness, and use of career services for college students. *Journal of Career Assessment*, 14, 407-420.
- Fouad, N. A., Smith, P. L., & Bynner, J. (2012). *The psychology of working: A new perspective for career development, counseling, and public policy*. New York, NY: Routledge.
- Freeman, N. K. (2007). Preschoolers' perceptions of gender appropriate toys and their parents' beliefs about genderized behaviors: miscommunication, mixed messages, or hidden truths? *Early Childhood Education Journal*, 34(5), 357- 366.
- Fuller, T. D., Edwards, J. N., Vorakitphokatorn, S., & Sermsri, S. (2004). Gender differences in the psychological well-being of married men and women: An Asian Case. *Sociological Quarterly*, 45(2), 355-378.

- Galambos, N. L., Leadbeater, B. J. (2000). Gender differences in and risk factors for depression in adolescence: A 4-year longitudinal study. *International Journal of Behavioral Development, 24*(2), 16-23.
- Gati, I., Asher, I. (2001). Prescreening, in-depth exploration, and choice: from decision theory to career counseling practice. *The Career Development Quarterly, 50* (2), 140- 157. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2001.tb00979.x>
- Gati, I., Krausz, M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology, 43*(4), 510-526.
- Genç, G., Kaya, A. ve Genç, M. (2007), İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(14), 49-63.
- Giddens, A. *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları. (2012):212-213.
- Gökcan, M. ve Büyükgöze Kavas, A. (2018). Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü: Bir ölçek geliştirme çalışması . *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 1*(1), 48-67. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kpdd/issue/41808/494446>
- Gökçe, B. (1991). *Aile ve aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme, Aile Yazıları I, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç*. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Göksoy, Ö., Güler, A. B. (2018). Factors affecting career choice of university students in Turkey. *Journal of Education and Training Studies, 6*(5), 57-66.
- Gordon, V. N. (1998). Career decidedness types: A literature review. *The Career Development Quarterly, 46* (4), 386–403. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1998.tb00715.x>
- Gottfredson, L. S. (1981). Circumscription and compromise: A developmental theory of occupational aspirations. *Journal of Counseling Psychology, 28*(6), 545–579. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.28.6.545>
- Greenhaus, J., Callanan, G., & Godshalk, V. (2009). *Career management*. Harcourt Collage Publishers. SAGE Publications.
- Gui, Y. (2019). Gender role attitudes and their psychological effects on Chinese youth. *Social Behavior and Personality: an International Journal, 47*(5), 1–8. <https://doi.org/10.2224/sbp.7563>
- Gültekin, V., Şeşen, Y. (2021). Career decidedness of college students: A research on medical documentation and secretarial students. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 6*(1), 3-14.
- Helman, C. G. (1990). *Culture, health and illness. (2nd Ed.)*. London.
- Hepkul, A. (2014). Meslek lisesi tercihi sürecinin keşifsel olarak incelenmesi . *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 14*(2) , 41-52 . <https://doi.org/10.18037/ausbd.93452>

- Holland, J. (2016). Men, masculinities, and gender theory: An overview. *Men and Masculinities*, 19(4), 348-364.
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of careers (3rd ed.)*. Psychological Assessment Resources.
- Huang, L., Gove, M. (2015). Gender, job authority, and depression. *Journal of Health and Social Behavior*, 56(4), 507-525.
- Ibrahim, N., Alias, N. F., & Arshad, N. H. (2013). Gender differences in psychological well-being of Malaysian undergraduates: A cross-sectional study. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 90, 646-655. <https://doi/10.1016/j.sbspro.2013.07.133>
- İlğan, A. Sevinç, Ö.S. Niron, D.G. Kılıç, A., & Yumuşak, A. (2015). Lisans öğrencilerinin psikolojik iyilik hallerinin YGS puanları ve çeşitli değişkenler ile ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 469-486.
- İnanç, B., Özdemir, Y. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri ile kariyer gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(1), 1-20.
- Judge, T.A., Thoresen, C.J., Bono, J.E., & Patton, G.K. (2001) The job satisfaction-job performance relationship: A qualitative and quantitative review. *Psychological Bulletin*, 127, 376-407. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.127.3.376>
- Kalıpçılar, İ., Nartgün, Ş. S. (2017). Investigating the factors affecting the career choice of Turkish university students. *Journal of Education and Training Studies*, 5(1), 33-44.
- Kapıkıran, Ş., Kapıran, N. (2009). Sosyal bağlılık ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(36), 186-195.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye Yayınevi.
- Karasu F, Göllüce, A., Güvenç, E., & Çelik, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1, 1-8.
- Karlıdağ, H. (2021). *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Yön Veren Faktörlerin Kariyer Kararlılığına Etkisi: İstanbul'daki Bir Vakıf Üniversitesinde Uygulama* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Kaylı Ş. D. (2011). *Kadın Bedeni ve Özgürleşme*. İzmir: İlya Yayınları.
- Kaynak, Ö., Türüt-Aşık, S. (2017). Gender role orientations and career decision-making self-efficacy among Turkish university students. *Gender and Education*, 29(2), 230-250.
- Keshavarz, S., Miri, M. R., & Rastegar, A. A. (2014). The relationship between career decidedness, locus of control, and academic achievement among Iranian university students. *Journal of Education and Practice*, 5(26), 166-173.

- Kim, H. J., & Park, Y. (2017). How do university students' perceptions of social support and university life satisfaction affect psychological well-being? *Journal of Happiness Studies*, 18 (6), 1743-1764.
- Kır, İ. (2011). *Ailenin sosyoekonomik düzeyi ile meslek seçimi arasındaki ilişki: Bursa ilinde bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6150/82609>
- Koenig, H. G. (2014). Religion, spirituality, and health: A review and update. *Advances in Mind-Body Medicine*, 29(3), 19-26.
- Komives, S. R., Dugan, J. P., Owen, J. E., Slack, C., & Wagner, W. (2011). *The Handbook For Student Leadership Development*. John Wiley & Sons.
- Konrad, A. M., Ritchie, J. E., Lieb, P., & Corrigan, E. (2000). Sex differences and similarities in job attribute preferences: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 126, 593-641.
- Korkut-Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö. & Yılmaz, O. (2011). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. XI. PDR Kongresi. İzmir, Türkiye.
- Kulik, L. (1995). The impact of ethnic origin and gender on perceptions of gender roles: The Israeli experience. *Journal of Social Behaviour and Personality*, 10(6), 199-214. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF01421561>
- Kuyumcu, B. (2013) Üniversite öğrencilerinin pozitif ve negatif duygu durumlarının psikolojik iyi oluşlarını yordama gücü. *Journal of Theoretical Educational Science*, 6(1), 62-76.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı*. Ankara: Nobel.
- Kuzgun, Y. (2004). *Meslek Rehberliği Ve Danışmanlığına Giriş*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kuzgun, Y. (2014). *İlköğretimde meslek gelişimi. İlköğretimde rehberlik içinde*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kuzucu, Y. (2006). *Duyguları fark etmeye ve ifade etmeye yönelik bir psiko-eğitim programının, üniversite öğrencilerinin duygusal farkındalık düzeylerine, duyguları ifade etme eğilimlerine psikolojik ve öznel iyi oluşlarına etkisi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- LeBreton, J. M., Vondracek, F. W., & Angert, D. L. (2018). Masculine norms, avoidant coping, and psychological distress: A moderated mediation model. *Psychology of Men & Masculinity*, 19(2), 232-241.

- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of vocational behavior*, 45(1), 79-122.
- Leon, M. C., Magana-Meyer, G., & Perez, F. J. (2019). Non-traditional career paths among university students: gender, family and institutional factors. *International Journal of Gender, Science and Technology*, 11(2), 215-233. <https://doi/10.31899/ijost.v11i2.3412>
- Lindsey, L. L. (2015). *Gender roles: A sociological perspective*. New York: Routledge.
- Lounsbury, J. W., Tatum, H. E., Chambers, W., Owens, K., & Gibson, L. W. (1999). An investigation of career decidedness in relation to “Big Five” personality constructs and life satisfaction. *College Student Journal*, 33(4), 646-652.
- Luzzo, R. G., Hasper, S. W., Albert, S. S., & Bibby, S. (1999). Career decision-making styles and the factors that influence career choice. *The Career Development Quarterly*, 47(3), 289-301.
- Mamun, M. A., Hossain, M. S., Siddique, A. B., Sikder, M. T., Kuss, D. J., Griffiths, & M. D. (2019). Problematic internet use in Bangladeshi students: The role of socio-demographic factors, depression, anxiety, and stress. *Asian Journal of Psychiatry*, 44, 48-54. <https://doi/10.1016/j.ajp.2019.05.014>
- Marshall, C. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Bilim Sanat Yayınları.
- Mau, W. C., Bikos, L. H., & Farmer, T. W. (2008). *Student outcomes: High school and college influences*. Palo Alto, CA: Davies-Black Publishing.
- Meier-Pesti ve Penz (2008). Sex or Gender? Expanding the sex-based view by introducing masculinity and femininity as predictors of financial risk taking. *Journal of Economic Psychology*, 29, 180-196.
- Merluzzi, T.V., Ong, A.D. (2008). *Psychological Well-Being, Dimensions of*, In F.T. L. Leong, E.M. Altmaier & B.D. Johnson (Eds.), *Encyclopedia of Counseling*, V.
- Miller, M. J. (2011). Career decision making: A developmental perspective. *Journal of Counseling & Development*, 89(3), 291-298.
- Muller, C., Denning, C. (2012). Gender differences in occupational trajectories across the life course. *Demography*, 49(2), 367-392.
- Önel, N. (2006). *İş-Aile Çatışmasının Çalışan Kadının Aile İçi İlişkileri Üzerine Etkileri*, [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Osipow, S. H., Fitzgerald, L. F. (1996). *Theories of career development (4th ed.)*. Allyn & Bacon.

- Osipow, S. H., Spokane, A. R. (1987). Career Decidedness: An integrative summary. *Journal of Vocational Behavior*, 31(2), 161-169.
- Özçatal, Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 1(1), 21-39.
- Özkara, G. (2015). *Mükemmeliyetçilik düzeyleri ile psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişki ve problem çözme becerisine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Özpulat, F. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*; 2(2), 151-161.
- Özsoy, O. (2004). *Değişen Dünyada Meslek Seçimi; Geleceğin Meslekleri*. (3. Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Öztürk, F., Yılmaz, H. (2016). Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin kariyer planlama davranışları üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Uygulama Dergisi*, 7(12), 125-132.
- Özyıldırım, E. (2015). *Erzurum il merkezinde çalışan hekimlerde yaşam kalitesi, algılanan stres düzeyi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Pekkaya, M. (2015). Üniversite öğrencilerinin kariyer tercihi: çkkv yöntemlerinin bir uygulaması. *Procedia Ekonomi Ve Finans*, 23, 249-255.
- Polat, F. B. (2022). Kariyer stresinin ve kariyer kararlılığının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi . *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 23(2) , 62-80 . <https://doi/10.53443/anadoluibfd.1112084>
- Reay, D. (2001). Finding or losing yourself? Working class relationships to education. *Journal of Educaiton Policy*, 16, 333-346.
- Rudman, L. A., Phelan, J. E. (2010). The effect of priming gender roles on women's implicit gender beliefs and career aspirations. *Social Psychology*, 41(3), 192-202.
- Ryan, R. M., Deci, E. L. (2001). "On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being". *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166.
- Ryff, C. D. (2014). Psychological well-being revisited: Advances in the science and practice of eudaimonia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 83(1), 10-28.
- Ryff, C. D., Heidrich, S. M. (1997). The role of social comparison processes in the psychological adaptation of elderly adults. *Journal of Gerontology*, 52(6), 279-288.
- Ryff, C. D., Keyes, C. L. (1995). The structure of psychological well-being Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719-727.

- Ryff, C.D. (1989). Happiness is everything or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C.D., Singer, B.H (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, 9, 13-39.
- Sadler, P. M., Sonnert, G., Hazarı, Z., & Tai, R. (2012). Stability and volatility of STEM career interest in high school: A gender study. *Science Education*, 96(3), 411-427.
- Şahin, M. ve Gültekin, M. (2013). *Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı politika uygulayan ülkelerde kadın ve aile*. İstanbul: Sekam Yayınları.
- Salvador-Carulla, L.; Lucas-Carrasco, R.; Ayuso-Mateos, J.L., & Miret, M. Use of terms “Wellbeing” and “Quality of Life” in health sciences: A conceptual framework. *Eur. J. Psychiatry* 2014(28), 50–65.
- Sanchez-Sanchez, N., Montanes, J. C., & Aragon, M. J. (2019). University students' attitudes toward gender roles in the workplace. *Sex Roles*, 80(9-10), 595-609. <https://doi/10.1007/s11199-018-0947-7>
- Sarıtaş, Ö. G. M. (1997). Yönetimde kişilik faktörü . *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* , 12(12) , 527-548 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10383/127049>
- Savas, S. S., Bektas, F. (2012). The relationship between career development and academic self-concept among Turkish university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 627-631.
- Savickas, M. L. (2005). *The theory and practice of career construction. Career development and counseling: Putting theory and research to work*. John Wiley & Sons.
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in Big Five personality traits across 55 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(1), 168–182. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.94.1.168>
- Schmitt, M. T., Branscombe, N. R., Kobrynowicz, D., & Owen, S. (2002). Perceiving discrimination against one's gender group has different implications for well-being in women and men. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(2), 197-210.
- Schnell, T. (2020). The sources of meaning and meaning in life questionnaire (SoMe): Relations to demographics and well-being. *Journal of Positive Psychology*, 15(5), 666-677.
- Schulte, P. A., Guerin, R. J., Schill, A. L., Bhattacharya, A., Cunningham, T. R., Pandalai, S. P., Eggerth, D., & Stephenson, C. M. (2015). Considerations for incorporating "well-

- being" in public policy for workers and workplaces. *American Journal of Public Health*, 105 (8), 31-e44. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2015.302616>
- Seçgin, F., Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences* 6(4), 2446-2458.
- Sharma, J., Tankha, G. (2014). Psychological well-being of first year male students of science and commerce faculty. *Research Journal of Social Science and Management*, 4, 62-70.
- Szymanski, D. M., & Danube, C. L. (2014). The roles of femininity and masculinity in predicting eating disorder symptoms among college women. *Psychology of Women Quarterly*, 38(2), 246-259.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*. Pearson.
- Taber, T. D., & Blankemeyer, M. (2015). Differences in career decidedness between undergraduate students of different academic levels. *The Career Development Quarterly*, 63(1), 79-85.
- Tekin, E. G. (2014). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma duygusal zeka ve sosyal iyi olma düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Terzioğlu, F., Taşkın, L. (2008). Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62-67.
- Tharenou, P. (1999). Career gender stereotyping: How organizational policies reinforce parental stereotypes. *Journal of Organizational Behavior*, 20(5), 625-648. [https://doi/10.1002/\(sici\)1099-1379\(199909\)20:5<625::aid-job948>3.0.co;2-l](https://doi/10.1002/(sici)1099-1379(199909)20:5<625::aid-job948>3.0.co;2-l)
- Timur, M. S. (2008). *Boşanma sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesi* [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Tracey, T. J., Robbins, S. B., & Hofsess, C. D. (2005). Convergence between gender role attitudes and occupational outcomes: The developmental roles of crystallization, specification, and implementation. *Journal of Counseling Psychology*, 52(4), 558-566. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.4.558>
- Tülüce, S. E. (2016). Factors affecting the career choices of Turkish university students: A comparison of social sciences and engineering students. *Journal of Education and Practice*, 7(1), 61-70.
- Tütüncüoğlu, A., Sak, U. (2017). Gender roles and career choices of Turkish university students. *Journal of Education and Practice*, 8(21), 104-111.

- Uthayakumar, R., Schimmack, U., Hartung, P. J., & Rogers, J. R. (2010). Career decidedness as a predictor of subjective well-being. *Journal of Vocational Behavior*, 77(2), 196-204.
- Uysal, Ş. (1970). *Lise öğrencilerinin meslek seçimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Uz-Baş, A. (2016). Sosyal destek ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(01), 65-80.
- VanderZee, K. I., Buunk, B. P., & Sanderman, R. (1997). Social support, locus of control, and psychological well-being. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 25(2), 145-150.
- Vatandaş, D. D. C. (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(35), 29-56. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909>
- Vondracek, F. W. (2013). *Career decision-making: Eight essential competencies for the 21st century*. Wiley.
- Vongas, J. G., Al Hajj, R. (2018). Gender role attitudes in university students: An examination of the relationship between traditional gender role attitudes, academic gender identity, and behavioral intentions toward gender role non-conformity. *Sex Roles*, 79(3-4), 149-160. <https://doi/10.1007/s11199-017-0813-3>
- Vurucu, F. (2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler* [Yüksek Lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]
- Walby, S. (2005). Gender mainstreaming: Productive tensions in theory and practice. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 12(3), 321-343. <https://doi.org/10.1093/sp/jxi018>
- Walker, C. J., (2009). A longitudinal study on the psychological well-being of college students. *American Psychological Association, New York*.
- Weisgram, E. S., Bigler, R. S., & Liben, L. S. (2010). Gender, values, and occupational interests among children, adolescents, and adults. *Child Development*, 81, 778-796.
- Wong, Y.-J., Li, J. C. M., Chan, H. Y. H., & Wong, E. H. M. (2017). The role of gender-role orientation, work-family interface, and locus of control in women's mental health. *Sex Roles*, 77(5-6), 354-367.
- Wood, W., Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin*, 128(5), 699-727.

- Xie, T., Huang, X., Peng, M., & Wei, M. (2018). The relationship between career decision-making difficulties, career decidedness, and mental health among Chinese university students. *Journal of Career Development*, 45(4), 335-346.
- Yanardağ, M. ve Özmete, E. (2016). Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: Kadın ve erkek omanın değeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 91-107.
- Yanikkerem, E., Altınparmak, S., & Karadeniz, G. (2004). Gençlerin meslek seçimini etkileyen faktörler ve benlik saygıları. *Nursing Forum Dergisi*. 7(2), 61- 62.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Zakay, D., Barak, A. (1984). Meaning and career decision-making. *Journal of Vocational Behavior*, 24(1), 1-14.
- Zhang, Y., Li, S., Li, H., & Xu, F. (2021). Gender role attitudes and their relationship with gender identity among Chinese university students. *Current Psychology*, 1-12. <https://doi/10.1007/s12144-021-02505-1>

EKLER

Ek 1. Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Etik Kurul Kararı

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
25 KASIM 2022

OTURUM SAYISI
2022-10

KARAR NO 30: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Asuman YÜKSEL'in danışmanlığında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Nargiza OSMANOVA'nın "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Asuman YÜKSEL'in danışmanlığında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Nargiza OSMANOVA'nın "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Feriðan YILMAZ

Kurul Başkanı

Prof. Dr. Abamüslim AKDEMİR
Üye

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
Üye

Prof. Dr. Ayşe OĞUZLAR
Üye

Prof. Dr. Vejdî BİLGİN
Üye

Prof. Gölal GÖĞÜŞ
Üye

Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU
Üye

Ek 2. Enstitü Yönetim Kurulu Kararı**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU
TOPLANTISI**

FR 3.8.2_01

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ****ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI****OTURUM TARİHİ**
08.11.2022**OTURUM SAYISI**
2022/44**KARAR NO: 01/e**

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığının 31.10.2022 tarih ve 8419 sayılı 802133013 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Nargiza OSMANOVA'nın tez konusu önerisi formu konulu yazısı ve ekleri görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Öğretim üyesi Doç.Dr. Asuman YÜKSEL'in danışmanlığını yürüttüğü 802133013 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Nargiza OSMANOVA'nın "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" isimli tez konusu önerisinin BUÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin 28/1 maddesi uyarınca uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Raportör

Suat APAYDIN
Enstitü Sekreteri V.

Ek 3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği İzni

11/8/22, 7:55 PM

Gmail - Ölçek İzni Alma

nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>

Ölçek İzni Alma

Писем: 2

nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>
 Кому: aysenur@omu.edu.tr

28 октября 2022 г., 12:03

Merhabalar, Ayşenur Hocam! Ben Nargiza Osmonova, Bursa Uludağ Üniversitesinde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Doç.Dr. Asuman Yüksel danışmanlığında "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" adlı tezimde sizin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeğini kullanmak istiyorum. Eğer izniniz olursa veri toplama aracını Bursa Uludağ Üniversitesinde eğitime devam eden lisans öğrencilerine uygulamak istiyorum. Ölçeğin maddelerini ve puanlamasını da alabilirsem çok sevinirim.

İlginiz ve yardımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Nargiza Osmonova.

Aysenur BUYUKGOZE <aysenur@omu.edu.tr>
 Кому: nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>

29 октября 2022 г., 19:20

Merhabalar Sayın Nargiza Osmanova,

Yüksek lisans tez çalışmanız kapsamında Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeğini kullanabilirsiniz. Ölçek maddelerine <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/610970> linkini tıkladığınızda gelen makalenin sonunda ulaşabilirsiniz. Çalışmanızda başarılar dilerim.

Prof. Dr. Ayşenur Büyükgöze-Kavas
 Ondokuz Mayıs Üniversitesi
 Eğitim Bilimleri Bölümü
 Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD
 55139, Samsun, Türkiye
<https://personel.omu.edu.tr/tr/ayzenur>

"You are never too old to set another goal or to dream a new dream."
 - C. S. Lewis

From: "nargiza osmonova" <nargizaosmonova01@gmail.com>
To: "Aysenur Buyukgoze" <aysenur@omu.edu.tr>
Sent: Friday, October 28, 2022 12:03:17 PM
Subject: Ölçek İzni Alma

[Цитируемый текст скрыт]

Ek 4. Kariyer Kararlılığı Ölçeği İzni

11/8/22, 7:55 PM

Gmail - Ölçek İzni Alma

nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>

Ölçek İzni Alma

Писем: 2

nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>
Komy: tahsinakcakanat@sdu.edu.tr

28 октября 2022 г., 12:06

Merhabalar, Tahsin Hocam! Ben Nargiza Osmonova, Bursa Uludağ Üniversitesinde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Doç.Dr. Asuman Yüksel danışmanlığında "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" adlı tezimde sizin Kariyer Kararlılığı Ölçeğini kullanmak istiyorum. Eğer izniniz olursa veri toplama aracını Bursa Uludağ Üniversitesinde eğitime devam eden lisans öğrencilerine uygulamak istiyorum. Ölçeğin maddelerini ve puanlamasını da alabilirsem çok sevinirim.

İlginiz ve yardımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Nargiza Osmonova.

Tahsin AKÇAKANAT <tahsinakcakanat@sdu.edu.tr>
Komy: nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>

29 октября 2022 г., 09:52

Merhaba. Ölçeğe kullanmanıza izin veriyorum. Tüm bilgiler makale çalışmasında yer almakta. Başarılar dilerim

iPhone'umdan gönderildi

nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com> şunları yazdı (28 Eki 2022 12:06):

[Цитируемый текст скрыт]

Bu elektronik posta ve onunla iletilen bütün dosyalar sadece yukarıda isimleri belirtilen kişiler arasında özel haberleşme amacını taşımakta olup gönderici tarafından alınması amaçlanan yetkili gerçek ya da tüzel kişinin kullanımına aittir. Eğer bu elektronik posta size yanlışlıkla ulaşmışsa, elektronik postanın içeriğini açıklamaz, kopyalamaz, yönlendirmeniz ve kullanmanız kesinlikle yasaktır. Bu durumda, lütfen mesajı geri gönderiniz ve sisteminizden siliniz. Süleyman Demirel Üniversitesi bu mesajın içerdiği bilgilerin doğruluğu veya eksiksiz olduğu konusunda herhangi bir garanti vermemektedir. Bu nedenle bu bilgilerin ne şekilde olursa olsun içeriğinden, iletilmesinden, alınmasından ve saklanmasından sorumlu değildir. Bu mesajdaki görüşler yalnızca gönderen kişiye aittir ve Süleyman Demirel Üniversitesinin görüşlerini yansıtmayabilir

Ek 5. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği İzni

11/8/22, 7:56 PM

Gmail - Ölçek İzni Alma

nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>

Ölçek İzni Alma

Писем: 2

nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>
Кому: "bakitelef@gmail.com" <bakitelef@gmail.com>

28 октября 2022 г., 12:19

Merhabalar, Bülent Hocam! Ben Nargiza Osmonova, Bursa Uludağ Üniversitesinde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Doç.Dr. Asuman Yüksel danışmanlığında "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" adlı tezimde sizin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğini kullanmak istiyorum. Eğer izniniz olursa veri toplama aracını Bursa Uludağ Üniversitesinde eğitime devam eden lisans öğrencilerine uygulamak istiyorum. Ölçeğin maddelerini ve puanlamasını da alabilirsem çok sevinirim.

İlginiz ve yardımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Nargiza Osmonova.

Bulent Baki Telef <bakitelef@gmail.com>
Кому: nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com>

28 октября 2022 г., 12:21

Merhabalar,

Ekte ölçeği, geçerlik ve güvenilirliğini gönderiyorum. Araştırmanızda kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar.

28 Eki 2022 Cum 12:19 tarihinde nargiza osmonova <nargizaosmonova01@gmail.com> şunu yazdı:
[Цитируемый текст скрыт]

Приложений: 2

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Geçerlik ve Güvenirliği.doc
44K

Psikolojik iyi oluş ölçeği Türkçeye uyarlama geçerlik ve güvenirlilik çalışması.pdf
843K

Ek 6. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı;Sizi, Bursa Uludağ Üniversitesi PDR Yüksek Lisans öğrencisi Nargiza OSMONOVA tarafından, Doç.Dr. Asuman YÜKSEL danışmanlığında yürütülen “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rolü, Kariyer Kararlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Toplanan veriler tez çalışmasına katkı sağlaması açısından önemlidir. Araştırmanın seyri, güvenliği ve geçerliliği açısından size en uygun seçeneği işaretlemeniz ve hiçbir soruyu atlamamanız önem taşımaktadır. Daha fazla bilgi almak için nargizaosmonova01@gmail.com adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Size yöneltilen tüm sorulara samimi ve içten bir biçimde vereceğiniz cevaplar ve bilimsel araştırmaya katkınız için teşekkür ederiz.

Yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum. Bilgilerin bilimsel amaçla kullanılmasını kabul ediyorum.

Evet () Hayır ()

CİNSİYETİNİZ?

Kadın () Erkek ()

HANGİ FAKÜLTEDE OKUYORSUNUZ?

Tıp Fakültesi ()

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ()

Mühendislik Fakültesi ()

Veteriner Fakültesi ()

Ziraat Fakültesi ()

Eğitim Fakültesi ()

İlahiyat Fakültesi ()

Fen-Edebiyat Fakültesi ()

Hukuk Fakültesi ()

Güzel Sanatlar Fakültesi ()

İnegöl İşletme Fakültesi ()

Mimarlık Fakültesi ()

Sağlık Bilimleri Fakültesi ()

Diş Hekimliği Fakültesi ()

Spor Bilimleri Fakültesi ()

KAÇINCI SINIFA DEVAM EDİYORSUNUZ?

1.sınıf ()

2.sınıf ()

3.sınıf ()

4.sınıf

()

5.sınıf ()

Yüksek lisans ()

Doktora öğrencisi ()

Ek 7. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği

Lütfen her soruda kendinize en uygun olan kutucuğu işaretleyiniz.	Hiç katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Biraz katılıyorum	Çoğunlukla katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1- Teknolojik bilgi ve beceri gerektiren meslekler erkekler için daha uygundur.	1	2	3	4	5
2- Bir kişinin cinsiyeti onun meslek seçiminde belirleyici olmamalıdır.	1	2	3	4	5
3- Çalışma alanı çocuk olan meslekler kadınlar için daha uygundur.	1	2	3	4	5
4- İş hayatı kadın ve erkek için eşit öneme sahiptir.	1	2	3	4	5
5- Rekabetin yoğun yaşandığı meslekleri erkeklerin tercih etmesi daha uygundur.	1	2	3	4	5
6- Sürekli araç kullanmayı gerektiren meslekler kadınlar için uygun değildir.	1	2	3	4	5
7- Aile ve iş yaşamının uyumu kadın ve erkek için eşit derecede önemlidir.	1	2	3	4	5
8- Mesleğin statüsü meslek seçiminde kadın ve erkek için eşit öneme sahiptir.	1	2	3	4	5
9- Kadınlar duygusal olduklarından rekabetçi meslekleri tercih etmemelidirler.	1	2	3	4	5
10- Bir kadın iş yerine gitmeden evinde çalışarak para kazanabileceği meslekleri tercih etmelidir.	1	2	3	4	5
11- Temizlik hizmetlerini içeren meslekler kadınlar için daha uygundur.	1	2	3	4	5
12- Yöneticilik erkekler için daha uygundur.	1	2	3	4	5
13- Kadınların yarım günlük işlerde çalışmaları daha uygundur.	1	2	3	4	5
14- Meslekler cinsiyetlere uygunlukları açısından farklılaşmaz.	1	2	3	4	5
15- Yüksek statülü meslekler erkekler için daha uygundur.	1	2	3	4	5
16- Meslekler kadın ya da erkek mesleği olarak sınıflandırılmamalıdır.	1	2	3	4	5
17- Seçmeyi düşündüğüm meslek, toplum tarafından benim cinsiyetime uygun görülme de, eğer istiyorsam, o mesleği tercih ederim.	1	2	3	4	5

Ek 8. Kariyer Kararlılığı Ölçeği

Lütfen her soruda kendinize en uygun olan kutucuğu işaretleyiniz.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1- Kariyerim hakkında kesin bir karar verdim.	1	2	3	4	5
2- Farklı meslekler arasında seçim yapmakta zorlanıyorum.	1	2	3	4	5
3- Geçimimi sağlamak için hangi işi yapmak istediğime eminim.	1	2	3	4	5
4- Günün birinde arzu ettiğim bir işe sahip olacağımı biliyorum.	1	2	3	4	5
5- Mezun olduğumda ne tür işler yapmak istediğimi bilmiyorum.	1	2	3	4	5
6- Hangi kariyere yöneleceğime dair gel-gitler yaşıyorum.	1	2	3	4	5

Ek 9. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Lütfen her soruda kendinize en uygun olan kutucuğu işaretleyiniz.	KESİNİLE						
	Kesinlikle Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1- Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
2- Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir.	1	2	3	4	5	6	7
3- Günlük aktivitelere bağlı ve ilgiliyim.	1	2	3	4	5	6	7
4- Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum.	1	2	3	4	5	6	7
5- Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim.	1	2	3	4	5	6	7
6- Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7- Geleceğim hakkında iyimserim.	1	2	3	4	5	6	7
8- İnsanlar bana saygı duyar.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 10. ÖZ GEÇMİŞ

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı-Soyadı	Nargiza OSMONOVA		
Bildiği Diller	Yabancı	Rusça İngilizce Türkçe Almanca	C2 C1 C1 A2
Eğitim Durumu	Başlama – Bitirme	Kurum Adı	
Lise	2014 - 2016	Kant Şehri Zubkov Lisesi	
Lisans	2016 - 2021	Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık)	
Yüksek Lisans	2021 - 2023	Bursa Uludağ Üniversitesi (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık)	
Çalıştığı Kurum	Başlama - Ayrılma	Çalıştığı Kurumun Adı	
1.	2022 - 2023	Big Think Akademisi (İngilizce Öğretmeni)	
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar:	Yok		
Katıldığı Proje ve Toplantılar:	Yok		
Yayımlar:	Yok		
Tarih : İmza: Ad Soyad:			